

Anri Kantola

TRUSTIN EDUNSAAJAN PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu-tutkielma
Lokakuu 2019

TIIVISTELMÄ

Anri Kantola: Trustin edunsaajan perintö- ja lahjaverotus
Pro gradu-tutkielma, VI+97 s.
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Lokakuu, 2019

Pro gradu -tutkielman aiheena on trustin edunsaajan perintö- ja lahjaverotus. Tutkielman tavoitteena on selvittää mitä trustit ovat, miten ne muodostuvat ja miten trustin edunsaajaan tulisi suhtautua perintö- ja lahjaverotuksessa. Lisäksi tutkielman tavoitteena on löytää sopiva, trustin rakennetta ja tarkoitusta vastaava kansallinen instituutio tai käsite perintö- ja lahjaverotustilanteisiin.

Suomen oikeusjärjestelmälle tuntematonta trustijärjestelyä tutkitaan tutkielmassa oikeusdogmaattisella tutkimusmenetelmällä. Keskeisimpinä lähteinä tutkielmassa ovat perintö- ja lahjaverolaki, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut 2013:51 ja 2017:149 sekä trusteeja ja perintö- ja lahjaverotusta käsittelevä oikeuskirjallisuus.

Tutkimustulosten perusteella on mahdollista esittää tietynlaisia ratkaisuja ja lähtökohtia trustin edunsaajan perintö- ja lahjaverotukseen. Erilaisia trustijärjestelyjä ja niihin liittyviä erityispiirteitä on kuitenkin paljon ja ei voida ajatella, että tutkielmassa esitetyt ratkaisut sopisivat aina ja jokaisessa tilanteessa kaikkiin harkinnanvaraisten tai kiinteiden tulojen trusteeihin. Trustitapauksia käsitellessä onkin aina lähdettävä alusta ja mietittävä mikä on trustin tarkoitus, miten trusti on rakentunut ja minkälaisia toimijoita trustiin kuuluu.

Avainsanat: trusti, kiinteiden tulojen trusti, harkinnanvaraisten tulojen trusti, edunsaaja, testamentti, lahja, perintöverotus, lahjaverotus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

SISÄLLYS.....	I
LÄHTEET.....	III
OIKEUSTAPAUSLUETTELO.....	V
LYHENTEET.....	VI
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Aiheen tausta ja esittely	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	3
1.3 Tutkimuksen rakenne, metodi ja lähdeaineisto.....	5
2 TRUSTIT	7
2.1 Trustin taustaa	7
2.2 Trustin osapuolet	8
2.3 Trustien erilaiset muodot.....	12
2.4 Trustin vastineet.....	16
3 TRUSTIN EDUNSAAJAN PERINTÖVEROTUS.....	19
3.1 Trustin liityntä perintöverotukseen	19
3.2 Perintöverovelvollisuus.....	20
3.3 Perintöverovelvollisuuden syntyhetki.....	22
3.4 Perintöoikeus ja perintöveroluokat.....	24
3.5 Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen	28
3.6 Testamentti.....	31
3.6.1 Tuotto-oikeustestamentti	32
3.6.2 Käyttöoikeustestamentti	38
3.6.3 Täysi omistusoikeustestamentti.....	44
3.6.4 Rajoitettu omistusoikeustestamentti.....	45
4 TRUSTIN EDUNSAAJAN LAHJAVEROTUS	48
4.1 Trustin liityntä lahjaverotukseen	48
4.2 Lahjan käsite	49
4.3 Lahjaverovelvollisuus	51
4.4 Lahjaverovelvollisuuden syntyhetki.....	53
4.5 Lahjaveroluokat.....	56

4.6 Lahjojen yhteenlaskeminen	57
4.7 Verovapaat lahjat	58
4.8 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2013:51.....	60
4.9 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2017:149.....	72
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	88

LÄHTEET

Aarnio – Kangas – Puronen – Räbinä 2016

Aarnio, Aulis – Kangas, Urpo – Puronen, Pertti – Räbinä, Timo: Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. 8. uud. p. Talentum Media Oy. Sähköinen kirja. 2016.

Aarnio – Kangas 2015

Aarnio, Aulis – Kangas, Urpo: Suomen jäämistöoikeus II, Testamenttioikeus. 5. uud. p. Alma Talent Oy. Sähköinen kirja. 2015.

Hautamäki 2014

Hautamäki, Jon: Synpunkter på den nationella skattebehandlingen av common law-truster i Finland. JFT 2014(5).

HE 218/2018

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta.

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.

Hudson 2015

Hudson, Alastair: Equity and Trusts. Taylor and Francis. 8. p. Sähköinen kirja. 2015.

Hudson 2014

Hudson, Alastair: Understanding Equity and Trusts. 5. p. Sähköinen kirja. 2014.

Kolehmainen – Räbinä 2012

Kolehmainen, Antti – Räbinä, Timo: Jäämistösuunnittelu. Alma Talent Oy. Sähköinen kirja. 2012.

Mikkola 2019

Mikkola, Jaana: Väliyhteisölain uudistus. Verotus 2019(1).

Mikkola 2017

Mikkola, Tuulikki: Yhteisomistus. 2. p. Alma Talent. Sähköinen kirja. 2017.

Mikkola 2010

Mikkola, Tuulikki: Oikeudellisten siirrännäisten perusteista: esimerkkinä fidusiaarivastuu. Lakimies 2010(5).

Mikkola 2009

Mikkola, Tuulikki: Kansainvälinen avioliitto- ja jäämistöoikeus. 2., uud. p. Sähköinen kirja. 2009.

Mikkola 2003

Mikkola, Tuulikki: Trust – Oikeusvertaileva tutkimus. 1. painos, Helsinki, Forum iuris – Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut, 2003.

Mikkola 2002

Mikkola, Tuulikki: Trust-instituutio: Lainvalintaan ja tunnustamiseen liittyviä näkökohtia. Edilex 22.3.2002.

Määttä 2014

Määttä, Kalle: Verolakien tulkinta. 1. painos, Edita Publishing Oy.

Nykänen 2017

Nykänen, Pekka: Trustin edunsaajan lahjaverovelvollisuuden alkaminen – KHO 2017:149. Edilex 20.10.2017.

Nykänen 2015

Nykänen, Pekka: Rajoitetusti verovelvollisen tulon verotus. 1. p. Sähköinen kirja. 2015

Nykänen 2004

Nykänen, Pekka: Julkisesti noteerattujen arvopapereiden luovutusvoitot henkilöverotuksessa. Edita Publishing Oy. 2004.

Ossa 2015

Ossa, Jaakko: Perintö- ja lahjaverotus, sähköinen kirja, päivittyvä julkaisu, viimeisin päivitys 9.9.2019, Alma Talent Oy.

Puronen 2015

Puronen, Pertti: Perintö- ja lahjaverotus, 11. painos. Talentum Media Oy. 2015.

Riches 2014

Riches, Judith: Optimize Equity and Trusts. Sähköinen kirja. 2014.

Verohallinto 2015

Verohallinto, antopäivä 25.9.2015: Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa. Diaarinumero A118/200/2015.

OIKEUSTAPPAUSLUETTELO

KHO 1987 B 630

KHO 2000:66

KHO 2013:51

KHO 2014:141

KHO 2014:9

KHO 2017:149

Knight v Knight 1840

Morice v Bishop of Durham 1805

Paul v Paul 1882

LYHENTEET

KHO	Korkein hallinto-oikeus
LahjaL	Lahjanlupauslaki 31.7.1947/625
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
PK	Perintökaari 5.2.1965/40
TVL	Tuloverolaki 30.12.1992/1535
VOVA	Veronsaajien oikeudenvälvontayksikkö
Väliyhteisölaki	Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta 16.12.1994/1217

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen tausta ja esittely

Trusti-instituutio tunnetaan erityisesti anglosaksisen oikeusryhmän maissa. Se on oikeudellinen järjestely, jossa on määritetty kolmen eri intressitahon suhde tiettyyn järjestelyn alaisena olevaan omaisuuteen. Järjestelyn erityisyys tulee esille järjestelyn alaisuuteen kuuluvan omaisuuden omistussuhteissa: omaisuuden omistusoikeus kuuluu yhtäaikaisesti kahdelle eri taholle. Tämän mahdollistaa Englannin oikeusjärjestelmässä toisistaan erilliset equity¹- ja common law-oikeudet.²

Vaikka trustijärjestely onkin tunnettu erityisesti anglosaksisessa oikeusjärjestelmässä, on nykyajalle tyypillistä, etteivät trustijärjestelyt rajoitu pelkästään yhden valtion rajojen sisälle, vaan osa järjestelyn osapuolista tai trustin kohteena oleva omaisuus sijaitsevat ulkomaisen oikeusjärjestyksen lainkäyttöpiirissä. Tämä merkitsee sitä, että trustijärjestely tulee yhä useammin vastaan esimerkiksi verotuksessa, vaikkei sitä koskevaa kansallista lainsäädäntöä löytyisikään.³ Näin on esimerkiksi tilanteissa, joissa ulkomailla asuva perinnönjättäjä on perustanut trustin ja trustista jaettavat varat tulevat Suomessa asuvalle edunsaajalle. Normikehys trustien suhteen on Suomessa suurelta osin piirtämättä lainvalinnassa, tuomioistuimien toimivallassa sekä tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa. Tämän vuoksi Suomessa ei ole vakiintunutta kantaa siihen, miten ulkomailla perustettuun trustiin tulisi suhtautua.^{4,5} KHO:n harkinnanvaraisten tulojen trustia koskevat ratkaisut 2013:51 ja 2017:149 ovat selventäneet jossakin määrin trustiomaisuuden

---

¹ Equityn tarkoitus on tuottaa oikeudenmukaisuutta tilanteissa, joissa kirjoitettu laki saattaisi sallia epäoikeudenmukaisuuden (Hudson 2015, s. 4.).

² Mikkola 2009, s. 243-244.

³ Mikkola 2003, s. 4 & 6.

⁴ Useimmissa trusteja koskevissa oikeusvertailevissa tutkimuksissa järjestely on rinnastettu säätiöön ja joissakin lakikielen sanakirjoissa trust onkin käännetty termillä säätiö. Säätiö voidaan nähdä lähimpänä vastineena hyväntekeväisyystarkoituksessa perustetuille trusteille, mutta yksityisten trustien kanssa säätiöllä on vain vähän yhtymäkohtia (Mikkola 2003, s. 165-166.).

⁵ Mikkola 2009, s. 246.

verotukseen liittyviä ongelmakohtia. Ratkaisuiden arvoon oikeuslähteenä tulee kuitenkin suhtautua pienellä varauksella, sillä yhden yksittäisen ratkaisun perusteella ei voi tehdä liian pitkälle meneviä päätelmiä. Pidemmälle menevien johtopäätösten tekemiseen tarvittaisiin huomattavasti laajempaa ratkaisukokonaisuutta.⁶

Merkittävin kansainvälinen instrumentti, jossa kansainvälisiä trusteja koskevia ongelmia on pyritty ratkaisemaan, on Haagissa vuonna 1985 allekirjoitettu yleissopimus trusteihin sovellettavista laista ja ulkomaisten trustien tunnustamisesta. Sopimuksen tarkoituksena on osoittaa, mikä laki tulee ulkomaisiin trusteihin sovellettavaksi ja mitä niiden tunnustaminen tarkoittaa. Sopimus on kuitenkin voimassa vain harvoissa valtioissa eikä Suomi ole näiden valtioiden joukossa. Näin ollen trustia ei voi pitää Suomessa erillisenä oikeushenkilönä.⁷ Ulkomailla perustetun trustin Suomessa synnyttämiä ongelmia ratkaistaessa tuleekin ensisijaisesti pohtia minkä maan lakia trustin pätevyys arviointiin on sovellettava ja millaiset oikeusvaikutukset järjestely kansallisesti saa⁸.

Trustit on mainittu hallituksen esityksessä HE 218/2018. Esityksen mukaan trusti voisi olla ulkomainen yksikkö, joka väliyhteisölain soveltamisen edellytykset täyttyessään olisi väliyhteisö. Trustia ei mainita itse laissa. Tiettyjen väliyhteisölaissa määriteltyjen edellytysten täytyessä verovelvollisen veronalaista tuloa on väliyhteisölain 4 §:n 1 momentin mukaan verovelvollisen suoraa ja ulkomaista välillistä omistussuutusta taikka edunsaaja-asemaa vastaava osa ulkomaisen väliyhteisön tulosta. Väliyhteisöainsäädännön on kuitenkin tarkoitus kohdentua ainoastaan matalan verotuksen valtioissa sijaitseviin yhteisöihin ja pyrkiä ehkäisemään verotettavan tulon siirtämistä niihin.⁹ Näin ollen laki ei soveltune perheoikeudellisten trustien edunsaajien verotuksellisten kysymysten ratkaisemiseen.

---

⁶ Määttä 2014, s. 323.

⁷ Mikkola 2009, s. 246; Hautamäki 2014, s. 355.

⁸ Mikkola 2003, s. 184.

⁹ Mikkola 2019, s. 57; Hallituksen esitys HE 218/2018.

Tällä hetkellä trustin edunsaajan verotuskäytäntö perustuu Suomessa KHO:n ratkaisuihin 2013:51 ja 2017:149. Molemmissa ratkaisuissa oli kyse harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajan verotuksesta ja molemmissa tapauksissa KHO katsoi kyseessä olevan lahjasaannon. Trustityyppejä on kuitenkin useita ja esimerkiksi kiinteiden tulojen trustin edunsaajan verotuksesta ei toistaiseksi löydy suomalaista oikeuskäytäntöä. Yksittäisten trustityyppien sisälläkin voidaan nähdä eroja, kuten KHO:n ratkaisut 2013:51 ja 2017:149 osoittavat. Lähtökohtaisesti trustin edunsaajan verotuskysymyksiä ratkaistaessa onkin mietittävä mikä on ollut trustin asettajan tarkoitus, minkälaisesta trustista on kyse ja miten trusteeen, edunsaajien ja mahdollisten muiden trustiin liittyvien tahojen¹⁰ oikeudet ja velvollisuudet on järjestetty trustin sisällä. Näistä lähtökohdista käsin ulkomainen trusti tulee saattaa voimaan siten, että sitä verrataan kansallisiin instituutioihin ja käsitteisiin, ja valitaan yksittäistapauksessa niistä se, joka vastaa trustin rakennetta ja tarkoitusta kaikkein parhaiten. Arvioitavaksi tulee myös millä hetkellä edunsaajat ovat saaneet omistusoikeuden järjestelyn kohteena olevaan varallisuuteen, sillä verovelvoitteen aktivoiva saanto edunsaajien hyväksi ei välttämättä tapahdu automaattisesti ja välittömästi hetkellä, jolloin omaisuus siirtyy trustin ehtojen mukaisesti trusteeiden hallintaan.¹¹

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen raja

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää mitä trustit ovat, miten ne muodostuvat ja miten trustin edunsaajaan tulisi suhtautua perintö- ja lahjaverotuksessa. Trustijärjestelylle on lisäksi tavoitteena löytää sopiva, trustin rakennetta ja tarkoitusta vastaava kansallinen instituutio tai käsite perintö- ja lahjaverotustilanteisiin.

Tutkimusaihetta lähestytään seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

- Mitä trustit ovat ja miten ne muodostuvat?

---

¹⁰ Esimerkiksi komitea ja suojelija.

¹¹ Mikkola 2017, s. 204; Mikkola 2009, s. 246.

- Miten harkinnanvaraisten tai kiinteiden tulojen trustin edunsaajaa tulisi kohdella perintö- ja lahjaverotuksessa?
- Mikä kansallinen instituutio tai käsite voisi vastata trustin rakennetta ja tarkoitusta perintö- ja lahjaverotuksessa?

Ottaen huomioon tutkimuksen aiheen, eli edunsaajan perintö- ja lahjaverotuksen, keskittyy tutkimus perheoikeudellisiin trusteihin eli trusteihin, jotka on luotu asettajan tahdonilmaisulla. Näistä asettajan tahdonilmaisulla perustetuista yksilöidyistä trusteista keskitytään harkinnanvaraisten ja kiinteiden tulojen trusteihin. Turvattujen tulojen trusti on rajattu tutkimuksesta pois, sillä turvattujen tulojen trusti on kiinteiden tulojen ja harkinnanvaraisten tulojen trustien yhdistelmä, jossa edunsaajan ylivelkaantuessa trusti muuttuu kiinteiden tulojen trustista harkinnanvaraisten tulojen trustiksi. Näin ollen turvattujen tulojen trustien ollessa kyseessä, joudutaan joka tapauksessa pohtimaan joko kiinteiden tulojen trustin tai harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajan verotuksellisia kysymyksiä. Tutkimuksen keskittyessä perheoikeudellisiin trusteihin ovat pois rajautuneet automaattisesti syntyvät jatkettut trustit ja tuomioistuimen päätöksellä syntyvät konstruktiviset trustit. Aiheen rajaukseen on vaikuttanut myös käsillä oleva oikeuskäytäntö, joka muodostuu kahdesta korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta.

Tutkimuksessa käsitellään sekä mortis causa- eli asettajan kuoleman varalta, että inter vivos- eli asettajan elinaikana perustettuja trusteja. Vaikka suomalainen oikeuskäytäntö toistaiseksi liittyy tapauksiin, joissa on kyse asettajan elinaikana perustetuista trusteista, on yhtä lailla mahdollista, että ratkaistavaksi tulee tapaus, jossa trusti onkin perustettu testamentissa.

Tutkimuksen aihe on trustin edunsaajan perintö- ja lahjaverotus. Tutkimuksessa ei näin ollen käsitellä asettajan tai trusteeen verottamista. Myöskään itse trustin verotusta ei käsitellä, sillä trusti ei ole Suomessa itsenäinen oikeushenkilö eikä näin ollen voida katsoa, että trusti olisi verovelvollinen esimerkiksi trustiomaisuuden kerryttämistä tuotoista.

1.3 Tutkimuksen rakenne, metodi ja lähdeaineisto

Tutkimus jakautuu johdannon lisäksi neljään lukuun. Tutkimuksen toisessa luvussa käsitellään trustin taustaa, osapuolia, erilaisia muotoja sekä suomalaisia vastineita. Tutkimuksen toinen luku luo täten pohjan tutkimuksen kolmannelle ja neljännelle luvulle. Kolmannessa luvussa selvitetään trustin edunsaajan perintöverotukseen liittyviä kysymyksiä käsittelemällä trustin liityntää perintöverotukseen, perintöverovelvollisuutta ja sen syntyhetkeä, perintöoikeutta ja perintöveroluokkia, kaksinkertaisen verotuksen poistamista sekä testamentteja. Neljännessä luvussa pyritään löytämään vastaus siihen, miten trustin edunsaaja tulisi ottaa huomioon lahjaverotuksessa käsittelemällä trustin liityntää lahjaverotukseen, lahjan käsitettä, lahjaverovelvollisuutta ja sen syntyhetkeä, lahjaveroluokkia, lahjojen yhteenlaskemista, verovapaita lahjoja sekä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja 2013:51 ja 2017:149. Ratkaisujen esittelyiden lopuissa on analyysit kyseisistä ratkaisuista. Viidennessä luvussa kootaan yhteen päätelmät trustista ja trustin edunsaajan perintö- ja lahjaverotuksellisista kysymyksistä johtopäätösten muodossa.

Tutkimus on tehty käyttäen tutkimusmetodinä lainoppia eli oikeusdogmatiikkaa. Lainoppi on oikeustieteen perinteinen ydinalue, joka selvittää voimassaolevien oikeusnormien sisältöä tutkien sitä, mikä on voimassaolevaa oikeutta ja mikä merkitys laista ja muista oikeuslähteistä löytyvällä materiaalilla on.¹²

Tämän tutkimuksen keskeisimmät lähteet ovat lainsäädäntö, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut sekä oikeuskirjallisuus. Laeista keskeisin on perintö- ja lahjaverolaki (378/1940). Perintö- ja lahjaverolain rinnalla kulkevat lahjanlupauslaki (625/1947), perintökaari (40/1965) sekä tuloverolaki (1535/1992). Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuista tärkeimmät ovat trustin edunsaajan lahjaverotuksellisia kysymyksiä käsittelevät 2013:51 ja 2017:149. Oikeuskirjallisuudesta keskeisimmiksi nousevat Tuulikki Mikkolan teokset, ja niistä erityisesti Trust – Oikeusvertaileva tutkimus, sekä Pertti Purosen Perintö- ja lahjaverotus.

---

¹² Hirvonen 2011, s. 21, 23-24, 26 & 38.

Tutkimuksessa esiintyvät trusteihin liittyvät termit on pyritty pitämään samoina Mikkolan teoksissa esiintyvien termien kanssa.

2 TRUSTIT

2.1 Trustin taustaa

Trusti on syntynyt ja kehittynyt Englannissa ja trustin rakenteen voikin ymmärtää vain Englannin oikeushistoriaa ja oikeuslähdeoppia vasten. Vaikka trusti olisi siirtynyt toiseen oikeusjärjestelmään Englannin oikeudesta, liittyy siihen alkuperämaassaan instituution pituuteen pohjautuvia ominaispiirteitä, joita ei voida siirtää sellaisenaan edes toiseen common law-maahan.¹³

Englannin oikeuden mukaisen trustin on mahdollistanut sikäläinen oikeuslähdeoppi. Englannissa oikeuslähteet on perinteisesti ryhmitelty common law- ja equity-oikeuteen sekä kirjoitettuun oikeuteen. Equity-oikeus syntyi kansalaisten tarpeesta saada asiansa oikeudenmukaisesti käsitellyiksi. Kansalaisten vedotessa suoraan hallitsijaan, kuningasta avustaneista henkilöistä niin sanottu lordikansleri muodostui tässä yhteydessä tärkeimmäksi hänen alkaessaan lopulta ratkaista kansalaisten vetoamuksia itsenäisesti. Equity-oikeus syntyi, kun nämä lordikanslerin soveltamat oikeussäännökset vakiintuivat vuosien 1300 ja 1500 välisenä aikana. Oikeudenkäyttö eriytyi lopulta kanslerioikeuksiin ja kuninkaallisiin tuomioistuimiin. Kanslerioikeudet pyrkivät toimimaan kuninkaallisten tuomioistuinten rinnalla ja niiden tekemiä ratkaisuja täydentäen. Näiden tuomioistuinten keskellä kehittyivät myös trustit ja niihin kuuluvia säännöksiä sovellettiin ja kehitettiin molemmissa tuomioistuimissa. Trustien edunsaajien oikeudet kehittyivät vahvoiksi equity-oikeuden ansiosta, kun taas Common law'n perusteella katsottiin, että trustin asettajan antaessa varallisuuden trusteeelle, tämä tuli omistajan asemaan. Common law'n lähtökohtana oli, että esineen joko omisti tai ei, ja equity korjasi tätä tilannetta tunnustamalla myös edunsaajilla olevat oikeudet. Omistuksen kahtiajakautumista ei olisi voitu tunnustaa Englannissa ilman oikeuden jakautumista equityyn ja common law'hon. Kaksoisomistuksen ansiosta trustin

---

¹³ Mikkola 2003, s. 29; Mikkola 2009, s. 243.

alaisen omaisuuden omistaa laillisesti trustee, mutta omistusoikeutta rajoittaa edunsaajan asiallinen omistusoikeus.¹⁴

2.2 Trustin osapuolet

Trustin¹⁵ muodostaa lähtökohtaisesti kolme osapuolta: asettaja (settlor), trustee (trustee) ja edunsaaja (beneficiary). Asettaja perustaa trustin siirtämällä sen kohteena olevan omaisuuden trusteeelle, joka hallinnoi omaisuutta järjestelystä etua saavan tahon, eli edunsaajan, hyväksi asettajan määräysten ja voimassa olevan säädännäisen oikeuden sekä ennakkotapausoikeuden mukaisesti. Asettaja voi toimia myös sekä trusteeena että edunsaajana, muttei kaikkina kolmena osapuolena yhtäaikaisesti. Ainoa trustee ei voi olla ainoa edunsaaja, sillä trustissa täytyy olla olemassa taho, joka voi vaatia trustin täytäntöönpanoa, jos trustee toimii velvoitteidensa vastaisesti.¹⁶

Järjestelyssä trustiomaisuuden omistaa yhtäaikaisesti sekä trustee että edunsaaja. Kyseessä on kaksoisomistus, jossa laillinen omistusoikeus on trusteeella, mutta tosiasiallinen omistusoikeus edunsaajalla. Trusteen laillisen omistusoikeuden taustalla on common law-oikeus ja edunsaajan tosiasiallisen omistusoikeuden taustalla equity-oikeus. Laillisesta omistusoikeudesta huolimatta trustee ei voi maksaa trustiomaisuudella esimerkiksi omia henkilökohtaisia velkojaan. Omaisuuden siirryttyä trusteeelle, asettajan oikeudet omaisuuteen lakkaavat ja omaisuus ei enää kuulu hänen varallisuuteensa¹⁷. Tosiasiallisesta omistusoikeudesta huolimatta edunsaajan oikeus omaisuuteen on rajoitettu, sillä omaisuus on trusteeen hallussa ja hallinnoitavissa eikä edunsaaja voi antaa trusteeelle omaisuutta koskevia määräyksiä. Kaikki omaisuutta koskevat oikeustoimet kolmansien osapuolien kanssa tehdään trusteeen nimissä. Edunsaajan oikeuden esinekohtaisuus kuitenkin vahvistaa edunsaajan oikeusasemaa monella tavalla. Tämä

---

¹⁴ Mikkola 2003, s. 29-31; Mikkola 2009, s. 244.

¹⁵ Yksilöidyn trustin.

¹⁶ Mikkola 2003, s. 51; Mikkola 2017, s. 194; Mikkola 2009, s. 244.

¹⁷ Ellei asettaja ole samanaikaisesti myös trustee tai edunsaaja (Mikkola 2009, s. 245.).

tulee esimerkiksi esille tilanteessa, jossa trustee rikkoo trustin siirtämällä omaisuuden väärinteoin kolmannelle. Trustee on tällöin velvollinen korvaamaan edunsaajalle aiheuttamansa haitan. Trustee saattaa myös joutua korvaamaan tappion, joka on aiheutunut hänen toimistaan. Edunsaajat eivät myöskään pääsääntöisesti ole korvausvelvollisia niistä kolmannelle aiheutuneista vahingoista, jotka ovat syntyneet trusteeiden toiminnasta. Korvausvelvollisuus on tällöin trusteeella. Edunsaajalla on yleensä myös oikeus jäljittää esine kolmannen käsiin, tarkoittaen, että edunsaajan equity-perusteinen omistusoikeus omaisuuteen säilyy, vaikka esineen haltija vaihtuisikin.¹⁸

Asettajan kelpoisuus tehdä trustiomaisuutta koskevia oikeustoimia on edellytyksenä pätevän trustin syntymiselle. Pääsääntöisesti täysivaltainen henkilö voi perustaa trustin eli toimia trustin asettajana. Trustin perustaminen ei yleensä edellytä kirjallista muotoa, mutta esimerkiksi jälkissädöksellä perustettavassa trustissa on noudatettava lainsäädännön asettamia testamentin muotovaatimuksia. Trustin syntymisen edellytyksenä on kohdeomaisuuden siirto trusteeelle, jolloin siirron ajankohta on myös trustin syntymisen ajankohta. Asettaja jää pääsääntöisesti trustijärjestelyn ulkopuolelle siirrettyään omaisuuden trusteeen haltuun¹⁹. Omaisuus ei tällöin enää kuulu asettajan varallisuuteen, jollei hän ole trusteeen tai edunsaajan asemassa. Hänen määräysvaltansa siihen, kuinka omaisuutta tulisi hoitaa, on päättynyt, ellei hän ole varannut tätä oikeutta itselleen trustin perustamiskirjassa. Tästä syystä asettajan tulee tarkkaan harkita, mitä määräyksiä hän perustamiskirjaan sisällyttää. Asettajan on näillä määräyksillä mahdollista rajoittaa trusteeelle omistajana kuuluvaa päätös- ja hallintavaltaa.²⁰ Asettajan tulee harkita trustin perustamista tarkoin, sillä kun trusti on perustettu, asettaja ei voi enää perua sitä^{21, 22}.

---

¹⁸ Hudson 2015, s.52; Mikkola 2003, s. 49-50; Mikkola 2017, s. 194-196; Mikkola 2009, s. 244.

¹⁹ Kuitenkin KHO 2017:149 tapauksessa trustin asettaja kuului myös trustiin kuuluvaan komiteaan, jolla oli oikeus vaihtaa trustin suojelija ja tätä kautta omaisuutta hallinnoiva trustee.

²⁰ Mikkola 2002, s. 6; Mikkola 2003, s. 32-35.

²¹ Lukuun ottamatta trusteeja, jotka on perustettu siinä tarkoituksessa, että ne toimivat vasta asettajan kuoleman jälkeen. Tällainen trusti on mahdollista peruuttaa peruuttamalla testamentti, jossa trustin perustamisesta on määrätty (Mikkola 2003, s. 75.).

²² Paul v Paul 1882: pariskunta perusti trustin ennen avioliittoansa. Avioliiton epäonnistuttua, pariskunta pyrki peruuttamaan trustia. Tuomioistuin katsoi, ettei asettaja tai kukaan muukaan voi perua trustia sen perustamisen jälkeen. Hudson 2014, s. 30.

Trusteen toiminta trustissa perustuu fidusiaarivastuuseen. Tällaisessa vastuussa on kyse tilanteista ja olosuhteista, jotka luovat oletettaman, että toisen puolesta toimiva henkilö toimii lojaalisti²³. Trusteen toiminnassa onkin tärkeää, että hän pysyy lojaalina edunsaajille ja on sitoutunut edistämään heidän etuaan tavoittelematta itse mitään hyötyä trustista. Trusteen päätehtävänä on huolehtia hänelle siirretystä omaisuudesta edunsaajan hyväksi sen jälkeen, kun hän on hyväksynyt trusteen roolin. Sitoutuessaan toimimaan trusteeena, trusteeen tulee ottaa huomioon useita asioita: ensinnäkin hänen tulee toimia trustin ehtojen mukaisesti. Hänen tulee myöskin turvata trustissa oleva omaisuus. Hänen tulee olla puolueeton edunsaajia kohtaan ja välttää toiminnassaan eturistiriitoja. Tämä pitää sisällään oikeudenmukaisuuden: trustee ei saa toiminnassaan suosia ketään edunsaajista, vaan kaikkien edunsaajien tulee olla samanarvoisia. Trusteen tulee toiminnassaan noudattaa riittävää huolellisuutta ja varovaisuutta. Tämä koskee esimerkiksi trustiomaisuuden sijoittamista. Trusteen tulee säilyttää edunsaajien luottamus ja antaa heille heidän tarvitsemansa tiedot²⁴ trustista. Trustee on myös velvollinen toimimaan ilman korvausta ja hallinnoimaan trustia tietotaitonsa mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että jos trustee on esimerkiksi lakimies, häneltä edellytetään toiminnassaan enemmän kuin niin kutsutulta tavalliselta kansalaiselta. Trusteena voi toimia kuka tahansa henkilö, joka voi omistaa omaisuutta. Myös oikeushenkilö voi olla trustee, jolloin tehtävään voidaan nimittää esimerkiksi osakeyhtiö.²⁵

Trusteiden lukumäärä trustissa ei ole välttämättä lopullinen, vaan se voi muuttua alkuperäisestä. Vetäytyvän, kuolleen tai kyvyttömäksi tehtävää hoitamaan tulleen trusteeen sijaan voidaan nimittää yksi tai useampi henkilö²⁶. Nimitysvalta on voitu delegoida perustamiskirjassa, mutta myös jäljelle jäävillä trusteeilla on edellä mainituissa tapauksissa nimitysvalta. Myös edunsaajat voivat vapauttaa yhden tai useamman trusteeen toimestaan ja nimittää tilalle uuden. Asettajalla on

---

²³ Fidusiaarisuhteesta esimerkkinä esimerkiksi yhtiön johdon ja osakkeenomistajien välinen suhde (Mikkola 2010, s. 820.).

²⁴ Esimerkiksi trust-omaisuutta koskeva kirjanpito, trustin perustamiskirja ja yksityiskohtainen selostus trust-omaisuutta koskevista sijoituspäätöksistä.

²⁵ Hudson 2015, s. 72; Hudson 2014, s. 71-72 & 75; Mikkola 2003, s. 38-40 & 54.

²⁶ Useimmissa trusteeissa rakenne on kuitenkin yksinkertainen, eli yksi trustee ja selkeästi määritelty edunsaajataho.

kuitenkin valta rajoittaa tätä edunsaajien oikeutta trustin perustamiskirjassa. Myös tuomioistuin voi nimittää uuden trustee tehtävästä vetäytyvän henkilön sijaan tai entisten rinnalle niissä tilanteissa, joissa oikeusistuin katsoo sen tarpeelliseksi.²⁷

Edunsaajan rooli on trustissa olennainen. Ollakseen pätevä, trustilla on oltava edunsaaja, jonka hyväksi trustee omaisuutta hallinnoi²⁸. Edunsaajina voivat olla kaikki luonnolliset henkilöt kansalaisuudesta riippumatta. Myös syntymättömät henkilöt voivat olla edunsaajia. Edunsaajan asema ei näin ollen ole riippuvainen esimerkiksi henkilön täysi-ikäisyydestä tai täysivaltaisuudesta. Myös oikeushenkilöt voivat olla trustin edunsaajia. Trustia ei voi kuitenkaan perustaa esimerkiksi rakkaan lemmikkikissan muistomerkin hoitamiseksi tai muuhun abstraktiin tarkoitukseen, sillä trusti ei ole Englannin oikeuden mukaan pätevä, jos trustia ei ole perustettu tietyn tarkennettavissa olevan henkilön tai henkilöryhmän hyväksi, vaan jonkin ei hyväntekeväisyydeksi määriteltävän tarkoituksen täyttämiseksi. Edunsaaja on trustiomaisuuden tosiasiallinen omistaja ja hänelle kuuluu oikeus trustissa olevaan omaisuuteen. Omistusoikeus on kuitenkin erityislaatuinen, sillä sitä rajoittaa trusteeen laillinen omistusoikeus omaisuuteen. Tapaus *Saunders v Vautier* 1841 luo edunsaajalle voimakkaan omistusoikeuden. Tapauksen perusteella edunsaajien on mahdollista tiettyjen ehtojen²⁹ täytyessä lopettaa trusti ja vaatia trusteea siirtämään varat heille tai vaatia trusteea hallinnoimaan omaisuutta heidän vaatimallaan tavalla syrjäyttäen asettajan trustin perustamiskirjassa määrittelemät ehdot. Tästäkin syystä asettajan tulee trustia perustaessaan kiinnittää tarkasti huomiota perustamansa trustin ehtoihin ja lisätä esimerkiksi määräys, jonka mukaan edunsaajan kuollessa ennen tietyn iän saavuttamista edunsaajan asemaan tulee hänen sijastaan joku toinen henkilö.³⁰

---

²⁷ Mikkola 2003, s. 40-41 & 45.

²⁸ *Morice v Bishop of Durham* 1805. Hudson 2015, s. 57.

²⁹ Kaikki edunsaajat ovat toimesta yhtä mieltä, täysivaltaisia ja trustin ehtojen mukaisesti ehdottomasti oikeutettuja trust-omaisuuteen ilman, että etuus voisi siirtyä heidän jälkeensä jollekin toiselle henkilölle.

³⁰ Hudson 2014, s. 53-54, 57 & 60-62; Mikkola 2003, s. 51-53.

Joissakin oikeusjärjestelmissä asettaja voi nimittää trustiin myös suojelijan (protector). Suojelija nimitetään yleensä silloin, kun trustee on vieras sekä edunsaajille että asettajalle, jolloin suojelijan tehtävänä on toimia välikätenä trusteeen ja edunsaajien välillä. Asettaja määrittää suojelijan tehtävät ja niitä voivat olla esimerkiksi oikeus trusteeen vaihtamiseen ja oikeus trustin varojen käytön ohjaamiseen. Suojelijan nimittäminen saattaa myös poistaa trusteeen itsenäisen toimivallan, sillä on mahdollista määrätä, että trustee tarvitsee trustiomaisuutta hallinoidakseen suojelijan kirjallisen suostumuksen. Suojelijana voi toimia esimerkiksi asettajan tai edunsaajan sukulainen tai läheinen ystävä. Suojelijan nimittäminen ei perustu englannin oikeuteen, vaan sen perusta on offshore-trusteissa. Tämä on johtanut siihen, ettei trusteja, joissa on suojelija, tosiasiallisesti pidetä aitoina trusteina Englannin oikeudessa.³¹

2.3 Trustien erilaiset muodot

Trustit voidaan jaotella neljään pääluokkaan: yksilöidyt trustit³², jatkettut trustit³³, konstruktiviset trustit³⁴ sekä oletetut trustit³⁵. Oletettuja trusteja perustetaan nykyään harvoin, joten merkittävimmiä nykyaikana perustetuista trusteista muodostuvat yksilöidyt trustit, jatkettut trustit sekä konstruktiviset trustit. Suurin ero näiden välillä on perustamistavassa: yksilöidyn trustin perustaa asettaja, kun taas konstruktiviset trustit syntyvät tuomioistuimen päätöksellä. Jatkettu trust syntyy puolestaan tietyissä tilanteissa automaattisesti ilman asettajan tahdonilmaisua tai tuomioistuimen päätöstä.³⁶ Trustien luokittelua voi selventää seuraavalla kaaviokuvalla:

---

³¹ Mikkola 2003, s. 60; Hautamäki 2014, s. 351.

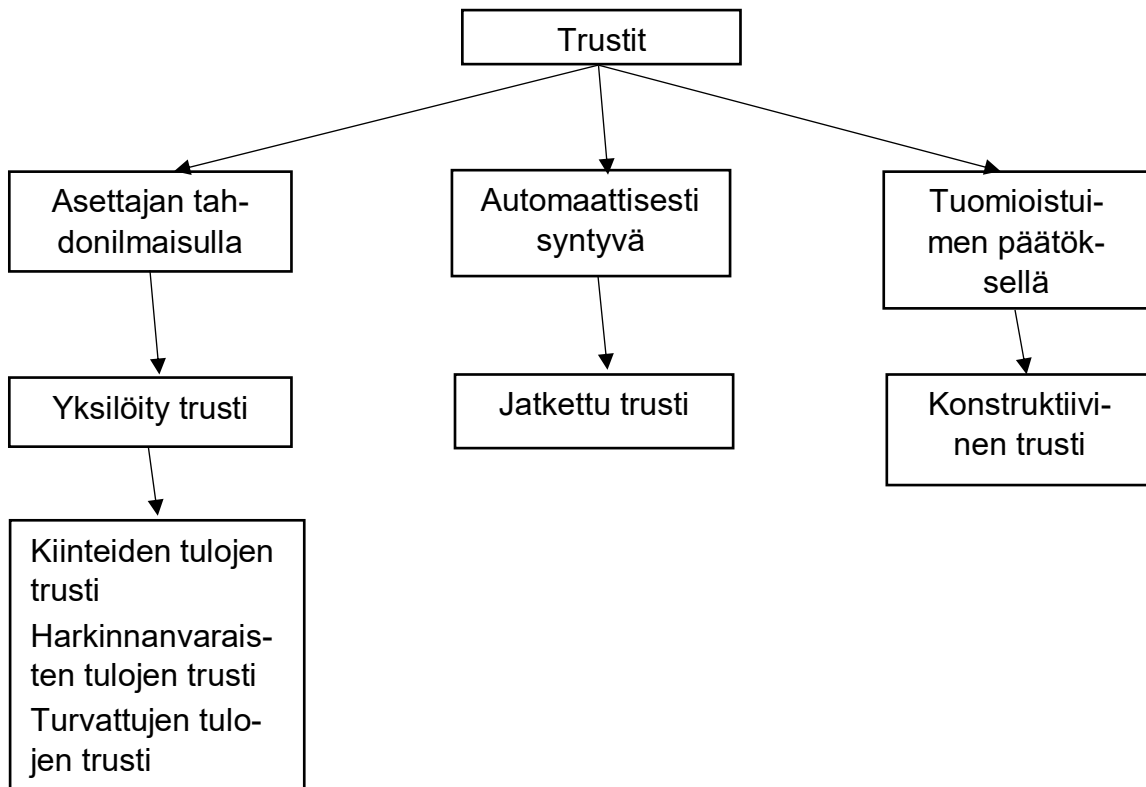
³² Express trusts.

³³ Resulting trusts.

³⁴ Constructive trusts.

³⁵ Implied trusts.

³⁶ Hudson 2015, s. 48-49; Mikkola 2003, s. 76.

Kuvio 1. Trustien luokittelu.

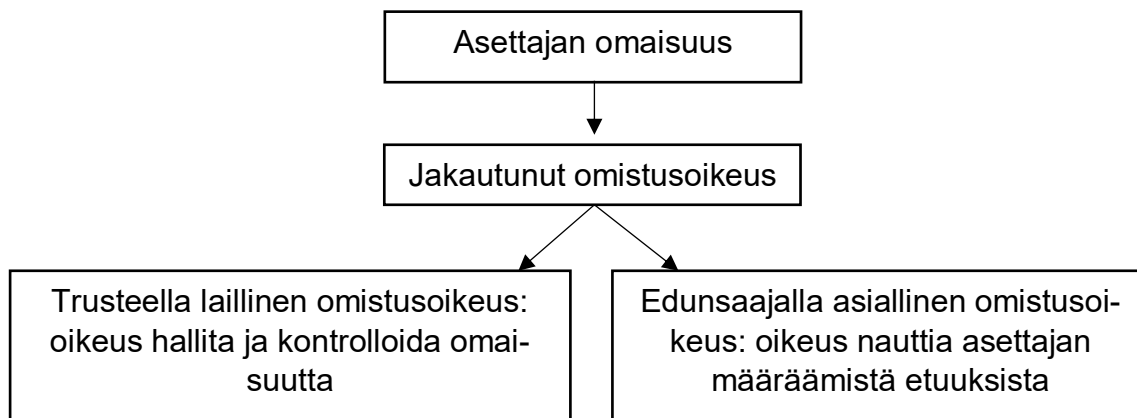
Yksilöity trusti syntyy useimmiten asettajan tietoisella päätöksellä. Yksilöity trusti perustetaan nimenomaisesti tietyn henkilön tai tiettyjen henkilöiden hyväksi³⁷. Ollakseen laillinen yksilöidyn trustin tulee täyttää tietyt ehtoja: asettajan aikomuksen luoda trusti on oltava selvä, trustiin asetetun omaisuuden tulee olla selvästi tunnistettavissa ja trustin edunsaajista ei saa olla epävarmuutta³⁸. Omaisuuden laillisen omistusoikeuden tulee myös siirtyä trusteeille ennen kuin trustia voidaan pitää pätevänä.³⁹ Yksilöidyn trustin rakennetta voi selventää kaaviokuvalla⁴⁰:

³⁷ Mikkola 2017, s. 196; Riches 2014, s. 87.

³⁸ Knight v Knight 1840. Hudson 2014, s. 65; Hautamäki 2014, s. 351.

³⁹ Hudson 2015, s. 49; Riches 2014, s. 87.

⁴⁰ Mikkola 2017, s. 194.

Kuvio 2. Yksilöidyn trustin rakenne.

Yksilöidyt trustit ovat edelleen jaettavissa kiinteiden tulojen trusteeiksi, harkinnanvaraisten tulojen trusteeiksi ja turvattujen tulojen trusteeiksi. Kiinteiden tulojen trustissa edunsaajien hyötymistapa trustiomaisuudesta on määrätty tarkasti etukäteen. Tällöin trusteeen rooliksi jää toteuttaa asettajan antamat määräykset eikä hänellä ole harkintavaltaa trustin alaiseen omaisuuteen. Harkinnanvaraisten tulojen trustissa asettaja voi antaa trusteeelle päätäntävällän trustiomaisuuteen. Tällöin trusteeella on oikeus päättää kuka, milloin ja miten hyötty trustiomaisuudesta. Vaikka harkinnanvaraisten tulojen trustissa trusteeen rooli onkin monivivahteisempi kuin kiinteiden tulojen trustissa trusteeelle annetun päätäntävällän ansiosta, tulee hänen kuitenkin toimia asettajan antamien määräysten mukaisesti. Turvattujen tulojen trusti on kiinteiden tulojen ja harkinnanvaraisten tulojen trustien yhdistelmä. Siinä trusteeen päätäntävällän on ensisijaisesti rajoitettu, mutta jos edunsaaja ylivelkaantuu, järjestely muuttuu ehtojensa mukaisesti kiinteiden tulojen trustista harkinnanvaraisten tulojen trustiksi.⁴¹

Trusti voi syntyä myös tilanteessa, jossa kukaan ei ole trustin syntymiseen aktiivisesti pyrkinyt. Jatkettua trustia on luonnehdittu automaattiseksi tarkoittaen järjestelyn oikeudellisten vaikutusten syntyvän ilman tuomioistuimen väliintuloa. Tällaisesta trustista on kyse silloin, kun asettaja on pyrkinyt siirtämään

⁴¹ Hudson 2015, s. 54; Mikkola 2009, s. 245.

omaisuuden laillista omistusoikeutta trusteelle, eli perustamaan trustia, muttei ole tehnyt selväksi ketkä ovat trustin edunsaajat. Tällöin omaisuuden tosiasiallinen omistajuus palaa asettajalle ja muodostuu jatkettu trusti. Ideana on estää trustin hyötyminen omaisuudesta tilanteessa, jossa ei ole tahoa, jonka hyväksi järjestely voitaisiin toteuttaa ja joka voisi järjestelyn täytäntöönpanoa vaatia. Jatkettu trusti voi syntyä esimerkiksi silloin, jos asettaja on määrännyt trustiomaisuuden hallinnoitavaksi B:n hyväksi tämän elinajan, muttei ole antanut määräyksiä siitä, mitä trustiomaisuudelle tämän jälkeen tapahtuu. Tällöin B:n kuollessa tulee edunsaajan asemaan asettaja ja trustiomaisuus palautuu takaisin sen alkuperäiselle trustiin siirtäjälle.⁴²

Englannin oikeuden mukaisesti trusti voi syntyä myös tuomioistuimen päätöksellä. Tällainen trusti ilmentää equity-oikeuden alkuperäistä, kohtuullistavaa merkitystä, jonka perusteella tuomioistuin voi tietyissä olosuhteissa katsoa trustin syntyneeksi tilanteissa, joissa joku henkilö on saamassa itselleen etuuden, jota olosuhteisiin nähden olisi pidettävä perusteettomana ja täten kohtuuttomana. Konstruktiiivinen trusti voi syntyä esimerkiksi silloin, kun henkilö on käyttänyt hyväkseen sisäpiiritietoa osakekaupoissa ja lainannut oman yhtiönsä rahoja osakekeinotteluun ja palauttanut osakevoittojensa kotiuttamisen jälkeen lainaamansa summan jonkin vähäisen korkomäärän kanssa yhtiölleen. Tällöin tuomioistuin tuomitsee konstruktiiivisen trustin ja kyseisen keinotteluun yhtiönsä rahoilla sisäpiiritietojen avulla syyllistyneen henkilön on jatkossa ryhdyttävä hoitamaan keinotteluvoittojaan trusteena ja edunsaajaksi tulee se taho, jolle kyseiset voitot olisivat alun alkaenkin kuuluneet, eli hänen yhtiönsä. Tuomioistuimella on täten trusti-instituutiota hyväksi käyttämällä mahdollisuus puuttua hyvän tavan vastaisiin oikeustoimiin tai oikeusvaikutuksiin ja korjata tilanne hyväksyttävämpään suuntaan.⁴³

Trustit voidaan siis luokitella sen perusteella, onko järjestely ollut tahdottu, eli onko trusti syntynyt asettajan selkeään tahdonilmaisun kautta vai ei. Tämän lisäksi

---

⁴² Hudson 2015, s. 50; Mikkola 2003, s. 76.

⁴³ Mikkola 2003, s. 77-78; Mikkola 2017, s. 196.

trustit voidaan jaotella myös sen mukaan, onko niiden tarkoituksena toimia jo asettajan elinaikana vai vasta hänen kuolemansa jälkeen. Asettajan elinaikana toimivista trusteeista käytetään termiä *inter vivos* –trusti ja kuoleman jälkeen toimivista *mortis causa* –trusti. Nämä trustit eroavat toisistaan siinä onko trustin peruuttaminen mahdollista. *Mortis causa* –trusteissa testamentin tekijä on aina oikeutettu peruuttamaan testamenttinsa, jolloin siinä perustettavaksi määrätty trustikin peruuntuu. *Inter vivos* –trusteissa peruuttamattomuus on pääsääntö: siirretään omaisuuden trustiin, asettaja ei voi enää vaatia sitä takaisin itselleen.⁴⁴

2.4 Trustin vastineet

Trustin vastineeksi voi kutsua oikeudellista järjestelyä, jossa henkilö pitää omaisuutta hallinnassaan ja tekee sitä koskevia oikeustoimia tarkoituksenaan hyödyttää jotain henkilötahoa tai tiettyä tarkoitusta. Yleensä tähän liittyy fidusiaarinen oikeussuhde⁴⁵. Suomen oikeudesta ei ole mahdollista löytää suoraa vastinetta trustille, sillä Englannin oikeuden mukainen trusti ei ole sovitettavissa yhteen Suomen varallisuus oikeuden pakottavien säännösten kanssa. Samankaltaisuuksia on kuitenkin löydettävissä esimerkiksi osakeyhtiöstä, sopimuksesta, valtuutuksesta, säätiöstä ja testamenttioikeudesta ottaen huomioon, ettei millään näistä ole yhtä laajaa käyttöalaa kuin trustilla, ja eri osapuolten oikeusasemat jäsentyvät niissä eri tavoin kuin trustijärjestelyssä.⁴⁶ Seuraavassa käydään läpi osakeyhtiön, sopimuksen, valtuutuksen ja säätiön yhteneväisyyksiä ja eroja trustijärjestelyn kanssa. Testamenttioikeudellisia vastineita käsitellään tutkimuksen luvussa kolme.

Trustia ja osakeyhtiötä yhdistää se, että ne ovat molemmat henkilöistä riippumattomia oikeudellisia järjestelyjä. Suurimpana erona kuitenkin on, että trusti on omaisuuskeskeinen oikeussuhteiden verkosto, eikä oikeushenkilö, kuten

---

⁴⁴ Mikkola 2003, s. 74-75.

⁴⁵ Esimerkiksi edunvalvojan ja päämiehen välinen suhde.

⁴⁶ Mikkola 2003, s. 121, 145 & 181.

osakeyhtiö. Näin ollen trusti ei esimerkiksi voi olla sopimusosapuolena tai omistaa omaisuutta. Fidusiaarinen oikeussuhde on löydettävissä molemmista järjestelyistä: osakeyhtiön johdolla on trusteeen lailla huolenpitovelvoite. Oikeuskirjallisuudessa on myös katsottu, että ulkomaista trustia voitaisiin monissa tapauksissa pitää Suomessa yhteisönä ja erityisesti ulkomaisena erityiseen tarkoitukseen varattuna varallisuuskokonaisuutena. Näkemys perustuu siihen, että ulkomaista erityiseen tarkoitukseen varattua varallisuuskokonaisuutta pidetään TVL 3 §:n 7 kohdan perusteella Suomessa yhteisönä ja lain sanamuodon mukaan varallisuuskokonaisuuden ei tarvitse olla erillinen oikeushenkilö, jotta sitä voitaisiin pitää Suomessa yhteisönä.⁴⁷

Sopimuksilla ja trusteilla on monia yhteisiä piirteitä. Elinaikaisia trusteja voi esimerkiksi verrata kolmannen hyväksi tehtyihin sopimuksiin. Sopimuksella voi olla oikeusvaikutuksia, jotka ulottuvat kolmanteen, ja kolmannen asema voi näin ollen muistuttaa trustin edunsaajan asemaa. Merkittävin ero trustin ja sopimuksen välillä on kuitenkin se, että sopimussuhteissa osapuolten oikeudet eivät aina ole sidoksissa omaisuuteen, kun taas trusteissa järjestelyn osapuolten suhteet ovat nimenomaan omaisuuskeskeisiä. Eroja löytyy myös siinä, miten trusti ja sopimus syntyvät: trusti syntyy asettajan yksipuolisella tahdonilmaisulla eikä edunsaajatahon hyväksyntä ole sen pätevyyden edellytyksenä. Sopimuksen syntymiseen tarvitaan kuitenkin kaksi osapuolta, jolloin voi sanoa, että sopimus on kaksipuolinen oikeustoimi ja trusti yksipuolinen.⁴⁸

Valtuutuksessa on kyse edustusvallasta, jossa päämies valtuuttaa tahdonvaltaisesti toisen henkilön toimimaan puolestaan. Valtuutuksen ja trustin erona on kuitenkin esimerkiksi ajallinen kesto. Suomen oikeuden mukaan valtuutus voidaan milloin tahansa peruuttaa. Valtuutus päättyy myös, jos valtuutettu kuolee. Trustijärjestely ei ole samalla tavalla riippuvainen järjestelyn osapuolten pysyvyydestä. Trusti ei pääty asettajan kuolemaan eikä myöskään trusteeen kuolemaan. Myös edunsaajien kuoleman varalta on olemassa säännökset siitä, kenen hyväksi

---

⁴⁷ Mikkola 2003, s. 147 & 152; Nykänen 2015, s. 107.

⁴⁸ Mikkola 2003, s. 154-155; Mikkola 2009, s. 248.

omaisuutta tämän jälkeen hallinnoidaan. Näin ollen voi sanoa, että trustijärjestelyssä järjestelyn perustaneen henkilön tahto säilyy valtuutusta tehokkaammin tilanteissa, joissa järjestelyn osapuolille tapahtuu jotakin yllättävää. Yksi suuri ero on myös omistusoikeus: valtuutettu ei saa valtuutuksen perusteella omistusoikeutta mihinkään, kun taas trusteeella on laillinen omistusoikeus trustin kohteena olevaan omaisuuteen.⁴⁹

Säätiö on määrätarkoitukseen käytettäväksi luovutetun omaisuuden hoitamista varten perustettu itsenäinen oikeushenkilö. Tietyiltä osin säätiö on mannereurooppalaisten oikeusjärjestelmien lähin vastine hyväntekeväisyystarkoituksessa perustetuille julkisille trusteeille. Yksityisten trustien kanssa säätiöllä ei kuitenkaan ole juuri yhtymäkohtia. Samankaltaisuutta trustien ja säätiöiden välillä löytyy perustamistavasta: säätiöllä on perustaja, joka säädekirjassa määrää järjestelyn tarkoituksen ja luovuttaa varallisuusmassan ja antaa suuntaviivat sen hoitoa ja käyttöä varten. Näin ollen säätiön perustaminen on yksipuolinen tahdonilmaisu kuten trustinkin perustaminen. Yhtenä eroista on kuitenkin se, että säätiön perustaja ei voi asettaa itseään edunsaajaksi, kun taas trustin asettaja voi olla myös trustin edunsaaja. Itsenäisen säätiön lisäksi Suomessa tunnetaan myös toinen säätiömuoto, epäitsenäinen säätiö. Epäitsenäinen säätiö ei ole oma oikeushenkilönsä ja se voidaan perustaa antamalla joko oikeustoimikelpoiselle yhteisölle tai luonnolliselle henkilölle omaisuutta, jota on hoidettava erillään saajan muusta omaisuudesta ja määräämällä samalla tarkoitus, jonka toteuttamiseen omaisuus on käytettävä. Epäitsenäinen säätiö ei voi saada nimiinsä oikeuksia ja velvollisuuksia ja näin ollen luovutettujen varojen vastaanottajana ei toimikaan säätiö vaan säätiöomaisuuden hoitaja. Säätiöomaisuuden hoitaja on myös vastuussa säätiön lukuun tekemistään toimista.⁵⁰ Näistä lähtökohdista tarkastellen epäitsenäinen säätiö vaikuttanee huomattavan paljon trustin kaltaiselta järjestelyltä, jossa trustee, kuten säätiöomaisuuden hoitaja säätiössä, hoitaa ja hallinnoi trustin alaisena olevaa varallisuutta.

---

⁴⁹ Mikkola 2003, s. 162-163.

⁵⁰ Mikkola 2003, s. 166 & 168-169.

3 TRUSTIN EDUNSAAJAN PERINTÖVEROTUS

3.1 Trustin liityntä perintöverotukseen

Perimyksen ja testamenttauksen järjestävät säännökset ovat välttämättömiä yksityisen omistuksen tunnustavissa yhteiskunnissa. Jäämistöoikeudella luodaan puitteet sille menettelylle, jolla omistusoikeus siirtyy henkilön kuoltua ja säädetään, miten omistusoikeuden siirtymisestä voidaan määrätä kuoleman varalta. Jos jotakin tiettyä asiakysymystä voidaan pitää jäämistöoikeudellisena, asia kuuluu perintöstatuutin alaan. Trusteihin liittyvissä asiakysymyksissä voidaan lähteä liikkeelle siitä, onko kyse elävien kesken vai kuoleman varalta tehdystä oikeustoimesta. Jos trustijärjestely on perustettu siten, että se käynnistyy vasta henkilön kuollessa, on trusti mahdollista liittää testamenttioikeuteen.⁵¹

Lainsäädännössä ei ole määritelty perinnön käsitettä. Jäämistöoikeudellisessa kirjallisuudessa on puhuttu yleensä vain kuoleman takia tapahtuvasta omistajanvaihdoksesta. Perinnölle on luonteenomaista, että siinä elossa oleva perillinen saa suoraan lain perusteella vastikkeetta perinnönjättäjälle tämän kuolinhetkellä kuulunutta varallisuutta. Perintö ei edellytä saajan reagointia. Perintöverotuksessa perintö on oikeudellisena ilmiönä hyvin saman sisältöinen kuin jäämistöoikeudessa.⁵²

Trustijärjestely on esimerkiksi Englannissa keskeinen osa jäämistösuunnittelua. Sen avulla pyritään vaikuttamaan perintöverotukseen ja turvaamaan tiettyjen perittäväen läheisten asema kuoleman varalta. Nykypäivänä ihmisten suuren liikkuvuuden vuoksi on hyvinkin mahdollista, että Suomessa toimitettavassa perinnönjaossa joudutaan tulkitsemaan Englannissa tehtyä testamenttia, joka rakentuu trustin varaan. Lähtökohtana ulkomaisen trustin tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa tulee pitää testamentin tekijän tahtoa ja vieraiden oikeusjärjestelmien

---

⁵¹ Mikkola 2009, s. 173, 175 & 245.

⁵² Puronen 2015, s. 16.

kunnioittamista. Trustin asettajan tarkoitus on toteutettava mahdollisimman suuressa määrin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että testamentilla luotua järjestystä verrataan omiin kansallisiin instituutioihimme ja käsitteisiimme ja valitaan niistä yksittäistapauksessa se, joka parhaiten vastaa trustin rakennetta ja tarkoitusta.⁵³ Tapauksesta riippuen tällaisia suomalaisia trustin vastineita perintöverotustilanteissa voisi ajatella olevan tuotto-oikeus-, käyttöoikeus-, täysi omistusoikeus- tai rajoitettu omistusoikeustestamentti. Käyttöoikeustestamenteista erityisesti omistajattoman tilan testamentti on mielenkiintoinen trustijärjestelyä ajatellen. Näihin palataan kuitenkin jäljempänä.

3.2 Perintöverovelvollisuus

Perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentin mukaan joka perintönä, testamentilla tai lahjana saa omaisuutta, on velvollinen suorittamaan siitä valtiolle veroa sen mukaan, kuin tässä laissa säädetään. Saman lain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan perintöveroa on suoritettava perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta, jos perinnönjättäjä taikka perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa. Saman momentin 2 kohdan mukaan perintöveroa on suoritettava perintönä tai testamentilla saadusta Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta sekä sellaisen yhteisön osakkeista ja osuuksista, jonka varoista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta. Perillisen tai testamentinsaajan on siis suoritettava veroa Suomessa, vaikka perinnönjättäjä asuikin kuolinhetkellä ulkomailla, jos perillinen tai testamentinsaaja asui Suomessa⁵⁴. Saman voi ajatella koskevan myös Suomessa asuvaa trustin edunsaajaa pois lukien tilanteet, joissa mahdollinen perintöverosopimus rajoitaisi Suomen verotusoikeutta.

---

⁵³ Mikkola 2009, s. 246-247, Mikkola 2017, s. 202.

⁵⁴ Aarnio – Kangas – Puroinen – Råbinä 2016, VII Perintöverotus, 1 Perintönä ja testamentilla saatu omaisuus perintöverotuksen kohteena, 1.1 Perintöveron suorittamisvelvollisuus.

Perintö- ja lahjaverolain 4 §:stä ei ilmene, onko veronalaisuuden kannalta ratkaiseva se omaisuus, joka siirtyy vainajalta, vai se omaisuus, jonka perillinen tai testamentinsaaja saa⁵⁵. Tämä kysymys on mielenkiintoinen erityisesti harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksessa, jolloin edunsaaja ei välttämättä tosiasiallisesti saa trustista minkäänlaisia tuloja trusteen suuren trustiomaisuuteen kohdistuvan harkintavallan vuoksi. Purosen mukaan perintöosuusjärjestelmän luonteesta kuitenkin seuraa, että ratkaiseva on omaisuus, jonka perillinen tai testamentinsaaja on perittävän kuoleman vuoksi saanut, jolloin siirtyvällä omaisuudella tarkoitetaan sitä varallisuuden lisäystä, joka saannosta välittömästi seuraa saajalle. Pelkkä saanto ei kuitenkaan riitä verovelvollisuuden synnyttämiseen, vaan verovelvollisuus edellyttää aina myös saannosta määräämistä. Vasta määräämistoimi synnyttää myös verovelkasuhteen.⁵⁶ Tämän perusteella harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajan perintöverovelvollisuus alkaisi vasta siinä vaiheessa, kun omaisuus on tosiasiallisesti siirtynyt hänelle ja hänellä on mahdollisuus disponoida siitä. Tämä tietenkin sillä varauksella, että edunsaajalla ei ole minkäänlaista, edes välillistä, mahdollisuutta päättää trustiomaisuuden käytämisestä tai jakamisesta.

Perintö- ja lahjaverolain 4 §:n 3 momentin mukaan henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti. Sillä ei ole merkitystä onko henkilö toisen valtion kansalainen, työskenteleekö tai oleskeleeko hän toisessa valtiossa tai onko hänen perheensä tai varallisuutensa toisessa valtiossa. Ehdotonta merkitystä ei myöskään ole sillä, onko henkilö henkikirjoitettu Suomessa, vaikka se osoittaakin asumisen pysyvyyttä. Tosiasialliset olosuhteet ratkaisevat siis Suomessa asumisen eikä niinkään tietyt määräajat. Tältä osin PerVL:n asumiskäsite on suppeampi kuin tuloverotuksessa.⁵⁷ Trustin edunsaajan voidaan näin ollen katsoa asuvan PerVL:n tarkoittamalla tavalla Suomessa, jos hän konkreettisesti omistaa tai hallitsee pysyväisluonteisesti asuntoa Suomessa ja jos kyseinen asunto on samalla hänen kotinsa.

---

⁵⁵ Puronen 2015, s. 92.

⁵⁶ Puronen 2015, s. 92.

⁵⁷ Puronen 2015, s. 96.

3.3 Perintöverovelvollisuuden syntyhetki

Perintö- ja lahjaverolain 5 §:n mukaan velvollisuus suorittaa perintöveroa alkaa, 7 §:ssä mainituin poikkeuksin, sekä perillisen että testamentinsaajan osalta perinnönjättäjän kuolemasta. Mainitun 7 §:n mukaan sellaisesta omaisuudesta, joka omistus- tai muunlaisella oikeudella tulee perilliselle tai testamentinsaajalle määrättyjen ehtojen täytyessä tahi muuten myöhemmin kuin perinnönjättäjän kuollessa, on perintövero suoritettava vasta sitten, kun omaisuus on saatu. Verovelvollisuuden syntymisen kannalta ratkaiseva ajankohta on näin ollen pääsäännön mukaan kuolinpäivä. Poikkeus tähän pääsääntöön ovat tilanteet, joissa testamenttiin sisältyy lykkäävä ehto tai verovelvollinen saa muun syyn vuoksi omaisuuden vasta myöhemmin kuin perinnönjättäjän kuollessa. Jos testamentti sisältää lykkäävän ehdon, perintövero on suoritettava vasta sitten, kun testamentinsaaja on saanut omistusoikeuden omaisuuteen. Omistusoikeus voidaan saada joko tietyn ajan kuluttua testamentin tekijän kuolemasta tai määrättyjen ehtojen täytyessä. Perintöverotuksen toimittaminen siirtyy näissä tapauksissa näin ollen hetkeen, jolloin saajan veronmaksukykyyn on katsottu saannon takia kasvaneen.⁵⁸

Perintö- ja lahjaverolain 7 §:n mukaan perintöverovelvollisuus ei siis synny vielä perinnön- tai testamentinjättäjän kuollessa, jos omaisuus tulee testamentinsaajalle vasta tietyn ehdon täytyttyä tai verovelvollinen muun syyn vuoksi saa omaisuuden vasta myöhemmin kuin perinnönjättäjän kuollessa. Lykkäävä ehto sitoo saannon tiettyyn tulevaisuudessa olevaan ajankohtaan tai epävarmaan tapahtumaan. Yleisimmin lykkäävä ehto liittyy testamentatun omaisuuden toissijaisen saajan määrittämiseen. Testamentissa voidaan esimerkiksi määrätä, että omaisuus menee ensin A:lle, mutta tämän kuoltua omaisuus menee B:lle, jolloin B:tä verotetaan vasta, kun A on kuollut. Muun syyn kannalta olennaista on, että se on jokin asiallinen peruste, joka on tosiasiallisesti estänyt saannon toteutumisen perinnönjättäjän kuolinhetkellä. Tällainen muu syy voi näin ollen olla esimerkiksi

---

⁵⁸ Puroinen 2015, s. 100 & 137; Aarnio – Kangas – Puroinen – Rabinä 2016, VII Perintöverotus, 1 Perintönä ja testamentilla saatu omaisuus perintöverotuksen kohteena, 1.1 Perintöveron suorittamisvelvollisuus.

puolisoiden keskinäinen omistusoikeustestamentti, lesken perintöoikeus tai omistajattoman tilan testamentti.⁵⁹

Perintö- ja lahjaverolain 5 § ja 7 §:n perusteella trustin edunsaajan perintöverovelvollisuus alkaisi siis joko pääsäännön perusteella asettajan kuolemasta tai testamentissa olevan lykkäävän ehdon tai muun pätevän syyn takia vasta siitä hetkestä, kun edunsaaja on saanut omistusoikeuden omaisuuteen. Trustien tapauksessa perintöverovelvollisuuden alkamisajankohdan määrittämiseen liittynee näin ollen tiiviisti se, minkälaiseen suomalaiseen vastineeseen kulloinkin trustijärjestely rinnastuu parhaiten. Jos asettajan tahdon parhaiten toteuttavaan vastineeseen voidaan nähdä liittyvän esimerkiksi lykkäävän ehdon tai järjestelyyn muuten liittyvä jokin pätevä syy perintöverotuksen lykkäytymiseen vasta siihen hetkeen, kun edunsaaja pystyy tosiasiallisesti disponoimaan omaisuudesta, ei perintöverovelvollisuuden voine katsoa alkavan jo asettajan kuolinhetkestä. Muuna pätevänä syynä lienee mahdollinen esimerkiksi harkinnanvaraisten tulojen trustin trusteeen suuri harkinta- ja päätäntävalta trustijärjestelyn alaisena olevaan omaisuuteen. Kiinteiden tulojen trustin edunsaajan kannalta voitaneen ajatella järjestelyyn liittyvän lykkäävän ehdon tilanteessa, jossa trustin asettaja on määrännyt trustin pääoman ja tuoton siirtyvän edunsaajan omistukseen vasta hänen täyttäessään esimerkiksi 20 vuotta. Tällöin voinee katsoa PerVL 7 §:n mukaisesti, että edunsaajan on suoritettava perintövero vasta sitten, kun omaisuus on saatu.

Verohallinto on ottanut antamassaan ohjeessa kantaa verovelvollisuuden syntyhetkeen todeten, että perintöverotuksessa voidaan trustitapauksissa lähteä normaalisti siitä, että trustiomaisuuden asiallinen omistusoikeus on siirtynyt trustin edunsaajille, jolloin verovelvollisia trustiin siirretystä omaisuudesta ovat siten yleensä trustin edunsaajat. Ohjeen mukaan trustiomaisuuden luovutusta myöhemmin edunsaajien hallintaan ei näissä tapauksissa voida enää pitää erillisenä lahjasaantona. Verohallinto on kuitenkin maininnut ohjeessaan myös sen, että

---

⁵⁹ Puroinen 2015, s. 137-138 & 153; Aarnio – Kangas – Puroinen – Rabinä 2016, VII Perintöverotus, 1 Perintönä ja testamentilla saatu omaisuus perintöverotuksen kohteena, 1.1 Perintöveron suorittamisvelvollisuus.

trustitapaukset tulee arvioida kussakin tilanteessa erikseen ottaen huomioon trustin tarkoitus ja muut trustin perustamisasiakirjoissa annetut määräykset trustiin osallisten henkilöiden oikeuksista, tehtävistä ja toimivaltuuksista.⁶⁰ Verohallinto lähtee siten ohjeessaan pääsäännön mukaisesta verovelvollisuuden syntyhetken määrittämisestä. Tämä lienee hyvä peruslähtökohta, mutta ottaen huomioon trustien huomattavatkin erot toisiinsa nähden ja jokaisen trustijärjestelyn omat erityispiirteet, voidaan perustellusti todeta, ettei perintöverovelvollisuuden voitane yksioikoisesti katsoa jokaisessa tapauksessa alkavan jo asettajan kuolinhetkestä.

3.4 Perintöoikeus ja perintöveroluokat

Perintöoikeus on omistajanvaihdosta omistajan kuoltua määrittävä säännöstö. Omistajaa kutsutaan perintökaareissa perittäväksi tai testamentin tekijäksi. Perintökaaren säännökset ohjaavat jäämistön uudelle tai uusille omistajille.⁶¹

Jos perittävä ei ole tehnyt testamenttia, perintö lankeaa siihen oikeutetulle henkilölle laissa säädetyssä järjestyksessä⁶². Testamentin avulla perittävä voi määrätä omaisuuden jakautumisesta toisin kuin miten jäämistö jakautuisi lakimääräistä perimystä koskevien sääntöjen mukaan. Lakimääräistä perimysjärjestystä voidaan kuvata etuoikeusjärjestykseksi, jonka mukaan perillisasemassa oleva sulkee muut etäisemmät henkilöt pois jäämistöstä, vaikka heillä muuten olisikin oikeus perintöön.⁶³

Perimysjärjestys on jaettu perittävän ja perillisen välisen sukulaisuussuhteen perusteella perintöluokkiin, joita on kolme. Ensimmäiseen perintöluokkaan kuuluvat

---

⁶⁰ Verohallinto 2015, Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa, 6. Eräiden erityisryhmien verovelvollisuudesta, 6.1 Ulkomaisten oikeushenkilöiden verovelvollisuus, 6.1.2 Trusti ja verovelvollisuus, 6.1.2.3 Trustiomaisuuden tosiasiallinen omistus.

⁶¹ Aarnio – Kangas – Puroinen – Rabinä 2016, II Lakimääräinen perintöoikeus, 1 Perintöoikeus, 1.1 Johdanto.

⁶² Perintökaaren 2., 3. ja 5. luku.

⁶³ Aarnio – Kangas – Puroinen – Rabinä 2016, II Lakimääräinen perintöoikeus, 1 Perintöoikeus, 1.2 Perillispiiri.

rintaperilliset ja heidän sijaantulooperillisensä. Siinä tapauksessa, että ennen perittävää kuolleelta rintaperilliseltä on jäänyt oma perillinen, saa tämä vanhempansa osuuden jäämistöstä. Ensimmäisessä perintöluokassa on rajaton sijaantulo-oikeus. Toiseen perintöluokkaan kuuluvat perittävä vanhemmat, jotka ovat tämän perintöluokan lähimmät perilliset. Milloin toinen tai molemmat perittävä vanhemmista ovat kuolleet, jakavat perittävä veljet ja sisaret hänen osansa. Kuolleen veljen tai sisaren sijaan tulevat hänen jälkeläisensä. Jos perittävältä on jäänyt veli- tai sisarpuolia, jakavat he yhdessä täyssisarusten kanssa sen osan, mikä olisi tullut heidän isälleen tai äidilleen. Jollei täysveljiä tai -sisiä tai heidän jälkeläisiään ole ja molemmat perittävä vanhemmat ovat kuolleet, saavat veli- ja sisarpuolet koko perinnön. Kuolleen veli- tai sisarpuolen sijaan tulevat hänen jälkeläisensä. Kolmanteen perintöluokkaan kuuluvat lähimpinä perillisinä perittävä isovanhemmat. Milloin yksi tai useampi isovanhemmista on kuollut, menee hänen lapsilleen se osa perinnöstä, mikä hänelle olisi tullut. Jos perintö menee ensimmäiseen perintöluokkaan, sulkeutuvat toinen ja kolmas kokonaan perinnöstä pois. Mikäli ensimmäisessä perintöluokassa ei ole perillisiä, menee perintö toiseen perintöluokkaan ja perillisten puuttuessa toisesta perintöluokasta kolmanteen perintöluokkaan. Jos perillisiä ei ole kolmannessakaan perintöluokassa, menee perintö valtiolle. Serkut eivät peri.⁶⁴

Perintöveroluokat eroavat perintökaaren perillispiirin rajoista. Jäämistöosuuksien saajat luetaan ensimmäiseen tai toiseen veroluokkaan. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani tai avoliittolaisissa tarkoitettu avopuoliso saamansa avustuksen määrään asti. Myös perittävä kanssa elänyt henkilö, johon sovelletaan perittävä kuolinvuodelta toimitettavassa tuloverotuksessa tuloverolain puolisoita koskevia säännöksiä, luetaan ensimmäiseen veroluokkaan. Toiseen veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat.⁶⁵

---

⁶⁴ Aarnio – Kangas – Puroinen – Rabinä 2016, II Lakimääräinen perintöoikeus, 1 Perintöoikeus, 1.2 Perillispiiri, 2 Rintaperilliset, 2.1 Perintöoikeuden yleiset edellytykset & III Testamenttioikeus, 1 Testamentin laatimista ja sen saajaa koskevat määräykset.

⁶⁵ Aarnio – Kangas – Puroinen – Rabinä 2016, II Lakimääräinen perintöoikeus, 1 Perintöoikeus, 1.2 Perillispiiri.

Perimysjärjestys on mielenkiintoinen trustijärjestelyn kannalta. Jos otetaan esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavana olleen trustitapauksen mukainen trustijärjestely sillä erotuksella, että trusti olisikin perustettu isoäidin kuoleman varalta eikä elinaikana, keneltä perinnön olisi katsottava tulleen, jos tapausta pohtii puhtaasti lakimääräisen perimysjärjestyksen kannalta? Tapauksessa trustin alkuperäisinä edunsaajina olivat isoäidin trustia perustettaessa elossa olleet kuusi lasta, 16 lastenlasta ja viisi lastenlastenlasta. Näistä A oli yksi. Isoäidin kuoltua trusti oli ensi vaiheessa jaettu kuuteen osaan perustajan kuudelle lapselle trustin sääntöjen mukaisesti. A:n isä lapsineen oli edunsaajana yhdessä näistä trusteeista. A:n isän kuoltua hänen osuutensa jaettiin edelleen kolmeen osaan hänen lapsilleen, joista A oli yksi.

Jos tapaus olisi yksinkertainen ja isoäidin kuoltua osa trustin alaisesta omaisuudesta olisi omistusoikeuksineen siirtynyt A:n isälle ja A:n isän kuoltua osa jälleen A:lle, voisi A:n isän ajatella ensin perineen äitinsä. Tällöin A olisi perinyt isänsä tämän kuoltua. Asian tekee kuitenkin heti monimutkaisemmaksi, jos trusti onkin harkinnanvaraisten tulojen trusti ja trusteeena toimivalla henkilöllä on käytännössä kaikki valta siihen kenelle ja milloin omaisuutta trustista jaetaan. Tällöin asiaan kytkeytyy myös omistajuuteen liittyvä ongelma, sillä A:n isällä ei tässä tapauksessa voitane katsoa olevan sellaisia oikeuksia trustin alaisena olevaan omaisuuteen, että hänet voitaisiin katsoa omaisuuden omistajaksi ja näin ollen omaisuuden kuuluvan hänen kuolinpesäänsä.

Omaisuuden omistajana pidetään verotuksessa siviilioikeudellista omistajaa. Siviilioikeudellinen omistaja on puolestaan se, joka niin sanotun omistajaolettaman mukaan omistaa omaisuuden. Pääperiaatteena on nimiperiaate, eli omistajana pidetään sitä, jonka nimiin omaisuus on hankittu laillisella saannolla. Arvopapereiden ja muun irtaimen omaisuuden ollessa kyseessä omistajaolettaman mukaan omistajana pidetään lähtökohtaisesti sitä, jonka hallussa omaisuus on.⁶⁶ Harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksessa ei voitane katsoa omaisuuden olevan edunsaajan hallussa. Tämä sillä edellytyksellä, ettei edunsaajalla ole

---

⁶⁶ Nykänen 2004, s. 146.

edes välillistä mahdollisuutta vaikuttaa trustiomaisuuden hallintaan ja jakoon. Näin ollen palataksemme kysymykseen siitä keneltä perinnön olisi katsottava tässä tapauksessa tulleen, voitaneen lähtökohtaisesti lähteä lakimääräisestä perimysjärjestyksestä, mutta esimerkiksi aidosti harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksessa tästä voinee olla syytä poiketa. Näin ollen A:n voisi katsoa saaneen perinnön joko isältään tai isoäidiltään riippuen trustin määräyksistä ja erityispiirteistä. Esimerkin kaltaisessa tapauksessa, sillä keneltä perinnön katsotaan tulleen, ei olisi vaikutusta perintöveroluokkaan, sillä luokka olisi joka tapauksessa ensimmäinen.

Jos tapauksessa olisikin puolestaan korkeimman hallinto-oikeuden 2017:149 ratkaisussa esitetty tilanne, jossa harkinnanvaraisen trustin asettajana oli ainoan ensisijaisen edunsaaja A:n isä ja toissijaissaajina olivat muun muassa A:n lapset, ja jossa A vanhempineen muodosti komitean, joka pystyi vaihtamaan trustin suojelijan, jolla puolestaan oli mahdollisuus erottaa ja vaihtaa trustee, voitaneen lähteä lakimääräisestä perimysjärjestyksestä. Tämä lienisi perusteltua, sillä ensisijaisella edunsaajalla A:lla voitaneen tällaisessa tapauksessa katsoa olevan sellainen määräysvalta trustin alaisena olevaan omaisuuteen, että A:n jälkeen varoja trustista saavan toissijaisen edunsaajan, eli esimerkiksi A:n lapsen, voisi katsoa tässä tapauksessa saavan varat isältään. Perintöveroluokka olisi kuitenkin ensimmäinen myös siinä tapauksessa, jos A:n lapsen katsottaisiinkin saavan varat isoisältään.

Perimysjärjestyksen kannalta serkku trustin edunsaajana on hankala, sillä serkut eivät peri. Tällöin saanto tullee katsoa testamentin perusteella saaduksi ja edunsaaja kuuluisi toiseen perintöveroluokkaan. Muunlainen ratkaisu lienisi kohtuuton, sillä jos perillisiä ei ole, perintö menee valtiolle.

3.5 Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen

Perintö- ja lahjaverolain 4 §:n 2 momentin mukaan Suomessa asuvan henkilön saamasta muusta kuin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta omaisuudesta suoritettavasta perintöverosta vähennetään samasta perinnöstä tai testamenttisaannosta vieraalle valtiolle suoritettujen verojen määrä (ulkomaisen veron hyvitys). Eri valtioiden verotusoikeuden alueellinen ulottuvuus, eli oikeus verottaa valtion sisäisen lainsäädännön perusteella, voi joissain tapauksissa johtaa siihen, että sama saanto tulisi verotetuksi kahdessa valtiossa. Kaksinkertaista verotusta estääkseen Suomi on sopinut verosopimuksia erinäisten valtioiden kanssa⁶⁷. Niissä tapauksissa, joissa Suomella ei ole toisen valtion kanssa kaksinkertaista verotusta estävää sopimusta, kaksinkertainen verotus poistetaan hyvitysmenetelmällä. Ulkomaisen veron hyvittämisen edellytyksenä on, että omaisuuden saaja asui Suomessa verovelvollisuuden alkaessa, ja verovelvollinen on maksanut saannon perusteella veroa vieraalle valtiolle, ja verovelvolliselle määrätään samasta omaisuudesta perintöveroa Suomessa. Vain vieraalle valtiolle maksettu vero saadaan vähentää. Osavaltioille tai alueellisille veronsaajille maksettu vero ei ole vähennyskelpoista. Sillä ei ole merkitystä, mikä on vieraan valtion veron nimitys, jos hyvityksen edellytykset ovat olemassa. Vero voi näin ollen olla nimeltään esimerkiksi jäämistöveroa tai tuloveroa. Ulkomaisen veron hyvitystä ei saa kuitenkaan PerVL 4 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan vähentää siitä osasta perintöveroa, joka kohdistuu Suomessa sijaitsevaan kiinteään omaisuuteen tai osakkeisiin tai osuuksiin yhteisössä, jonka varojen kokonaisarvosta yli puolet on Suomessa sijaitsevaa kiinteää omaisuutta. Hyvitys voi olla enimmillään koko toisessa valtiossa suoritettu vero.⁶⁸

Jos perintöosuuteen tai testamentilla saatuun omaisuuteen sisältyy Yhdysvalloissa sijaitsevaa omaisuutta, ja perinnönjättäjä asui kuolinhetkellä Suomessa,

---

⁶⁷ Ks. voimassa olevat verosopimukset, valtiovarainministeriö: <https://vm.fi/documents/10623/1356390/Suomen+verosopimustilanne+18.9.2018/5bf1b728-2bea-44e2-92f5-9fec1fbe26a6/Suomen+verosopimustilanne+18.9.2018.pdf>.

⁶⁸ Puronen 2015, s. 98; Verohallinto 2015, Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa, 3. Perinnönjättäjä tai lahjanantaja asui Suomessa, 3.9 Ulkomaisen veron hyvitys, 3.9.1 Veronhyvityksen edellytykset.

Suomen perintöverosta vähennetään tästä omaisuudesta Yhdysvalloissa määrätty liittovaltion vero Suomen ja Yhdysvaltojen välisen perintöverosopimuksen V artiklan 2 kappaleen⁶⁹ mukaisesti. Suomen perintöverosta voidaan vähentää vain Federal Estate Tax-niminen liittovaltion jäämistövero, kuitenkin siten, ettei kyseistä jäämistöveroa voida vähentää enempää kuin Yhdysvalloissa sijaitsevasta omaisuudesta aiheutuu Suomen perintöveroa. Osavaltioiden jäämistö- tai perintöverot eivät ole vähennyskelpoisia. Myös vieraassa valtiossa asuvalla perillisellä ja testamentinsaajalla on oikeus veronhyvitykseen.⁷⁰

Jos perinnönjättäjä oli kuollessaan Yhdysvaltojen kansalainen tai hänellä oli kotipaikka kuollessaan Yhdysvalloissa ja jäämistösaantoon sisältyy muualla kuin Suomessa tai Yhdysvalloissa sijaitsevaa omaisuutta, vähennetään perintöverosta tällaisesta omaisuudesta Yhdysvalloissa määrätty liittovaltion vero Suomen ja Yhdysvaltojen välisen perintöverosopimuksen V artiklan 3b kohdan mukaisesti. Veronhyvityksenä vähennetään se osuus vertailuverosta, joka Suomen vero on Suomen ja Yhdysvaltojen verojen yhteismäärästä. Vertailuvero puolestaan on sen valtion vero, jonka määrä on pienempi kuin toisen valtion vero. Veronhyvitykseen on oikeus myös vieraassa valtiossa asuvalla perillisellä ja testamentinsaajalla.⁷¹ Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun 2014:9 mukaan, jos jäämistöomaisuus sijaitsee Suomen ja Yhdysvaltojen välisen perintöverosopimuksen III artiklassa tarkoitettuihin tavoin Yhdysvalloissa ja perinnönjättäjä on kuollessaan Yhdysvaltojen kansalainen ja asunut pysyvästi Yhdysvalloissa, tulee perintöverotusta toimitettaessa perintöverosopimuksen IV artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti jättää ottamatta lukuun perinnönjättäjän Yhdysvalloissa sijainnut jäämistöomaisuus, vaikka perinnönsaaja olisikin Suomessa asuva Suomen kansalainen⁷².

---

⁶⁹ <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1952/19520018#idp447897488>.

⁷⁰ Verohallinto 2015, Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa, 3. Perinnönjättäjä tai lahjanantaja asui Suomessa, 3.9 Ulkomaisen veron hyvitys, 3.9.4 Yhdysvaltojen liittovaltion veron hyvittäminen, 3.9.4.1 Jäämistössä Yhdysvalloissa sijaitsevaa omaisuutta.

⁷¹ Verohallinto 2015, Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa, 3. Perinnönjättäjä tai lahjanantaja asui Suomessa, 3.9 Ulkomaisen veron hyvitys, 3.9.4 Yhdysvaltojen liittovaltion veron hyvittäminen, 3.9.4.2 Omaisuutta muualla kuin Suomessa ja Yhdysvalloissa.

⁷² Suomen muiden valtioiden kanssa sopimat verosopimukset voivat rajoittaa Suomen verotusoikeutta. Kysymyksessä olevassa tilanteessa Suomen ja Yhdysvaltojen välinen perintöverosopimus rajoittaa Suomen verotusoikeutta, sillä PerVL 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan

Voinee olettaa, että Suomessa asuvan trustin edunsaajan mahdollinen kaksinkertainen perintöverotus poistetaan joko perintöverosopimuksen perusteella tai jollei verosopimusta ole, hyvitysmenetelmällä. Näin ollen Suomessa asuvan trustin edunsaajan, joka saa perintösaannon⁷³ esimerkiksi Iso-Britanniassa sijaitsevista trustista ja maksaa saannon perusteella veroa sekä Suomessa että Iso-Britanniassa, mahdollinen kaksinkertainen verotus poistettaisiin hyvitysmenetelmällä, sillä Suomen ja Iso-Britannian välillä ei ole perintöverosopimusta.

Suomen ja esimerkiksi Yhdysvaltojen välillä on voimassa oleva perintöverosopimus. Näin ollen Suomessa asuvan trustin edunsaajan mahdollinen kaksinkertainen verotus poistetaan perintöverosopimuksen perusteella seuraavanlaisissa tilanteissa: 1) perinnönjättäjä⁷⁴ asuu kuolinhetkellä Suomessa, ja perintöosuuteen tai testamentilla saatuun omaisuuteen sisältyy Yhdysvalloissa sijaitsevaa omaisuutta⁷⁵ ja 2) perinnönjättäjä on kuollessaan Yhdysvaltojen kansalainen tai hänellä on kotipaikka kuollessaan Yhdysvalloissa ja jäämistösaantoon sisältyy muualla kuin Suomessa tai Yhdysvalloissa sijaitsevaa omaisuutta. Perintöverosopimus rajoittanee Suomen verotusoikeutta tilanteessa, jossa jäämistöomaisuus sijaitsee Yhdysvalloissa ja perinnönjättäjä on kuollessaan Yhdysvaltojen kansalainen ja asunut pysyvästi Yhdysvalloissa. Näin myös, vaikka perinnönsaaja olisi Suomessa asuva Suomen kansalainen. Sama koskenee myös Suomessa asuvaa testamentinsaajaa. Näin ollen Suomessa asuvalle trustin edunsaajalle ei voine perintöverosopimuksen perusteella määrätä perintöveroa Yhdysvalloissa sijaitsevan trustiomaisuuden perusteella. Verosopimus ei kuitenkaan rajoittane Suomen verotusoikeutta, jos edunsaajan katsotaan saavan PerVL 2 §:n 2 momentin mukaisen testamentilla saadun elinkautisen nautinta-oikeuden, eläkkeen tai muun elinkaudeksi tai määrävuosiksi testamentilla annetun etuuden, sillä tällöin tulo on joko veronalaista pääoma- tai ansiotuloa.

---

perintöveroa on suoritettava perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta, jos perinnönjättäjä taikka perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa.

⁷³ Muuta kuin PerVL 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua omaisuutta.

⁷⁴ Oletettavasti trustin asettaja, jollei ole katsottu, että omaisuus olisi siirtynyt ensisijaisen edunsaajan omistukseen ja hänen kuoltuaan toissijaiselle edunsaajalle. Tämä lienee kuitenkin harvinaista ainakin harkinnanvaraisten tulojen trusteissa.

⁷⁵ Veronhyvitykseen on oikeus myös vieraassa valtiossa asuvalla perillisellä tai testamentinsaajalla.

3.6 Testamentti

Testamentin käsitettä ei ole määritelty tyhjentävästi perintökaareissa eikä muualakaan lainsäädännössä. Myöskään oikeuskirjallisuudessa ei ole onnistuttu määrittelemään testamenttia kattavasti. Tiettyä oikeudellista ilmiötä kuitenkin kutsutaan testamentiksi ja riittävän yksiselitteisenä määritelmänä on pidetty sitä, että testamentti on kuolemanvarainen, vastikkeeton ja yksipuolinen tahdonilmaisu. Testamentin perustunnusmerkit ovat näin ollen kuolemanvaraisuus, vastikkeettomuus ja yksipuolisuus. Testamentille on luonteenomaista myös peruutettavuus. Kuolemanvaraisista oikeustoimista ainoastaan testamentti voidaan milloin hyvänsä ja vapaamuotoisesti peruuttaa.⁷⁶

Kuolemanvaraisuudella tarkoitetaan, että oikeusvaikutusten syntyminen on kytkeyty perittävän kuolemaan. Tyypillisesti kuolemanvaraisella oikeustoimella ei siten ole vaikutuksia perittävän elinaikana. Testamentin oikeusvaikutukset alkavat vasta kuolemasta. Kuolemanvarainen toimi sisältää ainoastaan oikeuksia luovan ainesosan: testamentin tekeminen ei lakkauta testamentin tekijän oikeutta, vaan sen tekee kuolemantapaus. Testamentti synnyttää vain oikeuden sen saajalle.⁷⁷

Jälkisäädökset ovat käytännössä joitain yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta vastikkeettomia. Vastikkeettomuutta ei tosin pidetä jäämistöoikeudessa testamentin ehdottomana kriteerinä. Suoritettu vastike ei kuitenkaan synnytä testamentintekijälle mitään velvollisuuksia esimerkiksi tietynlaisen jälkisäädöksen laatimiseen omasta varallisuudestaan. Vastikkeettomuus määräytyy viime kädessä tilanteen mukaan.⁷⁸

Yksipuolisuus merkitsee lähinnä sitä, että oikeustoimen pätevyys on riippumaton testamentin saajan hyväksymisestä tai hänen muusta perittävän elinaikaisesta reagoinnistaan. Testamentin tekijän tahdonilmaisu luo sitovuuden, jos

---

⁷⁶ Puroinen 2015, s. 20-21; Aarnio – Kangas 2015, s. 50.

⁷⁷ Aarnio – Kangas 2015, s. 23-24.

⁷⁸ Puroinen 2015, s. 22-23; Aarnio – Kangas 2015, s. 35-38.

tahdonilmaisu on muuten laissa säädetyt edellytykset täyttävä. Testamentin saajan ei siis tarvitse perittävän eläessä hyväksyä testamenttia, eikä testamentin pätevyys edellytä perillisten hyväksyntää ennen perittävän kuolemaa.⁷⁹

Testamentin perustunnusmerkit, kuolemanvaraisuus, vastikkeettomuus ja yksipuolisuus, kuvaavat myös kuolemanvaralta perustettua trustia. Trusti syntyy asettajan yksipuolisella tahdonilmaisulla. Ennen kuolemaansa asettaja on aina oikeutettu peruuttamaan jälkisaadöksensä, jolloin siinä perustettavaksi määrätty trustikin peruuntuu. Edunsaajatahon hyväksyntä tai tietoisuus trustin perustamisesta ei ole sen pätevyyden edellytyksenä. Trusti voidaan perustaa ilman, että vastike vaihtaa omistajaa, mikä tekee trustista siten lähtökohdiltaan vastikkeettoman oikeustoimen.⁸⁰ Perustunnusmerkkiensä perusteella testamentti soveltuu kuolemanvaralta perustetun trustin vastineeksi edunsaajan perintöverotukseen liittyviä kysymyksiä ratkaistaessa. Tällöin tulisi kuitenkin valita testamenttityyppi, joka parhaiten vastaa trustin rakennetta ja toteuttaa trustin asettajan tarkoituksen. Seuraavaksi käsitelläänkin tuotto-oikeus-, käyttöoikeus-, täyttä omistusoikeus- ja rajoitettua omistusoikeustestamenttia sekä niiden yhtenevyyttä trustijärjestelyyn edunsaajan perintöverotuksen kannalta.

3.6.1 Tuotto-oikeustestamentti

Tuotto-oikeustestamentilla annetaan saajalle omaisuutta omistusoikeutta vähäisemmin oikeuksin siten, että saaja saa pelkän oikeuden tuoton nauttimiseen omistusoikeuden tullessa muulle henkilölle. Tuotto-oikeus voi olla määräaikainen tai kestää tuotto-oikeuden saajan kuolemaan saakka. Omistusoikeuden saaneen velvollisuudeksi tulee näin ollen toimittaa omaisuuden tuotto tuotto-oikeuden saajalle joko määräajan tai tämän kuolemaan saakka.⁸¹

Henkilö, jonka hyväksi tuotto-oikeustestamentti on tehty, ei voi puuttua perintöomaisuuden hallintoon. Tuotto-oikeuden haltija ei voi yleensä määrätä edes

---

⁷⁹ Aarnio – Kangas 2015, s. 49.

⁸⁰ Mikkola 2003, s. 75 & 155.

⁸¹ Aarnio – Kangas 2015, s. 56-57 & 707; Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 153-154.

omasta oikeudestaan. Tulkinnallisena lähtökohtana on, ettei henkilö voi luovuttaa saamaansa tuotto-oikeutta toiselle edes osaksi. Sen jälkeen, kun tuotto on erään-
tynyt maksettavaksi, voi tuotto-oikeuden haltija määrätä siitä vapaasti. Jos tuotto-
oikeuden haltijalle on testamentilla määrätty myös tuottoon oikeuttavan pääoman
omistus tietyn ajan kuluessa, tämä oikeus kuuluu hänen kuolinpesäänsä ja hän
voi määrätä siitä myös omalla testamentillaan.⁸²

Testamentin tekijän on siis mahdollista testamentissaan määrätä, että testamen-
tin saaja saa tietyn ajan nauttia vain hänelle testamentatun omaisuuden tuotosta
ennen kuin hän saa vapaan määräämisoikeuden omaisuuteen. Täksi ajaksi
omaisuuden hallinta testamentin tuottoon oikeutetun lukuun voidaan määrätä
testamentin toimeenpanijalle esimerkiksi sen estämiseksi, että testamentin saaja
omaksi vahingokseen ajattelemattomuuttaan tuhlaa omaisuuden ennen aiko-
jaan. Määrätessään omaisuuden hallinnan toimeenpanijalle testamentintekijä voi
päättää tämän valtuuksista. Tällä tavoin hänellä on mahdollisuus vaikuttaa sekä
jäämistön materiaaliseen jakoon että kuolinpesän hallinnon järjestämiseen. Tes-
tamentin tekijä voi myös rajoittaa toimeenpanijan tehtävät koskemaan vain osaa
jäämistöstä. Lisäksi hän voi kaventaa toimeenpanijan oikeutta suorittaa tiettyjä
oikeustoimia. Toisaalta testamentintekijä voi myös antaa toimeenpanijalle enem-
män harkintavaltaa esimerkiksi tuotto-oikeuden kohteena olevien rahavarojen si-
joittamiseen. Testamentin toimeenpanijan hallinnon ajallinen kesto riippuu testa-
mentin määräyksistä. Kestoa ei ole laissa rajoitettu, mutta sitä ei ole kuitenkaan
tarkoitettu pysyväksi hallintojärjestelyksi. Normaalisti testamentin toimeenpanijan
tehtävä päättyy siinä vaiheessa, kun perinnönjako on tullut lainvoimaiseksi. Sii-
hen saakka testamentin toimeenpanija on velvollinen pitämään omaisuutta hal-
linnassaan ja tilittämään määräajoin tuotto-oikeuden saajalle sen tuoton, joka hä-
nelle tuotto-oikeustestamentin perusteella kuuluu. Testamentin toimeenpanijan
kelpoisuus määrätä perintöomaisuudesta on melko ahdas. Toimeenpanijaa sitoo
testamentin tarkoitus, joka on tuotto-oikeuden toteutumisesta huolehtiminen.
Kaikki ne toimenpiteet, jotka eivät edistä tätä tarkoitusta, eivät kuulu hänen toimi-
valtansa piiriin. Hallinnollisesti testamentin toimeenpanijan ei kuitenkaan tarvitse

---

⁸² Aarnio – Kangas 2015, s. 715-716.

tiedustella tuotto-oikeuden saajan mielipidettä jonkin oikeustoimen tarpeellisuu-
desta.⁸³

Tuotto-oikeustestamentista on mahdollista löytää yhteneväisiä piirteitä trustijär-
jestelyn kanssa. Tuotto-oikeustestamentin tavoin kiinteiden tulojen trustissa aset-
taja on tarkoin määritellyt, miten nimettyjen edunsaajien oikeudet ja keskinäiset
suhteet trustin sisällä jäsentyvät. Trustin asettaja on voinut esimerkiksi määrätä,
että edunsaaja saa ensin trustiomaisuuden tuoton tietyksi määräajaksi, jonka jäl-
keen omaisuus siirtyy hänelle täysin omistusoikeuksin. Tässä ollaan jo lähellä
tilannetta, jossa testamentintekijä on testamentissaan määrännyt testamentin
saajalle ensin omaisuuden tuotto-oikeuden määräajaksi, jonka ajan testamentin
toimeenpanija hallinnoi omaisuutta saajan hyväksi ja tilittää tuotot hänelle, ja
jonka jälkeen testamentin saaja saa vapaan määräämisoikeuden omaisuuteen.
Samankaltaisuutta löytyy myös harkinnanvaraisten tulojen trustin kanssa ja eri-
tyisesti tilanteessa, jossa trustin asettaja on esittänyt trusteeelle toivomuskirjeen
siitä, miten hän haluaisi trustiomaisuutta ja sen tuottoja jaettavan. Lähellä tuotto-
oikeustestamenttia oltaneen esimerkiksi tilanteessa, jossa asettaja on toivomus-
kirjeessään toivonut trustiomaisuuden tuoton jaettavaksi ensisijaiselle edunsaajalle,
mutta itse trustiomaisuuden pysyvän koskemattomana tulevia sukupolvia
varten, ja trustee tosiasiallisesti toimii toivomuskirjeen mukaisesti. Mitä tulee trustin
edunsaajan ja tuotto-oikeustestamentin haltijan määräämisvaltaan suhteessa
omaisuuteen, voidaan nähdä yhteneväisyyksiä: tuotto-oikeustestamentin haltija
ei voi puuttua perintöomaisuuden hallintoon ja vastaavasti trustin edunsaaja ei
voi vaikuttaa trustiomaisuuden hallintoon. Yhtenäistä on myös se, että joku hal-
linnoi omaisuutta edun-/tuotonsaajan hyväksi: tuotto-oikeustestamentissa on
voitu määrätä omaisuuden hallintoa varten testamentin toimeenpanija ja trustissa
omaisuutta hallinnoi trustee. Trustin asettajan lailla testamentintekijä voi päättää
toimeenpanijan valtuuksista, jolloin hänellä on trustin asettajan tavoin mahdolli-
suus vaikuttaa esimerkiksi jäämistön jakoon. Testamentin toimeenpanijan toi-
menkuva vaikuttanee samankaltaiselta kiinteiden tulojen trusteeen kanssa:

---

⁸³ Aarnio – Kangas 2015, s. 711-713 & 715; Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 145 & 147.

molempien tehtävänä on hallinnoida omaisuutta edunsaajan/testamentin haltijan hyväksi, mutta samalla asettaja/testamentintekijä on rajannut toimenkuvaa.

Myös Mikkola on huomannut tuotto-oikeustestamentin ja trustin yhteneväisyyden teoksessaan Trust Oikeusvertaileva tutkimus. Mikkolan mukaan testamenttityy-
peistä tuotto-oikeustestamentti vaikuttaisi olevan lähinnä trustia. Kuten trustilla,
myös tuotto-oikeustestamentilla voi pyrkiä suojaamaan tuhlaavaista perillistä tai
henkilöä, joka on muuten kykenemätön käsittelemään rahaa. Tuotto-oikeustes-
tamentissa toinen henkilö hallitsee ja vallitsee omaisuutta tuotto-oikeuden haltijan
hyväksi testamentin ehtojen mukaan. Tuotto-oikeuden haltija ei voi disponoida
omasta oikeudestaan *inter vivos* tai *mortis causa*, jollei tästä ole testamentissa
nimenomaista määräystä. Tässä tuotto-oikeuden haltijan oikeudet ja trustin
edunsaajan oikeudet eroavat toisistaan, sillä trustin edunsaaja voi disponoida oi-
keudestaan ja esimerkiksi henkilö, joka on trustin edunsaajana oikeutettu tiettyyn
säännönmukaiseen tuloon, voi luovuttaa tämän oikeutensa kolmannelle taholle.⁸⁴

Jos tuotto-oikeustestamentin ajatellaan sopivan *mortis causa*-trustin kotimaiseksi
vastineeksi ja samalla toteuttavan parhaiten trustin asettajan tarkoituksen ja trustia
koskevat määräykset, voitaneen ajatella, että trustin edunsaajia voitaisiin ve-
rottaa vastaavalla tavalla kuin tuotto-oikeuden haltijaa ja omistusoikeuden saa-
jaa. Perintö- ja lahjaverolain 2 §:n 2 momentin mukaan perintö- tai lahjaveroa ei
suoriteta testamentilla tai lahjana saadusta elinkautisesta nautintaoikeudesta,
eläkkeestä taikka muusta elinkaudeksi tai määrävuosiksi jollekin testamentilla tai
lahjana annetusta etuudesta. Tuotto-oikeuden haltijan saama saanto ei täten ole
veronalaista perintöverotuksessa. Tuotto-oikeuden haltijaa verotetaan oikeuden
tuottamasta tulosta juoksevassa tuloverotuksessa TVL 37 §:n 2 momentin mu-
kaisesti. Toistuvaisluonteisten etujen jättämistä perintö- ja lahjaverolain ulkopuo-
lelle on perusteltu lähinnä veronmaksukykyisyyssnäkökohdilla. Vähitellen kerty-
vän edun saajalla on katsottu olevan heikot edellytykset suoriutua edun verotta-
misesta, jos vero määrättäisiin kerralla koko edun pääomitetun arvon perusteella,
koska hän ei saa etuakaan yhdellä suorituksella. Tällöin kohtuullisempaa on periä

---

⁸⁴ Mikkola 2003, s. 55 & 173-174.

saannosta veroa sitä mukaa kuin edunsaaja voi edustakin nauttia. Tällöin vero tulee maksettavaksi sitä mukaa kuin tuloakin kertyy. Pääsääntöisesti tuotto-oikeuden haltijaa verotetaan saamastaan tulosta testaattorin kuolinhetkestä alkaen. Perintöverotuksessa tällainen omistajaa rasittava tuotto-oikeus vähennetään velvoitteena, kun hänen verotettavaa perintöosuutta lasketaan. Etuudenhaltijan kuollessa tai oikeuden määräajan muuten päättyessä, omistaja saa täyden omistusoikeuden perintönä saamaansa omaisuuteen. Tässä vaiheessa omistajalle ei enää aiheudu mitään perintöveroseuraamuksia.⁸⁵

Testamentissa toiselle perustettu tuotto-oikeus vähentää omaisuuden omistusoikeuden saajan mahdollisuuksia käyttää omaisuutta hyväkseen. Tämän vuoksi PerVL 9 §:n 3 momentissa säädetään, että verovelvolliselle tulevan perinnön arvosta saadaan vähentää niiden velvoitteiden arvo, joiden nojalla verovelvollisen tulee kerralla tai määräajoin toimittaa toiselle rahanarvoinen suoritus. Jotta kyseessä on PerVL 9 §:n 3 momentin tarkoittama perintöverotuksessa vähennyskelpoinen velvoite, sen tulee täyttää seuraavat kolme edellytystä: velvoitteen syn-typerusteen tulee ajoittua perintöverovelkasuhteen alkuhetkeen tai tätä edeltävään aikaan, velvoitteen mukaisen suorittamis- tai sietämisvelvollisuuden tulee alkaa perintöverovelkasuhteen alkuhetkellä tai sen jälkeen ja velvoitteen tulee toteutua käytännössä.⁸⁶

Edellä mainitun veronmaksukykyisyyssäkökohdan voinee katsoa koskevan myös testamentissa perustetun trustin edunsaajaa. Trustista riippuen myös trustin edunsaaja voi saada tuloa trustista toistuvaisluonteisesti ja näin ollen myös hänen veronmaksukykynsä kohenee sitä mukaa kun suorituksia trustista tulee. Suoritukset voivat myös olla PerVL 2 §:n 2 momentin mukaisia suorituksia, sillä ne ovat luonteeltaan jatkuvia ja toistuvia. Jos etu on määräaikainen, PerVL 2 §:n 2 momentin soveltaminen edellyttäneen, ettei etuus ole tarkoitettu olemaan voimassa vain paria kolmea vuotta. Mitä itse etuuteen tulee, se kattanee tapaukset, jotka ovat nautintaoikeuteen tai eläkkeeseen asiallisesti verrattavia, vaikka niitä

---

⁸⁵ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 152, 153 & 162; Puroinen 2015, s. 78.

⁸⁶ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 153 -155.

ei sellaiseksi voitaisi ehkä oikeudellisessa mielessä lukea. Näin ollen tuotto-oikeustestamentilla saatu oikeus, ja täten myös trustin edunsaajan trustin pääoman tuoton nautintaoikeus, lienisivät tällaisia etuuksia, sillä niillä on vahvasti henkilökohtainen luonne.⁸⁷

Täten voisi ajatella, että trustin edunsaajan trustista saamat toistuvaisluonteiset suoritukset verotettaisiin TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti. TVL 37 §:n 2 momentin mukaan testamentilla tai lahjana saadun elinikäisen nautintaoikeuden, eläkkeen taikka muun jäljellä olevaksi eliniäksi tai määrävuosiksi jollekin tulevan etuuden tuottama tulo on veronalaista joko pääomatulona tai ansiotulona näitä koskevien säännösten mukaan. Vaikka TVL 37 §:n 2 momentti jättää avoimeksi sen, onko saatava tulo pääomatuloa vai ansiotuloa, tulkintaongelmia ei käytännössä ole juuri ollut. Pääsääntöisesti tällainen tulo on pääomatuloa.⁸⁸ Kuten tuotto-oikeuden haltijan verotuksessa myös trustin edunsaajan verotuksessa verovelvollisuuden voinee katsoa alkavan trustin asettajan kuolinhetkestä. Näin myös omistusoikeuden saaneella edunsaajalla. Esimerkiksi edellä mainitussa toivomuskirje-tilanteessa, jossa asettaja on toivonut trustin tuoton menevän ensisijaiselle edunsaajalle ja pääoman säilyvän trustissa tulevia sukupolvia varten, ensisijaisen edunsaajan voitaneen katsoa nauttivan PerVL 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua muusta elinkaudeksi tai määrävuosiksi jollekin testamentilla annettusta etuudesta, jolloin varojen verotus tapahtuisi TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti. Tulevien sukupolvien, eli esimerkiksi ensisijaisen edunsaajan lapsien, voitaneen tällaisessa tapauksessa katsoa saavan omistusoikeuden trustiomaisuuteen asettajan kuollessa ja näin ollen heidän perintöverovelvollisuutensa alkavan samasta hetkestä PerVL 5 §:n mukaisesti. Tätten heille määrättäisiin perintövero sen trustiomaisuuden perusteella, josta on vähennetty PerVL 9 §:n 3 momentin mukaisesti edunsaajien omistusoikeutta rasittava velvoite. Näin ollen heille ei enää aiheutuisi mitään perintöveroseuraamuksia siinä vaiheessa, kun he tosiasiallisesti saisivat trustiomaisuuden pääoman trustista.

---

⁸⁷ Puronen 2015, s. 80-81 & 84.

⁸⁸ Puronen 2015, s. 79.

3.6.2 Käyttöoikeustestamentti

Käyttö- eli hallintaoikeustestamentti tuottaa testamentin saajalle oikeuden hallita omaisuutta sekä nauttia sen tulo ja tuotto. Omistusoikeutta käyttöoikeustestamentin saajalla ei ole. Käyttöoikeuden saaja saa pitää omaisuutta hallussaan ja käyttää ja hyödyntää sitä sen luonteen edellyttämällä tavalla. Hän voi esimerkiksi asua käyttöoikeuden tarkoittamassa asunnossa tai käyttää käyttöoikeuden tarkoittamaa yritysomaisuutta yritystoiminnan harjoittamiseen, jolloin myös yritystoiminnasta saatava voitto ja tuotto kuuluvat hänelle. Testamentin tekijä on voinut määrätä, että käyttöoikeus on voimassa tietyn ajan, jolloin määräajan umpeuduttua testamentin saajan oikeus lakkaa ja hänen on luovutettava käyttöoikeuden alainen omaisuus omistajan hallintaan. Jos testamentissa ei ole määrätty käyttöoikeuden kestosta, tulkitaan sen olevan voimassa käyttöoikeuden saajan elin-iän.⁸⁹

Käyttöoikeustestamentti on koettu käytännössä tarkoituksenmukaiseksi silloin, kun on haluttu turvata ensisaajan asema, mutta samalla varmistaa se, ettei ensisaaja hävitä omaisuutta toissijaisten saajien vahingoksi. Käyttöoikeuden haltijan onkin otettava tomissaan huomioon omistajan oikeus ja etu (PK 12 luvun 3 §:n 1 momentti). Hän ei saa tahallisesti tai tuottamuksellisesti vähentää omaisuutta.⁹⁰

Käyttöoikeuden haltijalla on rajoitettu oikeus määrätä saamastaan omaisuudesta oikeustoimin. Hän ei saa esimerkiksi tehdä saamastaan omaisuudesta testamenttia, sillä hän ei ole omaisuuden omistaja. Myös *inter vivos* toimien tekemistä on rajoitettu. Perintökaaren 12 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan käyttöoikeuden alaista omaisuutta saa luovuttaa tai pantata vain omistajan luvalla. Poikkeuksia tähän ovat käyttöoikeuden alaisen omaisuuden tarpeellinen uudistaminen, yrityksen säännöllinen tavaranvaihto ja omaisuuden luovutus silloin, kun se on järkiperäisen taloudenpidon vaatimusten mukainen. Näissä tapauksissa käyttöoikeuden

---

⁸⁹ Aarnio – Kangas – Puronen – Rabinä 2016, III Luku Testamenttioikeus, 2 Testamenttiluokituksista, 2.3 Testamentin saajan määräämisvallan laajuus testamenttien luokitteluperusteena; Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 128-129; Aarnio – Kangas 2015, s. 689.

⁹⁰ Aarnio – Kangas 2015, s. 655; Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 130.

haltija ei tarvitse omistajan suostumusta. Mitä tulee itse käyttöoikeuteen, sen luovuttaminen toiselle on perintökaaren 12 luvun 4 §:n 1 momentissa kielletty.⁹¹

Tulon ja tuoton kuuluessa käyttöoikeuden haltijalle, hänelle on myös asetettu vastuu omaisuuden kunnossapitokustannuksista. Perintökaaren 12 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan käyttöoikeuden haltijan on vastattava omaisuudesta johtuvista tarpeellisista kustannuksista, jotka ovat sen laatuksia, että ne on suoritettava hänen hallinta-aikanaan saatavalla tuotolla. Kustannukset voivat olla välttämättömiä, tarpeellisia tai tuottoa suurempia. Välttämättömiä kustannuksia ovat omaisuuden hoitomenot, korjauskulut ja muut sellaiset kustannukset, jotka ovat välttämättömiä omaisuuden tarkoituksenmukaista hoitoa ja säilymistä ajatellen. Tarpeellisia kustannuksia ovat vakuutusmaksut, kiinteistövero, julkiset maksut, vakuutusmaksut ja yhtiövastike. Myös omaisuuden käyttökelpoisuuden lisäämisestä aiheutuvat rakennus- ja remonttitöiden kustannukset kuuluvat tarpeellisiin kustannuksiin.⁹²

Käyttöoikeuden haltijan saama oikeus on perintöverotuksessa verovapaa PerVL 2 §:n 2 momentin mukaisesti. Häntä verotetaan juoksevassa tuloverotuksessa omaisuuden tuottamasta tulosta TVL 37 §:n 2 momentin mukaan. Käyttöoikeuden haltijaa verotetaan omaisuuden nettotulosta, sillä hän on velvollinen huolehtimaan omaisuuden hoidosta aiheutuvista kustannuksista. Näin ollen oikeuden haltijan verotuksessa vähennetään ne hänen saamaansa tuloon kohdistuvat luonnolliset vähennykset, jotka hän on maksanut.⁹³

Käyttöoikeustestamentista selvitetyn perusteella vaikuttaisi siltä, ettei sillä ole juuri yhtymäkohtia niin kiinteiden kuin harkinnanvaraisten tulojen trustinkaan kanssa. Trustin edunsaajalla ei ole hallintaoikeutta trustin alaisena olevaan omaisuuteen eikä hänellä ole myöskään velvoitetta maksaa omaisuuden hoidosta aiheutuvia kustannuksia. Ainut yhtymäkohta on oikeus nauttia omaisuuden tuottamasta tuotosta: kiinteiden tulojen trustin edunsaaja asettajan tarkoin

---

⁹¹ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 131.

⁹² Aarnio – Kangas 2015, s. 677-678.

⁹³ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 161-162.

määrittelemis ehdoin ja harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaaja trusteeen harkinnan mukaan. Mikkola on pohtinut teoksessaan Trust Oikeusvertaileva tutkimus myös yleisesti testamentin ja trustijärjestelyn yhtymäkohtia ja hänen mukaansa jälkisaadöksen määräykset toissijaisista testamentin saajista eivät synnyttä Englannin trustin kaltaista oikeudellista järjestelyä, sillä testamentin edunsaajien oikeussuhteet eivät rakennu duaalisen omistusoikeuden mukaan, vaan kussakin testamenttityypissä omaisuus on aina yhden henkilötahon omistuksessa kerrallaan, jolloin toissijaisen edunsaajan oikeudet konkretisoituvat yleensä ensisaajan kuolinhetkellä⁹⁴.

Pohdittaessa tätä omistusargumenttia, mielenkiintoiseksi nousee omistajattoman tilan testamentti. Omistajattoman tilan testamentti on käyttöoikeustestamentti, jolle on luonteenomaista tietyn ajan jatkuva omistajaton tila. Tämä tila on seurausta siitä, että jälkisaadöksen mukaan kukaan ei saa välittömästi perittävän kuoleman jälkeen omistusoikeutta testamentattuun omaisuuteen. Testamenttiin sisältyy näin ollen lykkäävä ehto. Omistajattoman tilan ajaksi omaisuuden käyttöoikeus voidaan määrätä muulle kuin omistusoikeuden aikanaan saavalle taholle. Käyttöoikeus voidaan myöntää joko eliniäksi tai määräajaksi. On myös mahdollista määrätä omistusoikeus vastaisuudessa syntyvälle lapselle⁹⁵ ilman, että kenellekään annetaan välitilan ajaksi käyttö- tai omistusoikeutta. Tällöin aika testaattorin kuoleman ja lopullisen omistusoikeuden saamisen välillä, eli omistajaton aika, saattaa olla hyvinkin pitkä, jopa vuosikymmeniä.⁹⁶

Tyypillisesti omistajattoman tilan testamentteja tekevät avo- ja aviopuolisot, joilla ei ole rintaperillisiä. Näissä tilanteissa eloonjääneelle avo- tai aviopuolisolle annetaan testamentilla hallinta- tai käyttöoikeus omaisuuteen tämän elinajaksi, minkä jälkeen omaisuus siirtyy omistusoikeuksin esimerkiksi ensin kuolleen puolison sisaruksille. Omistajattoman tilan testamentin avulla on mahdollista siirtää tietyissä tapauksissa uuden omistajan, tässä tapauksessa esimerkiksi ensin

---

⁹⁴ Mikkola 2003, s. 173.

⁹⁵ Perintökaari 9:2.2.

⁹⁶ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 168; Puronen 2015, s. 147.

kuolleen puolison sisarusten, perintöverovelvollisuus käyttöoikeuden haltijan kuoleman jälkeiseen aikaan.⁹⁷

Oikeustila omistajattoman tilan testamenttien ympärillä on ollut epäselvä ja verotuskäytäntö maan eri osissa epäyhtenäistä. Tukea omistajattoman tilan testamenttien tulkintaan on saatu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuksista KHO 2000:66 ja KHO 2014:141. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa 2000:66 oli kyse puolisoitten A ja B keskinäisestä testamentista, jonka mukaan toisen kuoltua sai jälkeenyhänyt käyttöoikeuden koko omaisuuteen. Omaisuuden jaosta molempien kuoltua oli määrätty muun muassa siten, että A:n ja B:n poika sai käyttöoikeuden erääseen tilaan irtaimistoiheen ja pojankin kuoltua siirtyi omistusoikeus tilaan irtaimistoiheen pojan tyttärelle. Koska pojan tytär oli pojan sijaisperillinen, A:n ja B:n testamentin mukainen omistajaton tila A:n kuoleman jälkeen siihen asti, kunnes poika on kuollut, ei ollut mahdollinen. Pojan tyttärelle oli siten tullut määrätä perintövero hänelle testamentilla määrätystä omaisuudesta jo ensin kuolleen isovanhemman jälkeen toimitetussa perintöverotuksessa. Purosen mukaan tapauksesta voinee päätellä, että omistajattoman tilan testamenttia ei voida menestyksellisesti käyttää siten, että se siirtäisi testamenttiehdon mukaisesti verovelvollisuuden alkamisajankohtaa perinnönjättäjän kuolinhetkeä myöhemmäksi, jolloin voidaan tehdä se johtopäätös, että omistajattoman tilan testamentin käyttö rajoittuisi niihin tapauksiin, joissa saajana on muu kuin perillisasemassa oleva henkilö.⁹⁸

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2014:141 oli kyse kahden naimattoman ja lapsettoman sisaruksen A:n ja B:n keskinäisestä testamentista, jonka mukaan jälkeen elävä sai kaiken ensiksi kuolleen omaisuuden hallintaoikeudella. Molempien kuoltua heidän omaisuutensa oli menevä A:n ja B:n veljen C:n pojan D pojalle F ja pojan E kahdelle pojalle G ja H pääluvun mukaisin osuuksin. A:lla ja B:illä oli C:n lisäksi myös muita perintökaaren 2 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja perillisiä. A:n kuoltua mutta B:n vielä eläessä A:lta jäämistönä

---

⁹⁷ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 168; Aarnio – Kangas 2015, s. 656.

⁹⁸ Puronen 2015, s. 148-150.

jääneen omaisuuden katsottiin olevan omistajattomassa tilassa. Siten A:n veljen C:n pojanpojalle ei voitu määrätä perintöveroa A:n jäämistöstä B:n vielä eläessä. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituksen. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö vaati valituksessaan, että G:n verovelvollisuuden katsottaisiin alkavan perintö- ja lahjaverolain 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla A:n kuolinhetkellä. Veronsaajien oikeudenvallontayksikön mukaan omistajaton välitila ei ollut mahdollinen, koska G on testamentintekijän perintökaareissa tarkoitettu perillisasemassa oleva henkilö ja elossa testamentintekijän kuolinhetkellä. Näin ollen vaikka katsottaisiin, että G ja muut testamentinsaajat eivät olisi saaneet vielä varsinaista omistusoikeutta testamentattuun omaisuuteen, he ovat saaneet kuitenkin testamentintekijän kuoltua omaisuuden siten ehdottomasti, että perintöverovelvollisuus on syntynyt heti kuolinhetkellä PerVL 5 §:n tarkoittamalla tavalla eikä kyseessä ole siten PerVL 7 §:ssä tarkoitettu poikkeus. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että A:n kuoltua mutta B:n vielä eläessä A:n jäämistönä jääneen omaisuuden on katsottava olevan omistajattomassa tilassa. Korkein hallinto-oikeus huomioi ratkaisussaan PerVL 7 §:n säännökset ja näin ollen G:lle ei voitu määrätä perintöveroa A:n jäämistöstä vielä B:n eläessä vaan vasta B:nkin kuoltua.

Purosen mukaan käytettävissä olevien ennakkoratkaisujen pohjalta voitaneen päätyä siihen, että omistajaton tila rajoittunee niihin tapauksiin, joissa testamentintekijällä ei ole rintaperillisiä ja omaisuuden toissijaissaajaksi on määrätty joku ulkopuolinen henkilö⁹⁹. Omistajattoman tilan testamentilla ja tietynlaisella kiinteiden tulojen trustilla vaikuttaa olevan vastaavuuksia. Voinee esimerkiksi katsoa, että kiinteiden tulojen trustissa, jossa asettaja on määrännyt trustiomaisuuden tuoton menevän edunsaaja A:lle joko tämän eliniäksi tai määräajaksi, ja trustiomaisuuden omistusoikeuden B:lle vasta A:n kuoltua tai määräajan lakattua, on omistajaton tila A:n elinajan tai asettajan määrittelemän ajanjakson ajan. Tämä myös trusteen laillisesta omistusoikeudesta huolimatta, sillä omaisuuden ei voine katsoa olevan trusteen hallussa sillä tavoin, että trusteella olisi omaisuuden varsinainen omistusoikeus. Kiinteiden tulojen trustin trusteen tehtävänä on vain

---

⁹⁹ Puronen 2015, s. 150.

hallinnoida omaisuutta edunsaajien hyväksi asettajan tarkoin määrittelemien ehdoin. Omistajattoman tilan testamentilla omaisuuden myöhemmin saavan lailla edunsaaja B:llä ei ole mahdollisuutta nauttia omaisuudesta heti asettajan kuoltua, sillä hänen omistusoikeutensa alkaa vasta A:n kuoltua tai asettajan määrittelemän määräajan päätyttyä. Näin ollen omistajattoman tilan testamenttitapauksien verotuksesta lienee mahdollista hakea lähtökohtia ainakin tietynlaisten kiinteiden tulojen trustien edunsaajien verotukseen. Omistajattoman tilan testamentin tapauksessa omistajattoman tilan syntyyn vaikuttaa kuitenkin korkeimman hallinto-oikeuden antamien ratkaisujen perusteella se, onko omistusoikeus menossa testamentin tekijän suoraan alenevaa polvea olevalle perilliselle. Näissä tapauksissa omistajaton tila ei ennakkoratkaisujen perusteella ole mahdollinen, vaan perintöverovelvollisuus alkaa heti testaattorin kuolinhetkestä PerVL 5 §:n mukaisesti.

Korkein hallinto-oikeus on perustellut ratkaisujaan PerVL 7 §:llä. Pääsääntöisesti velvollisuus suorittaa perintöveroa alkaa PerVL 5 §:n mukaisesti sekä perillisen että testamentinsaajan osalta perinnönjättäjän kuolemasta. PerVL 7 §:n mukaan kuitenkin sellaisesta omaisuudesta, joka omistus- tai muunlaisella oikeudella tulee perilliselle tai testamentinsaajalle määrättyjen ehtojen täytyessä tahi muuten myöhemmin kuin perinnönjättäjän kuollessa, on perintövero suoritettava vasta sitten, kun omaisuus on saatu. Omistajattoman tilan testamentin syntyyn vaikuttaa kuitenkin korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen mukaan se, onko omistusoikeus menossa testamentin tekijän suoraan alenevaa polvea olevalle perilliselle. Täten voinee ajatella, että trustiomaisuuden tuottoa nauttivaa edunsaajaa verotettaisiin asettajan kuolinhetkestä PerVL 2 §:n 2 momentin ja TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti ja trustiomaisuuden omistusoikeuden myöhemmin saavan edunsaajan verokohtelu riippuisi siitä, onko tämä henkilö asettajan suoraan alenevaa polvea oleva perillinen. Näin ollen, jos tämä henkilö on esimerkiksi asettajan lapsenlapsi, perintöverovelvollisuus alkaisi jo asettajan kuolinhetkestä PerVL 5 §:n mukaisesti, vaikka edunsaaja saisikin trustiomaisuuden haltuunsa vasta omaisuuden tuotosta nauttivan edunsaajan kuoleman/tietyn määräajan jälkeen. PerVL 7 §:n voinee kuitenkin katsoa soveltuvan, jos tämä henkilö onkin

esimerkiksi trustin asettajan serkku. Tällöin hänen perintöverovelvollisuutensa voinee katsoa alkavan vasta sillä hetkellä, kun hän saa varat tosiasiallisesti halluunsa.

3.6.3 Täysi omistusoikeustestamentti

Käytettäessä täyttä omistusoikeustestamenttia, halutaan saajalle usein antaa mahdollisimman laaja valta määrätä saamastaan omaisuudesta. Omistusoikeustestamentti antaa saajalle omaisuuteen täyden määräysvallan *inter vivos* ja *mortis causa*. Omistusoikeuden saaja voi luovuttaa omaisuutta sekä vastikkeellisin että vastikkeettomin oikeustoimin, käyttää sitä velkansa vakuutena ja tehdä siitä testamentin. Määräysvalta koskee sekä kiinteää että irtainta omaisuutta. Jäämistöosuus kuuluu oikeuden saajan konkurssipesään ja se voidaan ulosmitata hänen velastaan. Testamentinsaaja voi käyttää ja hallita omaisuutta niin kuin parhaaksi näkee, ja hän on oikeutettu nauttimaan omaisuuden korosta ja tuotosta joutumatta tekemään siitä tiliä kenellekään.¹⁰⁰

Yleensä tilanne, jossa testamentinsaaja saa omaisuutta omistusoikeustestamentilla, on ongelmaton. Perintöverotus kohdistuu tällöin testamentinsaajaan, joka sai omaisuuden omistusoikeuksin. Velvollisuus suorittaa perintöveroa alkaa perinnönjättäjän kuolemasta.¹⁰¹ Täysi omistusoikeustestamentti antaa testamentinsaajalle laajan määräysvallan testamentattuun omaisuuteen, eikä näin ollen soveltune vastikkeeksi niin kiinteiden kuin harkinnanvaraisten tulojen trustillekaan. Trustin edunsaajan määräysvaltaa trustin alaiseen omaisuuteen on rajoitettu ja usein trusteeissa on ensisijaisia ja toissijaisia edunsaajia, joille ei välttämättä synny omistusoikeutta trustiomaisuuteen lainkaan koko heidän elinaikanaan.

---

¹⁰⁰ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 104; Aarnio – Kangas 2015, s. 622.

¹⁰¹ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 114; Aarnio – Kangas – Puronen – Rabinä 2016, VII Luku Perintöverotus, 1 Perintönä ja testamentilla saatu omaisuus perintöverotuksen kohteena, 1.1 Perintöveron suorittamisvelvollisuus.

3.6.4 Rajoitettu omistusoikeustestamentti

Rajoitettu omistusoikeustestamentti eroaa täydestä omistusoikeustestamentista siinä, että se sisältää perättäisseuraantoa koskevan määräyksen. Omaisuuden omistusoikeus on ensin määrätty tietyille henkilölle ja tämän kuoltua toissijaissajalle. Toissijaismääräyksen tärkein merkitys on siinä, että se estää ensisaajaa määräämästä saamastaan omaisuudesta testamentilla. Rajoitettua omistusoikeustestamenttia käytetään yleensä silloin, kun jäämistön halutaan menevän ensisaajan jälkeen toissijaissajille ja voidaan luottaa siihen, että ensisaaja ei hävitä saamaansa omaisuutta. Perättäisseuraanto on tavallisin puolisoitten tekemissä keskinäisissä testamentteissa ja rajoitettua omistusoikeustestamenttia käytetäänkin usein lesken aseman turvaamiseen. Tällöin ensisaajana on testaattorin aviopuoliso ja toissijaissajina kummankin puolison sukulaiset, usein yhteiset rintaperilliset.¹⁰²

Näitä tilanteita varten, joissa puolisoitten keskinäinen omistusoikeustestamentti sisältää toissijaismääräyksen, on perintökaareissa erityinen tulkintaohje, PK 12 luvun 1 §. Perintökaaren 12 luvun 1 §:n mukaan, jos testamentissa on määrätty, että eloonjääneelle puolisolle perillisenä tai yleisjälkimmäisen saajana tuleva omaisuus on puolison oikeuden lakattua menevä muulle henkilölle, on vastaavasti sovellettava, mitä 3 luvussa on säädetty, jollei testamentista muuta johdu. Perintökaaren 3 luku sääntelee tilannetta, jossa perittävältä ei jää rintaperillistä. Tällöin jäämistön saa eloonjäänyt aviopuoliso. Perintökaaren 3 luvun pääsisältönä on säätää pesänjako, joka toimitetaan eloonjääneen puolison kuoltua ensiksi kuolleen puolison perillisten (toissijaisten perillisten) ja lesken perillisten välillä. Toissijaisten perillisten perintöoikeus lykkäytyy siihen saakka, kunnes leski kuolee. He ovat ensiksi kuolleen puolison perillisiä, mutta vasta lesken kuolinpesän osakkaita. Lesken kuoltua toimitetaan ensin kuolleen puolison ja lesken perillisten välillä pesänjako. Perintökaaren 3 luvun mukaan leski saa eläessään määrätä saamastaan omaisuudesta vapaasti *inter vivos* ja hän voi myös lahjoittaa saamaansa omaisuutta toissijaisten perillisten edun tätä estämättä.

---

¹⁰² Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 106-107; Aarnio – Kangas 2015, s. 623.

Ensisaajana leski voi esimerkiksi luovuttaa tai pantata saamaansa kiinteää omaisuutta. Leski ei ole myöskään tili- tai selvitysvelvollinen perintönä saamaansa omaisuutta koskevista toimistaan ja hänellä on oikeus tilintekovelvollisuudesta nauttia omaisuudesta saatava korko ja tuotto. Leski ei ole velvollinen pitämään erillään tai muuten selvittämään, mikä on hänen jo avioliiton aikana omistamaansa ja mikä perintönä saamaansa omaisuutta. Se mikä rajoittaa eloonjääneen puolison omistajan asemaa on, ettei hän saa määrätä testamentilla toissijaisille saajille menevästä osuudesta. Toissijais määräyksen sisältävä testamentti antaa ensisaajalle ainoastaan rajoitetun omistusoikeuden myös silloin, kun testamentin tekstissä ensisaajan oikeutta nimitetään ”täydeksi” omistusoikeudeksi.¹⁰³

Ensisaajaan kohdistuva perintöverotus ei poikkea täyden omistusoikeustestamentin saajan perintöverotuksesta, jollei testamentista muuta johdu. Ensisaaja saa omaisuuden omistusoikeuksin ja hänen verovelkasuhteensa syntyy testatorin kuolinhetkellä. Ensisaajan saama omaisuus arvostetaan testamentintekijän kuolinhetken käyvän arvon mukaan, eikä omaisuuden arvoa alenna ensisaajan omistusoikeutta rajoittava testamenttauskompetenssin puute. Ensisaajalle voidaan myös myöntää puoliso- tai alaikäisyysvähennys. Toissijaissaajan verotus lykkääntyy siihen hetkeen, jolloin ensisaajan oikeus lakkaa. Yleensä tämä tapahtuu ensisaajan kuollessa. Ensisaajan omistusoikeus voi olla myös määräaikainen, jolloin sovelletaan lykkäviä ehtoja koskevaa PerVL 7 §:ää sekä erityisesti rajoitettuja omistusoikeustestamenteja koskevaa PerVL 15 §:n 2 momenttia. Perintöverolain 15 §:n 2 momentin mukaan milloin omaisuus on tuleva kahdelle tai useammalle henkilölle siten, että se, sitten kuin toisen oikeus on lakannut, siirtyy toiselle, määrätään myöhemmän omaisuudensaajan suoritettava vero hänen ja perinnönjättäjän välisen sukulaisuussuhteen mukaan. Toissijaissaajan veroluokka määräytyy siten testamentin tekijän ja toissijaissaajan välisen sukulaisuussuhteen mukaan, eikä siis ensisaajan ja toissijaissaajan välisen suhteen mukaan.¹⁰⁴

---

¹⁰³ Aarnio – Kangas 2015, s. 627-628, 635 & 639; Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 107-108.

¹⁰⁴ Kolehmainen – Rabinä 2012, s. 122.

Mitä tulee rajoitetun omistusoikeustestamentin ja trustijärjestelyn yhtenevyyteen, voitaneen todeta, ettei myöskään rajoitettu omistusoikeustestamentti rakennu duaalisen omistusoikeuden mukaan, kuten trusteissa, vaan omaisuus on ensin ensisaajan omistuksessa ja hänen jälkeensä toissijaissaajien omistuksessa. Rajoitettu omistusoikeustestamentti ei vastanne trustijärjestelyä, sillä yksilöidyn trustin idea menettäisi merkityksensä. Yksilöidyssä trustissa asettaja asettaa omaisuuden trustiin, jota trustee hallinnoi edunsaajien hyväksi. Jos ensisijainen edunsaaja saisi trustiomaisuuden omistusoikeuden ensin ja hänen jälkeensä omaisuus siirtyisi omistusoikeuksin toissijaiselle edunsaajalle, trusteeen kaltaiselle toimijalle ei olisi tarvetta, sillä omaisuuden hallinta olisi edunsaajilla itsellään. Poikkeus tähän saattaisi olla tilanne, jossa harkinnanvaraisten tulojen trustin ensisijaisella edunsaajalla voisi katsoa olevan sellaisen määräysvallan trustin alaisena olevaan omaisuuteen, että sen katsottaisiin siirtyneen hänelle jo asettajan kuolinhetkellä, vaikka trustee edelleen hallinnoisi omaisuutta. Tällaiseen järjestykseen liittyisi luultavasti sekä trustin komitea että suojelija. Tällaisessa tapauksessa voisi luultavasti katsoa ensisaajan perintöverovelkasuhteen syntyneen jo asettajan kuolinhetkellä ja toissijaisten edunsaajien vasta ensisijaisen edunsaajan kuoltua. Tällöin toissijaisten edunsaajien perintöveroluokka määräytynee PerVL 15 §:n 2 momentin mukaisesti toissijaisten edunsaajien ja asettajan välisen sukulaissuhteen mukaan.

4 TRUSTIN EDUNSAAJAN LAHJAVEROTUS

4.1 Trustin liityntä lahjaverotukseen

Trustin rakenne on joustava, ja tämä joustavuus on taannut sen, että trusti on löytänyt jatkuvasti uusia tarkoituksia ja käyttötapoja. Trustia hyödynnetäänkin Englannissa laajasti. Se yhdistää useita oikeudenaloja, kuten esine-, sopimus-, perhe- ja yhtiöoikeuden kuulumatta niistä kuitenkaan yhteenkään.¹⁰⁵

Trusteja ryhmiteltäessä lähdetään usein liikkeelle siitä, onko kyse elävien kesken vai kuoleman varalle tehdystä oikeustoimesta. Järjestely on näin ollen mahdollista perustaa siten, että se käynnistyy joko henkilön elinaikana tai vasta hänen kuollessaan. Jos trusti on perustettu asettajan eläessä ja järjestely käynnistyy jo hänen elinaikanaan, lienee mahdollista katsoa trustijärjestelyn kautta saatujen varojen tulleen edunsaajalle lahjasaannolla.¹⁰⁶

Trustijärjestelyn oikeusvaikutusten arvioiminen edellyttää järjestelyn ymmärtämistä alkuperäisessä muodossaan. Ulkomaisen trustin tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa lähtökohtana tulee olla vieraiden oikeusjärjestelmien kunnioituksen ja trustin asettajan tarkoitukset on pyrittävä toteuttamaan mahdollisimman suuressa määrin. On kuitenkin huomioitava, ettei omistusoikeus voi Suomessa jakautua lailliseen ja asialliseen omistusoikeuteen. Täytäntöönpanossa onkin vaivallista, kenen nimiin omaisuus kirjataan: omaisuutta hallussa pitävän henkilön vai sen, jonka on tarkoitettu viime kädessä hyötyvän omaisuudesta. Nimikirjauksen mukaista omistajaa pidetään Suomessa omaisuuden ainoana omistajana. Arviotavaksi tulee myös, ovatko edunsaajat saaneet omistusoikeutta trustijärjestelyn alaisena olevaan omaisuuteen ollenkaan ja jos ovat, mistä ajankohdasta heidän katsotaan omistusoikeuden saaneen.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ Mikkola 2017, s. 193.

¹⁰⁶ Mikkola 2009, s. 245; Nykänen 2017, s. 2.

¹⁰⁷ Mikkola 2017, s. 204; Mikkola 2009, s. 247.

Korkein hallinto-oikeus on käsitellyt trustin edunsaajan lahjaverovelvollisuutta ja sen alkamisajankohtaa kahdessa antamassaan ratkaisussa. Näitä ratkaisuja tarkastellaan lähemmin jäljempänä.

4.2 Lahjan käsite

Jos katsomme mahdolliseksi, että trustijärjestelyn kautta saadut varat tulevat edunsaajalle lahjasaannolla tilanteissa, joissa trustin asettaja on perustanut trustin elinaikanaan, on syytä tarkemmin avata lahjan käsitettä. Lahjaa ei ole määritelty perintö- ja lahjaverolaissa, ja käsite onkin muotoutunut oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä. Lahja on yksityisoikeuden piirissä syntynyt ja kehittynyt oikeustoimi ja ilmeisesti sieltä vero-oikeuteen otettu. Näin ollen voisikin olettaa, että oikeudellisena ilmiönä lahja olisi samansisältöinen sekä vero- että yksityisoikeudessa. Tällöin lahjan tunnusmerkit olisivat molempien piirissä samat.¹⁰⁸

Siviilioikeudellisen lahjan käsitteen ala on paikoin laajempi kuin lahjaverotuksellisen lahjan. Useimmissa tapauksissa siviilioikeudessa lahjaksi katsottu luovutus toimi kuuluu kuitenkin lahjaverotuksen piiriin ja toisin päin. Siviilioikeudellisessa kirjallisuudessa lahjan perustunnusmerkkeinä on yleensä pidetty varallisuuden siirtymistä vastikkeetta henkilöltä toiselle, varallisuuden luovutuksen seurauksena antajan varallisuuden vähentymistä ja vastaanottajan varallisuuden lisääntymistä, luovutustoimen vapaaehtoisuutta ja luovutukseen sisältyvää lahjoitustahtoa. Lahjan taustalla on aina antajan tahdonilmaisu, jonka tulee olla jotenkin ulkoisesti havaittavissa. Usein siltä vaaditaan kirjallista muotoa. Lahjasta voi olla kysymys vain tapauksissa, joissa vastikkeeton luovutus perustuu antajan oikeustoimeen. Lahja ei edellytä vastaanottajalta aktiivista reaktiota täytyäkseen. Se edellyttää kuitenkin vähintään tietoisuutta lahjan saamisesta. Lahjalle on tunnusomaista, että sen kohteena olevalla esineellä tai oikeudella on varallisuusarvoa.

---

¹⁰⁸ Puronen 2015, s. 26.

Näin ollen lahjan kohteena voi olla vain sellainen esine, omistus-, saamis- tai muu oikeus, joka on luovutettavissa.¹⁰⁹

Lahjan on perustuttava antajan vapaaehtoiseen suoritukseen. Näin ollen esimerkiksi elatusvelvollisuuden perustuvat suoritukset eivät voi olla lahjaa. Ongelmallisin lahjan yleisistä tunnusmerkeistä on luovutukseen sisältyvä lahjoitustahto. Lahjoitustahdon voitaneen katsoa täyttyvän, jos asianosaiset ovat yksimielisiä siitä, ettei luovutustoimi tapahdu vastiketta vastaan.¹¹⁰

Lahjaverotuksen säätämisen alkuperäisenä tarkoituksena on ollut pyrkiä estämään perintöverotuksen kiertäminen elinaikana tapahtuvien vastikkeettomien luovutuksien. Suomessa lahjaverotus on ollut luonteeltaan niin kutsuttu yleinen lahjaverotus ja näin ollen lahjaverotuksen toimittaminen tulee kyseeseen periaatteessa aina lahjan kriteerien täytyessä eikä vain sellaisissa tilanteissa, joissa lahjoituksen tarkoituksena on ollut perintöveron kiertäminen.¹¹¹

Tarkasteltaessa lahjan neljää perustunnusmerkkiä, varallisuuden siirtymistä vastikkeetta henkilöltä toiselle, varallisuuden luovutuksen seurauksena antajan varallisuuden vähenemistä ja vastaanottajan varallisuuden lisääntymistä, luovutus-toimen vapaaehtoisuutta ja luovutukseen sisältyvää lahjoittamistahtoa, on mahdollista pitää elinaikana perustetusta trustista edunsaajalle luovutettuja varoja lahjana. Trustijärjestelyssä trustin asettajan varallisuutta siirtyy vastikkeetta edunsaajalle vähentäen asettajan varallisuuden määrää ja lisäten edunsaajan varallisuutta. Trustin tavallisin synty tapa on asettajan yksipuolinen tahdonilmaisu, jolloin luovutus-toimen voi olettaa perustuvan vapaaehtoisuuteen¹¹². Mitä tulee lahjoittamistahtoon, luovutukset trustista edunsaajille eivät tapahdu vastiketta vastaan. Näin ollen myös lahjoittamistahtoon voinee katsoa täyttyvän trustijärjestelyssä ja lahjaverotuksen toimittamisen olevan mahdollista inter vivos-trustien tapauksessa.

---

¹⁰⁹ Ossa 2015, 3 Omaisuuden lahjoittaminen ja lahjaverotus, 3.1 Lahjan käsite, 3.1.1 Lahjan tunnusmerkit; Puronen 2015, s. 27-29 & 32.

¹¹⁰ Puronen 2015, s. 31.

¹¹¹ Puronen 2015, s. 26.

¹¹² Mikkola 2003, s. 32.

4.3 Lahjaverovelvollisuus

Perintö- ja lahjaverolain 18 §:n 1 momentin mukaan lahjaveroa on suoritettava, kun omaisuus lahjana siirtyy toiselle, jos lahjanantaja tai lahjansaaja asui lahjoitushetkellä Suomessa, sekä Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta sekä sellaisen yhteisön osakkeista tai osuuksista, jonka varoista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta. Lahjavero tulisi näin ollen suoritettavaksi tapauksissa, joissa joko trustin asettaja tai edunsaaja asuu lahjoitushetkellä Suomessa. Käytännössä yleisempiä lienee tapaukset, joissa edunsaaja asuu Suomessa. Trustin asettajan voinee katsoa olevan lahjanantajan useimmissa tapauksissa. Näin ainakin aidosti harkinnanvaraisten tulojen trustien ollessa kyseessä, sillä trusteeen suuren omaisuuteen kohdistuvan harkintavallan vuoksi ensisijaisiksi saajiksi nimetyt edunsaajat eivät välttämättä hyödy elinaikanaan millään tavalla trustiin asetetusta omaisuudesta, jolloin toisijaisen edunsaajan saadessa trustista omaisuutta, luovutuksen ei voine katsoa vähentävän ensisijaisen edunsaajan varallisuutta. Toisin voinee olla tilanteessa, jossa ensisijaisella edunsaajalla on tosiasiallinen määräysvalta trustin alaisena olevaan omaisuuteen jo sen perustamishetkestä. Näissä tilanteissa lahjanantajaksi voinee katsoa ensisijaisen edunsaajan niissä trusteeissa, joissa on myös toisijaisia edunsaajia. Käytännössä lienee harvinaista, että trustiin sisältyisi Suomessa olevaa kiinteää omaisuutta tai sellaisen yhteisön osakkeita tai osuuksia, jonka varoista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta.

Kysymys lahjanantajasta on mielenkiintoinen myös siinä mielessä, että lahjanantajana voi olla vain esineen tai oikeuden omistaja. Näin ollen nimiperiaatteen mukaan lähtökohtana on, että ellei toisin näytetä, lahjanantajana on henkilö, jonka nimiin omaisuus on hankittu¹¹³. Tästä herää kysymys, olisiko lahjanantajaksi mahdollista katsoa trustee asettajan sijasta. Trustin perustamisen jälkeen trusteeelle siirretty omaisuus ei kuulu enää asettajan konkurssivarallisuuteen. Asettaja

---

¹¹³ Puroinen 2015, s. 352.

luopuu trustiomaisuuden siirrolla yleensä kaikista oikeuksistaan omaisuuden hoitamiseen tai siitä hyötymiseen. Koska omaisuus yleensä myös siirtyy pois hänen hallinnastaan, eivät velkojat voi vedota hallinnan luomaan käsitykseen esineen omistussuhteista. Trustin kohteena oleva omaisuus ei kuitenkaan kuulu myöskään trusteen konkurssivarallisuuteen.¹¹⁴ Trustee ei voi vastata trustiomaisuudella omista veloistaan. Ulkopuolisille trustiomaisuuden omistajana näyttäytyy trustee, mutta hän ei ole kuitenkaan oikeutettu nauttimaan omaisuudesta, sillä tämä oikeus on varattu edunsaajille. Trusteen tehtävänä on vain hallinnoida omaisuutta edunsaajien hyväksi. Näin ollen ei voine katsoa, että lahjanantajana olisi trustee, sillä luovutukset trustista edunsaajille eivät vähennä hänen henkilökohtaista omaisuuttaan.

Perintö- ja lahjaverolain 18 §:n 2 momentin mukaan Suomessa asuvan henkilön saamasta muusta kuin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta omaisuudesta suoritettavasta lahjaverosta vähennetään samasta lahjasta vieraalle valtiolle suoritettujen verojen määrä (ulkomaisen veron hyvitys). Tämä hyvitys ei saa olla suurempi kuin määrä, joka vastaa yhtä suurta osaa lahjaverosta kuin vieraasta valtiosta saadun omaisuuden arvo on Suomessa lahjaveron perusteena olevan omaisuuden arvosta. Hyvityssäännöstä ei sovelleta myöskään veroon, joka on suoritettu Suomessa olevasta kiinteistöstä tai PerVL 18 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista osakkeista tai osuuksista. Hyvitykseen on oikeutettu vain Suomessa asuva verovelvollinen. Suomi on solminut myös verosopimuksia kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi. Verosopimuksen soveltaminen on aina ensisijainen suhteessa veronhyvitysnormin soveltamiseen. Hyvityssäännöksen soveltaminen tulee kyseeseen vain, jos verosopimuksesta ei muuta johdu.¹¹⁵ Jos trustin edunsaajan katsotaan saavan omaisuutta ulkomaisesta trustista lahjana, voitaneen mahdollinen kaksinkertainen verotus poistaa ensisijaisesti verosopimusta soveltamalla ja jollei verosopimusta ole, erityisen hyvityssäännöksen perusteella ottaen kuitenkin huomioon PerVL 18 §:n 1 momentin 2 kohtaan liittyvän rajoituksen.

---

¹¹⁴ Mikkola 2003, s. 56.

¹¹⁵ Puronen 2015, s. 362-363.

Perintö- ja lahjaverolain 18 §:n 4 momentin mukaan henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti. Suomessa asuminen ratkaistaan tosiasiallisten olosuhteiden, ei esimerkiksi jonkin määräajan perusteella. Myöskään sillä ei ole merkitystä, onko henkilö henkikirjoitettu Suomessa, vaikka se osoittaakin asumisen pysyvyyttä. Varsinainen asunto ja koti edellyttävät konkreettisesti sitä, että lahjanantaja tai lahjansaaja on pysyvästi omistanut tai hallinnut asuntoa Suomessa.¹¹⁶ Lahjavero tulee näin ollen suoritettavaksi, kun trustista luovutetaan varoja edunsaajalle ja joko trustin asettajalla¹¹⁷ tai edunsaajalla on Suomessa varsinainen asunto ja koti.

4.4 Lahjaverovelvollisuuden syntyhetki

Perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentin mukaan velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Milloin alaikäinen on vanhemmiltaan saanut veronalaisen lahjan, katsotaan verovelvollisuuden alkavan silloin, kun lahjoitus on tehty. Pääsäännön mukaan lahjaverovelka syntyy siis hetkellä, jona lahjansaaja saa lahjan haltuunsa. Haltuunotolla tarkoitetaan vallitsevan käsityksen mukaan lahjoituksen täyttymistä siten, että se synnyttää oikeusvaikutukset myös suhteessa kolmanteen eli esimerkiksi velkojiin. Haltuunotto ja siten myös verovelkasuhteen syntyminen edellyttävät siis, että lahjansaajalla on tieto hänen hyväkseen tulevasta lahjasta ja toisaalta, ettei hän käytä lahjaan torjumisoikeuttaan. Verovelkasuhteen ja myös ilmoitusvelvollisuuden voidaan siten katsoa syntyvän aikaisintaan hetkellä, jolloin lahjansaaja tai hänen holhoojansa tai muu edustajansa saa tiedon lahjoituksesta.¹¹⁸

Lahjaverovelan katsotaan syntyvän lahjanlupauslain mukaan silloin, kun pankki tai muu rahalaitos ottaa vastaan lahjoitetun varallisuuden lahjansaajan lukuun.¹¹⁹ Lahjanlupauslain 4 §:n 1 momentin mukaan, jos joku on lahjoittamisen

---

¹¹⁶ Puronen 2015, s. 361.

¹¹⁷ Olettaen, että trustin asettaja katsotaan lahjanantajaksi.

¹¹⁸ Puronen 2015, s. 374 & 377.

¹¹⁹ Puronen 2015, s. 378.

tarkoituksessa luottolaitokseen, sijoituspalveluyritykseen tai muuhun vastaavaan yritykseen toisen nimiin tallettanut rahaa taikka antanut säilytettäväksi arvopapereita tai muuta irtainta omaisuutta pidättämättä itselleen oikeutta määrätä kyseisestä omaisuudesta, lahjoitus katsotaan täytetyksi, kun luottolaitos, sijoituspalveluyritys tai muu vastaava yritys on vastaanottanut lahjoitetun omaisuuden lahjan saajan lukuun. Lahjanlupauslain 2 momentin mukaan, mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös, kun lahjan antaja on siirtänyt lahjan saajan nimiin varoja talletuksestaan tai säilytyksestään luottolaitoksessa, sijoituspalveluyrityksessä tai muussa vastaavassa yrityksessä.

Perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentin mukaisesti trustin edunsaajan verovelkasuhde syntyy siinä hetkellä, jona hän saa lahjan haltuunsa. Haltuunotolla tarkoitetaan lahjoituksen täyttymistä siten, että se synnyttää oikeusvaikutukset myös suhteessa kolmanteen¹²⁰. Näin voidaan katsoa tapahtuvan vasta, kun edunsaaja tosiasiallisesti saa trustista varoja haltuunsa. Harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksissa tämä tapahtuu trustin harkinnasta ja tiettyihin asettajan määrittelemiin tarkoituksiin. Harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajan lahjaverovelvollisuuden ei voida myöskään katsoa alkavan LahjaL 4 §:n mukaisesti hetkestä, jona pankki tai muu rahalaitos ottaa vastaan lahjoitetun varallisuuden. Sama koskenee myös kiinteiden tulojen trustin edunsaajan lahjaverovelkasuhteen syntyhetkeä ainakin trusteissa, joissa edunsaaja nauttii vain omaisuuden tuotosta¹²¹. Myös Puronen on kirjoittanut teoksessaan Perintö- ja lahjaverotus verovelkasuhteen syntyhetken sitomisesta itsenäisen saamisoikeuden syntyhetkeen todeten, että tämä aikaisemmin verotuskäytännössä yleisesti noudatettu periaate on ainakin osittain menettänyt merkitystään. Muuttanutta näkemystä tukevat korkeimman hallinto-oikeuden antamat ratkaisut¹²², joissa verovelkasuhteen syntymistä ei ole enää sidottu saamisoikeuden syntyhetkeen vaan vasta siitä johtuviin maksutoimiin.¹²³ Näin ollen, vaikka trustin edunsaajan

---

¹²⁰ Puronen 2015, s. 374.

¹²¹ Olettaen, että saanto katsottaisiin tällaisessa trustijärjestelyssä lahjasaannoksi. Mahdollista lienee olisi myös soveltaa PerVL 2 §:n 2 momenttia, jolloin saannot verotettaisiin TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti joko ansio- tai pääomatulona.

¹²² KHO 1982 II 585, KHO 1986 II 595.

¹²³ Puronen 2015, s. 379.

saamisoikeuden katsottaisiin syntyvän jo trustin asettamishetkellä, verovelkasuhde syntyisi vasta silloin, kun edunsaaja saa varoja trustista. Tämä olisi myös lahjaverotuksenkin taustalla olevan veronmaksukykyperiaatteen mukaista, koska reaalista maksukykyä nostaa vasta rahasuoritus, ei vielä saamisoikeuden saaminen¹²⁴.

Puronen on käsitellyt verovelkasuhteen syntyä tapauksissa, joissa yksi lahja suoritetaan useammassa osassa. Hänen mukaansa verovelkasuhteen tulisi voida yleensä katsoa syntyvän koko saannosta samalla hetkellä, jos huomattava osa lahjasta suoritetaan ensimmäisen osasuorituksen yhteydessä. Purosen mukaan yhdestä lahjasta tulee kaikissa tapauksissa, riippumatta erien lukumäärästä, suuruudesta ja suorittamisjärjestyksestä, määrätä ja maksuunpanna vain yksi vero. Verovelkasuhteen syntyajankohdan määräytymisessä noudatetaan verotuskäytännössä yleisesti periaatetta, jonka mukaan pääsuorituksen maksuhetki ratkaisee verovelkasuhteen syntyhetken koko suorituksesta. Osasuoritusten ollessa yhtä suuria, koko suorituksesta verotetaan ensimmäisen osasuorituksen tapahtua.¹²⁵ Tämä periaate on mielenkiintoinen myös trustijärjestelyn kannalta. Harjannanvaraisten tulojen trustien tapauksessa ei kuitenkaan voine ajatella, että edunsaajan trustista mahdollisesti saamat varat olisivat yksi lahja, joka suoritetaan useammassa osassa. Tämä sen vuoksi, ettei ensimmäisten varojen maksuhetkellä ole välttämättä tiedossa, tuleeko trustista maksettavaksi varoja samalle edunsaajalle uudelleen ja jos tulisi, niin minkä määräisenä. Kiinteiden tulojen trustin edunsaajan trustista säännöllisesti saamat varat voitaneen katsoa edunsaajan ansio- tai pääomatuloksi PerVL 2 §:n 2 momentin ja TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti tilanteissa, joissa edunsaajalle on määritelty omaisuuden tuoton nautintaoikeus eliniäksi. Tällöin näitä suorituksia ei pidettäisi lahjana.

Omaisuuden lahjoitus voi sisältää lykkäävän ehdon. Lykkäävä ehto siirtää verovelkasuhteen alun hetkeen, jolloin ehto täyttyy ja esineen tai oikeuden omistusoikeus siirtyy lahjansaajalle. Näin ollen lahjoituksen sisältäessä lykkäävän ehdon,

---

¹²⁴ Puronen 2015, s. 380.

¹²⁵ Puronen 2015, s. 380-381.

sovelletaan PerVL 20 §:n 1 momentin pääsääntöä ja verotus toimitetaan vasta, kun saaja on saanut omaisuuden haltuunsa.¹²⁶ Tällaisen lykkäävän ehdon voisi ajatella sisältyvän esimerkiksi asettajan elinaikana perustetun kiinteiden tulojen trustiin, jossa asettaja on määrännyt ensin omaisuuden tuoton nautintaoikeuden A:lle tämän eliniäksi, ja A:n kuoltua omaisuuden täyden omistusoikeuden B:lle. Tällaisessa tapauksessa B:tä verotettaneen lahjasaannosta vasta A:n kuoltua ja B:n saatua omaisuuden haltuunsa.

4.5 Lahjaveroluokat

Perintö- ja lahjaverolain 21 §:n mukaan mitä 9-11 ja 15 §:ssä säädetään perinnöstä ja testamentista, koskee myös lahjaa. Perintö- ja lahjaverolain 11 §:n 1 momentin mukaan kuolinpesästä tulevien osuuksien saajat luetaan kahteen veroluokkaan: I. perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani tai avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa tarkoitettu avopuoliso saamansa PK 8 luvun 2 §:ssä tarkoitetun avustuksen määrään asti; sekä II muut sukulaiset ja vieraat. Saman pykälän 4 momentin mukaan 1 momenttia sovellettaessa keskenään ylenevässä tai alenevassa polvessa olevina pidetään myös ottolapsisuhteessa olevia. Useimmissa Suomessa eteen tulevissa trustitapauksissa lienee kyseessä perheoikeudellinen trusti, jolloin edunsaajan lahjaverotus määräytyy ensimmäisen veroluokan mukaan asettajan ollessa joko edunsaajan isovanhempi tai vanhempi.

Trustijärjestelyn kannalta, ja etenkin sellaisen harkinnanvaraisten tulojen trustin, jossa ensisijaisen edunsaajan on voitu katsoa saaneen trustiomaisuuden haltuunsa jo trustin perustamishetkellä ja jossa on myös toissijaisia edunsaajia, oleellinen lienee myös PerVL 15 §:n 2 momentti, jonka mukaan milloin omaisuus

---

¹²⁶ Puronen 2015, s. 384; Ossa 2015, 3. Omaisuuden lahjoittaminen ja lahjaverotus, 3.2 Lahjaverovelvollisuuden syntyminen, 3.2.5 Lykkäävä ehto.

on tuleva kahdelle tai useammalle henkilölle siten, että se, sitten kuin toisen oikeus on lakannut, siirtyy toiselle, määrätään myöhemmän omaisuudensaajan suoritettava vero hänen ja perinnönjättäjän välisen sukulaisuussuhteen mukaan. Näin ollen edunsaaja B:n lahjavero määrättäisiin hänen ja trustin asettajan välisen sukulaisuussuhteen mukaan eikä hänen ja ensisijaisen edunsaaja A:n välisen sukulaisuussuhteen mukaan.

4.6 Lahjojen yhteenlaskeminen

Perintö- ja lahjaverotuksen veroasteikot ovat progressiiviset. Olisi mahdollista saavuttaa huomattavia taloudellisia etuja, jos jokaista yksittäistä saantoa pidettäisiin aina toisista saannoista riippumattomana. Tämä mahdollistaisi veron välttämisen esimerkiksi jakamalla lahja useaan erilliseen osaan. Veron progressiivisen luonteen mitätöinnin estämiseksi lakiin on otettu erityiset säännökset useiden lahjojen yhteenlaskemisesta. Perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 2 momentin mukaan, jos lahjansaaja on kolmen vuoden kuluessa ennen verovelvollisuuden alkamista saanut samalta antajalta yhden tai useampia verotettavia lahjoja, on nekin veroa määrättäessä otettava lukuun. Verosta on kuitenkin vähennettävä se lahjavero, joka aikaisemmista lahjoista on jo suoritettu. Yhteenlaskeminen voi koskea siis vain samalta antajalta saatuja verotettavia lahjoja, jotka on saatu kolmen vuoden kuluessa. Lahjaa, joka on annettu päivälleen kolme vuotta ennen toista lahjaa, ei ole katsottu annetun kolmen vuoden kuluessa, eikä lahjoja näin ollen voida laskea yhteen. Perintö- ja lahjaverolain 19 §:n 3 kohdan¹²⁷ mukaan yhteen voidaan kuitenkin laskea myös pienempiä lahjoja, jotka muuttuvat kumuloinnissa veronalaisiksi, jos lahjojen yhteenlaskettu arvo ylittää verovapausrajan.¹²⁸

---

¹²⁷ PerVL 19 §:n 3 kohdassa verovapauden rajaksi on määritelty 4000 euroa. PerVL 19 a §:n 1 momentin mukaan veronalaisen lahjan alaraja on kuitenkin 5000 euroa.

¹²⁸ Puroinen 2015, s. 371 & 399.

Lahjojen kumulointi voinee tulla kyseeseen esimerkiksi asettajan elinaikana perustetun harkinnanvaraisten tulojen trustin tapauksessa. Jos esimerkiksi edunsaaja A saa isoisänsä elinaikanaan perustamasta harkinnanvaraisten tulojen trustista varoja 10.5.2020, 10.4.2021 ja 10.3.2022 ja nämä saannot katsotaan lahjaveronalaisiksi lahjoiksi, tulee kaksi ensimmäistä lahjaa kumuloida viimeiseen lahjaan ja määrätä lahjavero tästä summasta. Tällöin tästä lahjaverosta vähennetään kahdesta edellisestä lahjasta määrätyt lahjaverot. Myös PerVL 19 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiset verovapaat lahjat tulee kumuloitavaksi, jos edunsaaja saa ne kolmen vuoden kuluessa ja niiden arvo ylittää verovapausrajan. Tällä tavalla menettelemällä estettäisiin mahdollinen trustin avulla veron välttäminen ja trustin edunsaaja olisi samassa asemassa muiden lahjansaajien kanssa. Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että aiempien lahjojen kumulointi on mahdollista vain, jos Suomella on ollut lahjoihin verotusoikeus PerVL 18 §:n 1 momentin mukaan. Näin ollen, jos edunsaajalla ei ole ollut varojen saantihetkellä Suomessa varsinaista asuntoa ja kotia, näitä lahjoja ei voi yhteenlaskea myöhempään lahjaan, jonka edunsaaja saa Suomessa asuessaan.¹²⁹

4.7 Verovapaat lahjat

Perintö- ja lahjaverolain 19 §:n 2 kohdan mukaan lahjaveroa ei suoriteta siitä, mitä joku on käyttänyt toisen kasvatusta tai koulutusta varten tai toisen elatukseksi taikka muutoin antanut toiselle näihin tarkoituksiin sellaisessa muodossa, että lahjansaajalla ei ole mahdollisuutta käyttää lahjoitettua määrää muihin tarkoituksiin. Jatkuvuus ei ole verovapauden edellytyksenä, jolloin myös kertasuoritus täyttää lainkohdan verovapaudelle asettamat kriteerit. Kyseisen lainkohdan soveltaminen rajoittuu tapauksiin, joissa on kysymys siinä mainittuihin tarkoituksiin kertasuoritteena annetusta tavanomaista suuremmasta rahamäärästä henkilölle, johon antajalla ei ole huolto- tai elatusvelvollisuutta. Näin ollen lainkohta soveltuu esimerkiksi tilanteisiin, joissa vanhempi kertasuoritteena antaa

---

¹²⁹ Verohallinto 2015, Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa, 3.10 Eryityiskysymyksiä, 3.10.2 Ulkomaisen lahjan kumulointi.

tavanomaista suuremman rahamäärän omalle täysi-ikäiselle lapselleen.¹³⁰ Lainkohta on mielenkiintoinen trustijärjestelyn kannalta ja etenkin harkinnanvaraisten tulojen trustin ollessa kyseessä. Asettaja on voinut määritellä, että trustee voi harkintansa mukaan jakaa varoja trustista esimerkiksi edunsaajan koulutusta varten. Tulisiko saannon tällöin olla edunsaajalle verovapaa PerVL 19 §:n 2 kohdan mukaisesti? Käytännössä tämä ei liene mahdollista, sillä verovapaus edellyttää, että lahja annetaan sellaisin muodoin, ettei sitä voida käyttää muihin tarkoituksiin, ja esimerkiksi pelkkä lahjakirjan lausuma varojen käyttämisestä lahjansaajan koulutukseen, ei ole tässä suhteessa yksinään riittävä, koska se ei sido varojen käyttöä koulutuksen rahoittamiseen.¹³¹ Trustijärjestelyn ollessa kyseessä tämä tarkoittanee, ettei asettajan trustin perustamiskirjassa antamat määräykset varojen käyttötarkoituksesta ole riittävä edellytys lainkohdan soveltamiselle, sillä edunsaajalla ei tulisi olla mahdollisuutta käyttää varoja muuhun kuin koulutuksensa rahoittamiseen. Käytännössä varat maksettaneen kuitenkin trustista suoraan edunsaajalle itselleen, jolloin edunsaajalla on mahdollisuus käyttää saamansa varat haluamallaan tavalla.

Perintö- ja lahjaverolain 19 §:n 3 kohdan mukaan veroasteikon alarajan alittavat lahjat ovat verovapaita, kuitenkin niin, että jos lahjansaaja kolmen vuoden kuluessa saa samalta antajalta useita sellaisia lahjoja, näistä on suoritettava veroa, kun niiden yhteinen arvo nousee vähintään veroasteikon alarajaan. Näin ollen erityisesti harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajan trustista saama 4 999 euron lahjasaanto tulisi katsoa verovapaaksi, kuitenkin sillä rajoituksella, ettei edunsaajan trustista saamien varojen yhteinen arvo nouse vähintään 5 000 euroon, jolloin lahjat yhteenlaskettaneen keskenään ja vero tulee suoritettavaksi yhteenlaskettujen lahjojen perusteella.

---

¹³⁰ Puronen 2015, s. 367-368.

¹³¹ Puronen 2015, s. 368-369.

4.8 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2013:51

Korkein hallinto-oikeus on joutunut ottamaan kantaa trustijärjestelyn ongelmalliseen omistusoikeuskysymykseen. KHO:n ratkaisu 2013:51 koskee harkinnanvaraisten tulojen trustien edunsaajien lahjaverovelvollisuutta ja sen syntyajankohdtaa. Ratkaisu ei näin ollen koske esimerkiksi kiinteiden tulojen trustin edunsaajan verovelvollisuutta, eikä siitä voine tehdä johtopäätöksiä heidän verovelvollisuudesta tai sen alkuketkestä. Kyseessä olleessa tapauksessa trusti oli perustettu Yhdysvalloissa ja trustin edunsaaja asui Suomessa.

Ratkaisun alaisena olleessa tapauksessa Suomessa asuvan edunsaajan (A) isoäiti oli perustanut trustin vuonna 1955 Yhdysvalloissa. Isoäidin kuoltua trustista oli tullut peruuttamaton. Trusti oli jaettu ensi vaiheessa kuuteen osaan isoäidin kuudelle lapselle trustin sääntöjen mukaan. A:n isä lapsineen oli ollut edunsaajana yhdessä näistä trusteista. A:n isän kuoltua vuonna 1988 hänen osuutensa oli jaettu edelleen kolmeen osaan hänen lapsilleen, joista A oli yksi. Kysymyksessä oleva trusti oli alkuperäisestä trustista muodostunut osa, jossa mahdollisina edunsaajina olivat A puolisoineen ja lapsineen. A:n ennakkoratkaisuhakemuksen mukaan määräysvalta trustissa olevaan omaisuuteen kuului trustin perustajalle eli isoäidille hänen kuolemaansa saakka. Trusteena toimiva amerikkalainen pankki oli voinut jakaa trustissa olevia varoja edunsaajille trustin sääntöjen asettamin rajoituksin edunsaajan tekemästä hakemuksesta. Varoja voitiin sääntöjen mukaan luovuttaa esimerkiksi lääketieteellisten kulujen maksamista varten, koulutuskustannuksiin tai erityistä hätätilannetta varten. Varojen jaon tarkoituksena oli säilyttää edunsaajan olemassa oleva elintaso. Oli mahdollista, että edunsaaja ei välttämättä saisi trustista varoja lainkaan, jos hän ei missään vaiheessa täyttäisi säännöissä asetettuja edellytyksiä. Edunsaajilla ei ollut omistusoikeutta trustissa olevaan omaisuuteen eikä heillä ollut päätösvaltaa siihen, miten trustin varoja jaettiin. A:lla oli trustin sääntöjen mukaan tietty rajattu oikeus omassa testamentissaan määrätä edunsaajien joukosta ja siitä, miten trusti näiden kesken jaetaan, tai määrätä, että trusti purkautuu hänen kuollessaan. A ei kuitenkaan voinut esimerkiksi määrätä, että trustin varat siirtyisivät osaksi hänen

kuolinpesäänsä. Ennen trustin purkautumista edunsaajat eivät omistaneet mitään tietyn suuruista osaa jakamattomasta trustista, eikä heidän osuuttaan näin ollen voitu määrittää.

A pyysi ennakkoratkaisua siitä, katsotaanko A:n trustista saamat varat perintö- ja lahjaverolaissa tarkoitetuksi saannoksi. Jollei kysymys olisi mainitussa laissa säädetyistä saannosta, miten saanto verotettaisiin Suomessa. Jos kysymyksessä oli perintö- ja lahjaverolaissa tarkoitettu saanto, katsottaisiinko saanto perinnöksi vai lahjaksi. Keneltä varallisuus katsottaisiin saaduksi, minkä veroluokan mukaan saannosta maksettava vero määräytyisi sekä milloin verovelvollisuuden katsottaisiin alkavan.

Verovirasto jätti päätöksellään ennakkoratkaisuhakemuksen tutkimatta. Verovirasto katsoi, että esillä olevassa asiassa lahjoitus oli jo toteutunut, jolloin ennakkoratkaisua ei voitu antaa. Päätöksen perustelujen mukaan ensin tuli ratkaista siviilioikeudellinen esikysymys siitä, kenellä on ollut omistusoikeus trustissa olevaan omaisuuteen ennen sen luovuttamista A:lle. Verovirasto totesi muun ohella, että kun otetaan huomioon sen päätöksen perusteluissa selostamat trustimääräykset, voitiin trustin perustajan katsoa tarkoittaneen, että trustiin siirrettyjen varojen omistusoikeus on ensin kuulunut ensisijaisena edunsaajana olevalle A:n isälle. A:n isän kuoltua oli omistusoikeus siirtynyt A:n isän lapsille sukuhaaroittain siten, että poika A sai kuudenneksen varoista. Trustin perustaminen oli näin ollen tarkoittanut perustajan elinaikanaan suorittamaa varojen siirtämistä vastikkeettomasti edunsaajien hyväksi, jolloin luovutusta oli pidettävä lahjoituksena. Verovirasto katsoi lahjanlupauslain 4 §:n ja trustin ehtojen perusteella, että A:lle annettu lahja täyttyi, kun trusteena toimiva pankki sai tiedon A:n isän kuolemasta. Verovirasto katsoi A:n velvollisuuden suorittaa lahjaveroa alkaneen hänen saatuaan tiedon isänsä kuolemasta.

A jätti valituksen hallinto-oikeudelle ja vaati veroviraston päätöksen kumoamista. Lisäksi A vaati A:n Amerikan Yhdysvalloissa toimivalta trustilta saaman

suorituksen pitämistä isältä saatuna lahjana vasta sillä hetkellä, kun hän saisi varat hallintaansa.

Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö antoi vastineen ja verovirasto lausunnon. A antoi vastaselityksen, jossa hän selvitti trustin verokohtelua Yhdysvaltojen lakien mukaan. A:n antaman selityksen mukaan trustin rakenne oli laadittu sellaiseksi, ettei sen omaisuutta laskettu kenenkään edunsaajan pesään tai omaisuuden kuuluvaksi, joten edunsaajat tulisivat välttämään tulevaisuudessakin kaikki Yhdysvaltojen perintö- ja lahjaverot. A:n isän kuoltua hänen kaikki kolme lastaan B, C ja A, olivat elossa ja siksi jokaiselle näistä sukuun haaroista oli perustettu oma osuus trustisopimuksen mukaisesti. Trustin ei ollut tarkoitus olla isän omistuksessa, eikä sen katsottu Yhdysvaltojen varainsiirtoveron tai minkään muunkaan kannalta olevan hänen omistuksessaan hänen kuollessaan. Trustista ei oltu maksettu Yhdysvaltojen liittovaltion perintöveroa isän kuoltua, koska tällöin ei ollut tapahtunut verotettavaa varainsiirtoa. Trustin omaisuuteen, joka ei ollut ollut isän omistuksessa, ei olisi voitu koskea hänen pesänsä velkojen vaatimusten hoitamiseksi tai hänen pesänsä verovelvoitteiden hoitamiseksi, jos sellaisia olisi ollut. Yhdysvaltojen verolakien mukaan kaikki se omaisuus, jolla isoäiti oli rahoittanut trustia, muodosti lahjan häneltä trustille, eikä kenellekään edunsaajalle rahoitushetkellä. Lahja katsottiin annetuksi, kun sen antaja oli riittävästi luopunut kaikesta siirretyn omaisuuden hallinta- ja määräysvallasta. Yhdysvaltojen lahjaverot kohdistui lahjoittajan toimeen, jolla hän siirsi omaisuutta. Siksi isoäidin trustissa alkuperäinen omaisuuden siirto trustiin vuonna 1955 oli ollut lahjaveronalaista tuolloin, ei A:n isän kuollessa tai muuna myöhempänä ajankohtana. Yhdysvaltojen tuloverolakien mukaan, jos trustee harkintansa mukaan jakoi trustin omaisuutta A:lle, hänelle syntyi verotettavaa tuloa ja verovelka sellaisista trustista saaduista varoista, joiden katsottiin olevan Yhdysvaltojen laeissa tarkoitettua trustista saatavaa tuloa. Yhdysvaltojen verolakien mukaan A:n isän ei katsottu omistavan mitään osaa trustin omaisuudesta tai lahjoittaneen mitään osaa trustista kuollessaan. Pelkästään trustin edunsaajana oleminen ei antanut henkilölle riittävää määräysvaltaa tai omistusoikeutta trustin omaisuuteen, jotta tämän olisi voitu katsoa olevan kuolinhetkellään omaisuuden siirtäjä, lahjoittaja tai omistaja.

A:n isällä ei ollut kuolinhetkellään myöskään yleistä nimeämisoikeutta trustin omaisuuteen, jolloin hänen olisi voitu katsoa omistaneen tai siirtäneen trustin omaisuutta kuolinhetkellään. Yleisellä nimeämisoikeudella tarkoitettiin, että sen haltija pystyi määräämään omaisuuden itselleen, pesälleen, velkojilleen tai pesänsä velkojille. A:n isän ei oltu katsottu Yhdysvaltojen lain mukaan omistaneen tai siirtäneen mitään trustin omaisuutta kuolinhetkellään. Mitään trustin omaisuutta ei ollut ollut myöskään mukana isän kuolinpesässä Yhdysvaltojen kuolinpesien verotusta koskevan lainsäädännön tarkoittamalla tavalla. Yhdysvaltojen kuolinpesien verotusta koskevan lainsäädännön sekä asiaa koskevan paikallisen omaisuutta koskevan lainsäädännön kannalta isoäidin trustin omaisuuden katsottiin olleen trusteen omistuksessa, eikä kenenkään muun henkilön, kaikkina aikoina ennen A:n isän kuolemaa ja sen jälkeen. Isoäidin trustin perustamisesta lähtien A:n isällä tai kenelläkään hänen perheenjäsenellään A mukaan lukien ei missään vaiheessa ollut ollut trustissa niin paljon määräysvaltaa, että siitä olisi syntynyt liittovaltion lahja- tai perintöveron maksuvelvoite. Trustin jako erillisiin osiin A:n isän kuoltua oli sanellut trustisopimus, eikä se ollut ollut millään tavoin seurausta isän antamista ohjeista. Trusteella oli oikeus muttei velvollisuutta harkintansa mukaan jakaa varoja trustista yhdelle tai useammalle edunsaajalle, ei yksinomaan A:lle. Näistä siirroista ei peritty Yhdysvaltojen lahja- tai perintöveroa. A:n isän ei missään vaiheessa oltu katsottu olleen trustin omaisuuden omistaja Yhdysvaltojen lain mukaan, eikä hänen siksi oltu katsottu lahjoittaneen isoäidin trustin omaisuutta kuollessaan tai minään muunakaan aikana kenellekään trustin edunsaajalle.

Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen ja perusteli päätöksensä PerVL 20 §:n 1 momentilla ja LahjaL 4 §:llä. Hallinto-oikeus katsoi, että trusteeena toimivalla amerikkalaisella pankilla oli trustin perustamisasiakirjasta ilmenevän trustin tarkoituksen perusteella pelkästään oikeus hoitaa trustiin siirrettyä omaisuutta edunsaajien lukuun ja jakaa näille varoja trustin sääntömääräysten mukaisesti. Trustiomaisuuden omistusoikeuden voitiin näin ollen katsoa kuuluvan trustin edunsaajille siitä huolimatta, että mainitun omaisuuden käyttämisestä ja luovuttamisesta päätti trustee. Sillä, että trusti oli Yhdysvalloissa omaisuuden nimellinen omistaja, ei

ollut merkitystä arvioitaessa asiaa Suomen lainsäädännön mukaan. Isoäidin perustaman trustin omaisuus oli jaettu A:n isän vuonna 1988 tapahtuneen kuoleman jälkeen isän elossa olevien jälkeläisten kesken kolmeen yhtä suureen osaan, joista yhden trustin edunsaajana oli A perheineen. Hallinto-oikeus katsoi varojen siirtyneen A:lle, kun trusteeena toimiva pankki sai tiedon isän kuolemasta. A:n verovelvollisuuden oli katsottava alkaneen samasta ajankohdasta.

A pyysi lupaa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä ja vaati sen kumoamista. A perusteli vaatimuksiaan muun muassa sillä, että omaisuuden siirryttyä trusteeelle, sekä asettajalla että edunsaajilla ei ollut oikeutta puuttua trusteeen tekemiin päätöksiin tai omaisuuden hallintointiin. Trusteelle siirretty omaisuus ei kuulunut edunsaajan varallisuuteen, mikä tarkoitti sitä, ettei trustissa olevia varoja voitu ulosmitata edunsaajan velasta eivätkä varat kuuluneet myöskään avio-oikeudellisen osituksen alaisuuteen. Keskeisenä kysymyksenä A:n mukaan oli, voiko yleensä omistusoikeus jäädä trustille ja siirtyä vasta myöhemmässä vaiheessa erityisten edellytysten vallitessa edunsaajalle omistajana. Trustiin sidotun omaisuuden omistaja tuli paikantaa omistukseen olennaisena elementtinä liittyvän oikeudellisen määräämisvallan kautta eikä se, ettei ulkomaista oikeudellista järjestelyä tunnettu Suomen kansallisessa oikeudessa, saanut johtaa siihen, että järjestelyn asianosaista kohdellaan verotuksessa omistajana, vaikka hänellä ei omistajan asemaa järjestelyssä tosiasiasa olekaan. Päätöksen varojen myöntämisestä teki trustee eikä edunsaajalla ollut määräysvaltaa tähän päätökseen. Trustin asettaja eli isoäiti oli aikanaan trustia muodostaessaan antanut määräykset ja rajoitukset trustin varojen käytöstä ja hallinnoinnista. A:n asema ei ollut millään tavoin muuttunut hänen isänsä kuoleman jälkeen, vaan hän oli voinut saada samoin ehdoin varoja trustin omaisuudesta sekä ennen isänsä kuolemaa että sen jälkeen. A:lla ei myöskään ollut mitään määrättyä omistusoikeutta trustissa, vaan varat jaettiin vain trusteeen harkinnan perusteella ja niihin olivat oikeutettuja kaikki edunsaajat. A:lla ei ollut ollut trustin varoja hallinnassaan tai määräysvallassaan. Varojen saaminen edellytti erillisen hakemuksen tekemistä trusteeelle ja tämän trustin sääntöjen ja oman harkintansa perusteella tekemää erillistä myöntävää päätöstä. Verovirasto ja hallinto-oikeus olivat ilmeisestikin

päätöksissään rinnastaneet A:n isän kuoleman jälkeen muodostetun trustin perustamisen tavanomaiseen lahjoitukseen, jossa lahjoituksen kohteena olevat varat siirretään pankkitilille tai arvopaperinvälitysliikkeeseen. A:n tilanne ei kuitenkaan vastannut tuollaista tilannetta eikä hänelle voitu katsoa lahjoitetun tiettyä osuutta trustin varoista isän kuollessa. Trustin varat eivät olleet sisältyneet A:n isän kuolinpesään, joten ne eivät olleet voineet siirtyä myöskään perintönä A:lle. Varat olivat olleet A:n isän kuollessa ja olivat trusteeen hallinnassa eikä edunsaajilla ollut määräysvaltaa siihen, missä määrin varoja he ovat oikeutettuja trustista nostamaan. Esillä olleessa tilanteessa omaisuus oli Amerikan yhdysvalloissa tunnetun yksityishenkilöiden varallisuutta hallinnoimaan tarkoitettun trusteeen hallinnassa. Trustin määräysten mukaan omaisuus ei ollut vapaasti edunsaajien käytettävissä eikä heillä ollut määräysvaltaa esimerkiksi trusteeen tekemiin sijoituspäätöksiin. Trusti oli erillinen verovelvollinen, joka vuosittain antamansa veroilmoituksen perusteella maksoi Amerikan yhdysvaltojen verohallinnolle verot kertyneistä luovutusvoitoista ja osingoista. Kyseessä olleessa tapauksessa ei voitu katsoa trustin varojen siirtyneen muutoksenhakijalle ennen kuin trustee oli tehnyt myönteisen päätöksen varojen luovuttamisesta muutoksenhakijan hakemuksen pohjalta. Perintö- ja lahjaverotuksessa noudatettujen periaatteiden mukaan ei ollut verotaa lahjasta, joka ei ole lahjansaajan hallinnassa tai edes hänen nimiinsä talletettuna. Jotta lahjaveroseuraamukset voitaisiin kohdistaa edunsaajaan, tuli varojen siirtyä edunsaajan haltuun siten, että edunsaaja pystyi käyttämään varoihin määräysvaltaansa. Omistajalle kuului aina määräysvalta omaisuuden suhteen. Tämä piti sisällään muun muassa omaisuuden tosiasiallisen käyttövallan sekä oikeuden luovuttaa omaisuus edelleen. Omaisuus kuului myös omistajan konkurssivarallisuuteen, ja se vastasi omistajan veloista. Perintö- ja lahjaverolain 20 §:n mukaan velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Kun otettiin huomioon A:n tilanne, jossa varat olivat kiinni trustissa, varat olivat nostettavissa vain trustin määräysten mukaisiin käyttötarkoituksiin, trustin edunsaajia olivat A:n lisäksi myös hänen puolisonsa ja hänen alenevassa polvessa olevat rintaperillisensä, varoja voitiin saada käyttöön vain erillisen hakemuksen perusteella ja edellytykset varojen myöntämiseksi arvioi ulkopuolinen trustee, ei A:n voitu katsoa saaneen varoja haltuunsa siten, että

lahjoituksen olisi voinut katsoa täyttyneen isän kuollessa. Perusteltu hetki lahjaveron suorittamisvelvollisuuden syntyemiselle oli se, jolloin trustee teki myönteisen päätöksen ja myönsi A:lle hänen hakemuksensa perusteella varoja trustista. Trustin asettaja oli aikanaan peruuttamattomasti määrännyt, että tiettyjen edellytysten täytyessä trustin edunsaajat olivat oikeutettuja saamaan varoja trustista. Tällainen määräys voitiin käsitellä myös lahjaan liitettynä lykkäävänä ehtona. A vaati, että hänen isoäidin trustilta saamaansa suoritusta oli pidettävä veronalaisena lahjana. Omaisuuden oli katsottava tulleen hänen isoäidiltään ja viimesijaisesti hänen isältään, jolloin vero määräytyi I veroluokan mukaisesti. Velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaisi trusteeen myönnettyä hakemuksen perusteella varoja A:n käyttöön.

Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö antoi vastineen, jossa se esitti valituksen hylkäämistä. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö esitti muun ohella, että A:n edunsaaja-asema trustissa oli perustanut hänelle rinnakkaisen omistaja-aseman ja siten varallisuusarvoisen oikeuden trustissa olevaan omaisuusmassaan nähden. Omistusoikeus vahventui vaiheittain ja muuttui täydelliseksi siinä vaiheessa, kun A sai trustista omaisuutta konkreettisesti itselleen. Kyseistä edunsaaja-aseman syntyhetkellä tapahtunutta omistusoikeuden saantoa oli pidettävä LahjaL 4 §:n ja PerVL 1 § ja 20 §:n mukaisesti veronalaisena lahjana. Lahjaverovelkaisuus suhde oli siis syntynyt jo ennen kuin A sai konkreettisesti varoja trustista. Asiassa oli perusteltua katsoa, että A sai tämän oikeuden viimeistään vuonna 1988.

A antoi vastaselityksen. Kysymyksessä oli harkinnanvaraisten tulojen trusti. Edunsaajaa ei voitu suomalaisenkaan juridisen arvioinnin perusteella pitää kyseessä olevassa tilanteessa trustivarallisuuden omistajana siitä alkaen, kun edunsaaja asema oli syntynyt. A ei ollut kyseisen trustin ainoa edunsaaja, vaan varoja pystyi anomuksen ja trusteeen harkinnan perusteella saada käyttöönsä myös lähiomaiset. Lahjan suuruus ei ollut etukäteen laskettavissa, eikä lahja ollut lahjansaajan määräysvallassa ennen varojen konkreettista saamista. Tällaisessa tilanteessa A:n yksinomainen verottaminen hänen isänsä kuolinhetkellä ei vastannut trustivarallisuuden oikeudellista eikä taloudellista luonnetta. A ei voinut

testamentissaan esimerkiksi määrätä, että trustin varoja siirrettäisiin osaksi hänen kuolinpesäänsä tai niitä voitaisiin käyttää hänen tai hänen kuolinpesänsä velkojen maksuun. Trusteen asema oli itsenäinen mitä tuli varojen hoitoon ja niiden jakamiseen edunsaajille. Trusteeta ei voinut muodollisestikaan pitää alisteisena suhteessa edunsaajaan, vaan trusteeella oli itsenäinen toimintavalta trustin määräysten mukaisesti varoja koskevia anomuksia käsiteltäessä.

Korkein hallinto-oikeus myönsi valitusluvan ja tutki asian. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksenä hallinto-oikeuden päätös ja veroviraston ennakkoratkaisua koskeva päätös kumottiin. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että omistusoikeuden trustin varoihin voitiin katsoa siirtyvän eli lahjoituksen tapahtuvan ja lahjaverovelvollisuuden alkavan vasta silloin, kun A sai trustista myönnettyt varat tosiasiallisesti haltuunsa. Näin ollen veroviraston ei olisi tullut jättää tutkimatta A:n ennakkoratkaisuhakemusta eikä hallinto-oikeuden hylätä sanotusta ennakkoratkaisua koskevasta päätöksestä tehtyä valitusta sillä perusteella, että varojen siirtyminen trustista A:lle olisi tapahtunut jo vuonna 1988, kun trustee oli saanut tiedon A:n isän kuolemasta. Verovirasto katsoi ennakkoratkaisua koskevassa päätöksessään, että trustin perustaminen oli tarkoittanut perustajan elinaikanaan suorittamaa varojen siirtämistä vastikkeettomasti edunsaajien hyväksi ja luovutusta oli pidettävä lahjoituksena. Edelleen verovirasto katsoi, että A:lle annettu lahja oli täyttynyt, kun trusteeena toimiva pankki oli saanut tiedon A:n isän kuolemasta ja että A:n velvollisuus suorittaa lahjaveroa olisi alkanut hänen saatuaan tiedon isänsä kuolemasta. Verovirasto jätti ennakkoratkaisuhakemuksen tutkimatta, koska lahjoitus oli jo toteutettu. Myös hallinto-oikeus katsoi varojen siirtyneen A:lle, kun trusteeena toimiva pankki oli saanut tiedon A:n isän kuolemasta. A:n lahjaverovelvollisuuden katsottiin alkaneen samasta ajankohdasta. Asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa ratkaistavana, milloin omistusoikeus trustin varoihin siirtyy eli lahjoitus tapahtuu ja lahjaverovelvollisuus alkaa. Perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentin mukaan velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Trustin perustamisasiakirjan määräysten mukaan trusteeen trustin varallisuutta koskevan määräys- ja harkintavallan vuoksi edunsaaja A ei ollut voinut käyttää omistajalle Suomen oikeuden mukaan

kuuluvia oikeuksia ja saada trustin varallisuutta määräys- ja hallintavaltaansa jo isänsä kuollessa vuonna 1988. Trusteen määräys- ja harkintavallan takia A:n voitiin katsoa saavuttaneen omistajan aseman ja lahjaverovelvollisuuden alkavan PerVL 20 §:ssä tarkoitetulla tavalla vasta, kun varojen luovutus trustista oli tosiasiallisesti tapahtunut A:lle ja hän oli saanut varallisuuden haltuunsa ja määräysvaltaansa. Korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja veroviraston ennakkoratkaisua koskevan päätöksen kysymyksessä olevalta osalta ja asia palautettiin Verohallinnolle uudelleen käsiteltäväksi.

Ottaen huomioon, että ulkomaisen trustin tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa lähtökohtana on oltava vieraiden oikeusjärjestelmien, tässä tapauksessa Yhdysvaltojen oikeusjärjestelmän, kunnioituksen ja toisaalta sen, että trustin asettajan tarkoitukset toteutetaan mahdollisimman suuressa määrin, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu lienee täysin oikea ja lainmukainen¹³². Korkein hallinto-oikeus katsoi saannon tulleen edunsaajalle lahjana ja tämä lienee perusteltu tulkinta. Lahjan käsitteen puuttuessa perintö- ja lahjaverolaista, lahjan käsite on haettava siviilioikeudesta. Lahjan käsitteen neljän perustunnusmerkin mukaan saanto harkinnanvaraisten tulojen trustista voitaneen katsoa lahjaksi: varallisuus siirtyy vastikkeetta asettajalta edunsaajalle, varallisuuden luovutuksen seurauksena asettajan varallisuus vähenee ja edunsaajan varallisuus lisääntyy, luovutustoimi on vapaaehtoinen ja luovutukseen voi olettaa sisältyvän lahjoitustahdon. Varat on myös asetettu trustiin asettajan elinaikana.

Eri mieltä ollut hallintoneuvos katsoi mahdolliseksi tapauksessa myös sen, että A:n asema olisi verrattavissa testamentin tai lahjan perusteella tietyn omaisuuden tuottoa nauttivaan henkilöön, jolloin kyseessä ei olisi lahja. Hallintoneuvos viittasi perintö- ja lahjaverolain 2 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan perintö- tai lahjaveroa ei suoriteta testamentilla tai lahjana saadusta elinkautisesta nautintaoikeudesta, eläkkeestä taikka muusta elinkaudeksi tai määrävuosiksi jollekin testamentilla tai lahjana annetusta etuudesta. Tässä tapauksessa tulo verotettaisiin tuloverolain 37 §:n 2 momentin perusteella, jonka mukaan testamentilla tai lahjana saadun

---

¹³² Mikkola 2009, s. 247.

elinikäisen nautintaoikeuden, eläkkeen taikka muun jäljellä olevaksi eliniäksi tai määrävuosiksi jollekin tulevan etuuden tuottama tulo on veronalaista joko pääomatulona tai ansiotulona näitä koskevien säännösten mukaan. Perintö- ja lahjaverolain 2 §:n 2 momentti soveltunee kuitenkin huonosti harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksiin, joissa tulojen saanti trustista on sidottu hakemuksen tekemiseen ja trusteeen harkintaan, ja joissa edunsaaja ei elinaikanaan saa välttämättä minkäänlaisia tuloja trustista. Tulee myös ottaa huomioon, että harkinnanvaraisten tulojen trustit voivat erota toisistaan siinä suhteessa mihin tarkoituksiin varoja voidaan trusteeista jakaa. Näin ollen edunsaajia ei voine asettaa samanarvoiseen asemaan yhden korkeimpaan hallinto-oikeuteen tulleen tapauksen perusteella. Perintö- ja lahjaverolain 2 §:n 2 momentti soveltuneekin lähtökohtaisesti paremmin kiinteiden tulojen trustien edunsaajien verotukseen, sillä kiinteiden tulojen trusteeissa trusteeella ei ole samanlaista määräys- ja harkintavaltaa omaisuuteen nähden kuin harkinnanvaraisten tulojen trusteeissa. Eritoten PerVL 2 §:n 2 momentti soveltunee sellaisten kiinteiden tulojen trustien edunsaajien verotukseen, joissa edunsaajalle tai edunsaajille on määritelty trustiomaisuuden kerryttämän tuoton, esimerkiksi osinkojen, nautintaoikeus määräytyksi ajaksi tai eliniäkseen.

Perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentin mukaan velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Kaiken tapauksessa esitetyn perusteella lienee selvää, ettei kyseessä olevan trustin varojen hallinta siirtynyt edunsaajille ennen kuin he tosiasiallisesti saivat varoja trustista. Tähän vaikutti trustin harkinnanvarainen luonne: trusteeella oli oikeus, mutta ei velvollisuutta jakaa varoja trustista hakemuksesta edunsaajille eikä edunsaajat voineet vaikuttaa trusteeen päätöksentekoon. Näin ollen ei voitane katsoa, että edunsaajat olisivat saaneet varat haltuunsa jo trustin perustamishetkellä tai muullakaan hetkellä ennen kuin varojen siirto trustista heille tapahtui. Tämän kaltainen tulkinta ei olisi ollut oikeudenmukainen myöskään ottaen huomioon, ettei edunsaaja välttämättä saanut elinaikanaan minkäänlaisia varoja trustista ja ettei edunsaajille ollut määritelty mitään tiettyä osaa trustin varoista. Lahjaverovelvollisuuden alkuajankohdan määrittäminen LahjaL 4 §:n 1 momentin perusteella lienee myös

tässä tapauksessa ontuva. Lahjanlupauslain 4 §:n 1 momentin mukaan, jos joku on lahjoittamisen tarkoituksessa luottolaitokseen, sijoituspalveluyritykseen tai muuhun vastaavaan yritykseen toisen nimiin tallettanut rahaa taikka antanut säilytettäväksi arvopapereita tai muuta irtainta omaisuutta pidättämättä itselleen oikeutta määrätä kyseisestä omaisuudesta, lahjoitus katsotaan täytetyksi, kun luottolaitos, sijoituspalveluyritys tai muu vastaava yritys on vastaanottanut lahjoitetun omaisuuden lahjan saajan lukuun. Kyseisen pykälän perusteella tulkinta lienisi se, että lahjoitus olisi katsottu täytetyksi hetkellä, jona asettaja perusti trustin siirtämällä varat trusteena toimineelle amerikkalaiselle pankille. Ongelmana tulkinnaissa olisi kuitenkin se, ettei asettaja varsinaisesti tallettanut rahaa edunsaajien nimiin, vaikka edunsaajat olikin määritelty trustin perustamisasiakirjoissa. Tämä siksi, että trusti oli harkinnanvarainen ja yhdellekään edunsaajalle ei ollut määritelty tiettyä osuutta trustin varoista. Tämän tulkinnan perusteella lahjaverovelvollisuus olisi myös alkanut kyseessä olevassa tapauksessa jo vuonna 1955, jolloin edunsaaja A ei välttämättä olisi ollut edes vielä syntynyt ja vaikka olisikin ollut syntynyt, ei välttämättä olisi elänyt Suomessa, jolloin lahjoitus ei olisi tullut Suomessa verotettavaksikaan, sillä edunsaajalla ei olisi ollut Suomessa varsinaista asuntoa ja kotia. Muunlaisen tulkinnan kuin korkeimman hallinto-oikeuden tekemän tulkinnan lahjaverovelvollisuuden syntyhetkestä ei olisi voinut myöskään katsoa olevan veronmaksukykyperiaatteen mukainen, sillä edunsaajalla voi katsoa olevan lahjaveron maksukykyisyyttä vasta hetkellä, jona hän varsinaisesti saa tuloja trustista.

Verovirasto ja hallinto-oikeus katsoivat, että A:lle annettu lahja täyttyi, kun trusteena toiminut pankki sai tiedon A:n isän kuolemasta ja A:n velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkoi hänen saatuaan tiedon isänsä kuolemasta. Tätä perusteltiin LahjaL 4 §:n säännöksellä. Verovirasto katsoi, ettei sillä seikalla, että lahjanlupaus voidaan joutua täyttämään jäämistöomaisuudesta, ole merkitystä saannon luonnetta koskevassa arvioinnissa. Näin oli myös korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa 1987 B 630, jossa A oli tallettanut lahjoittamisen tarkoituksessa kasvattityttärensä B:n nimiin pankkiin 21.3.1974 10 200 markkaa 24 kuukauden määräaikaistalletuksena. A:n kuoltua 5.9.1983 B sai tiedon talletuksesta, kun

kuolinpesän selvityksen yhteydessä A:n pankista vuokraamasta tallelokerosta oli löytynyt B:lle osoitettu kirje, johon sisältyi talletustodistus. B nosti 21.3.1984 talletuksen. KHO katsoi, että A:n tekemä 10 200 markan pääoman lahjoitus oli täytynyt hänen tallettaessaan varat B:n nimiin 21.3.1974. B:n velvollisuus suorittaa lahjaveroa lahjoitetusta pääomasta oli syntynyt vasta, kun hän oli saanut lahjoituksesta tiedon ja talletustodistus oli siirtynyt hänelle A:n kuoleman jälkeen ja varat siten olivat hänen määrättävissään. Näin ollen saannon olisi voinut tapauksessa katsoa lahjaksi, vaikka sen olisikin katsottu tulleen A:n isältä hänen kuolemansa jälkeen. Ongelmalliseksi tulkinnan siitä, että omaisuuden olisi katsottu tulleen A:n isältä, tekee se, että trustiomaisuus ei ollut missään määrin A:n isän omistuksessa ja näin ollen A:n isän ei olisi ollut edes mahdollista tallettaa lahjoituksen tarkoituksessa trustissa olevia varoja esimerkiksi pankkiin. Verohallinto ja hallinto-oikeus ovatkin mahdollisesti katsoneet, että tietty osa trustiomaisuudesta kuului A:n isälle ja hänen kuolinhetkellään olisi tapahtunut lahjoitus edunsaaja A:lle ilman A:n isän aktiivisia toimia. Näin ollen LahjaL 4 §:n mukainen lahjoitus olisi perustunut ainoastaan A:n isän kuolemaan.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa ei varsinaisesti otettu kantaa siihen keneltä lahjoituksen katsottiin tapauksessa tulleen. Suomessa omistusoikeus ei voi jakautua trustijärjestelyn tavoin lailliseen ja asialliseen omistusoikeuteen, joten tapauksissa tulee yleensä valittavaksi, kenen nimiin omaisuus kirjataan: omaisuutta hallussa pitävän henkilön nimiin vai sen, jonka on tarkoitettu viime kädessä hyötyvän omaisuudesta¹³³. Trusteeta ei voi laillisesta omistusoikeudesta huolimatta katsoa trustiomaisuuden omistajaksi siten, että varojen luovutus trustista vähentäisi trusteen henkilökohtaista varallisuutta. Ei voi myöskään katsoa, että trusteen tekemät luovutustoimet olisivat vapaaehtoisia ja niihin sisältyisi lahjoitustahto, vaikka trustee niitä harkintansa mukaan tekisikin, sillä asettaja on trustin perustamisasiakirjoissa määritellyt mihin tarkoituksiin ja kenelle varoja voi trustista jakaa. Trusteen ei näin ollen voine katsoa olevan lahjoituksen tekijän. Kyseessä olevassa tapauksessa jäljelle jää siten vaihtoehdot isä tai isoäiti. Tapauksessa saadun selvityksen perusteella myöskään edunsaajan isän ei voine

---

¹³³ Mikkola 2009, s. 247.

katsoa olevan lahjoituksen tekijä, sillä varojen jako trustista ei vähentänyt myöskään hänen henkilökohtaista varallisuuttaan eikä hänellä katsottu olevan oikeutta määrätä trustiin kuuluvasta omaisuudesta. Trustissa oleva omaisuus ei myöskään kuulunut edes osittain hänen kuolinpesäänsä. Lahjoittajaksi ei voitane näin ollen katsoa henkilöä, jolla ei itseasiassa ollut laillista tai asiallistakaan omistusoikeutta lahjoitettuun omaisuuteen. Jäljelle jää näin ollen asettaja. Viime kädessä luovutukset trustista edunsaajille vähentävät asettajan varallisuutta, sillä kyseessä on alun perin hänen varallisuutensa, vaikka hän onkin luopunut omistajan asemastaan ja määräysvallastaan asettaessaan varat trustiin trusteen hallinnoitavaksi. Asettajasta voinee myös todeta, että omaisuuden siirto trustiin on vapaaehtoinen ja siihen voi myös olettaa sisältyvän lahjoitustahdon. Näin ollen kyseessä olevassa tapauksessa isoäiti olisi liennyt lahjoittaja. Sillä ei tosin olisi ollut tapauksessa merkitystä, olisiko lahjoittajaksi katsottu A:n isä tai isoäiti, sillä veroluokka olisi ollut sama eli ensimmäinen.

4.9 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2017:149

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu 2017:149 koskee myös harkinnanvaraisien tulojen trustia. Tapauksessa ollut trusti oli perustettu Jerseyyn saarelle ja trustin ainoa ensisijainen edunsaaja asui Suomessa. Aiemmasta KHO:n ratkaistavana olleesta tapauksesta eroten tässä trustissa oli edunvalvojan lisäksi myös suojelija ja komitea. KHO:n tuli ratkaista milloin edunsaajan lahjaverovelvollisuus trustissa olevaan omaisuuteen alkaa.

Ratkaistavana olleessa tapauksessa Suomessa asuvan edunsaaja A:n isä asui Isossa-Britanniassa ja oli siellä yleisesti verovelvollinen. Hän oli perustanut Jerseyyn saarelle trustin, jonka tarkoituksena oli ollut siirtää osa hänen omaisuudestaan seuraavalle sukupolvelle ja suojata omaisuuden siirtymistä suvun ulkopuolelle. Trustia perustettaessa A:n isä oli siirtänyt trustiin osakkeita ja velkakirjoja vastikkeetta. A oli trustissa ainoa ensisijainen edunsaaja. Toissijaisiksi edunsaajiksi oli määritelty A:n lapset, A:n isä ja hänen lapsensa ja näiden trustit sekä

heidän jälkeläisensä. Myös A:n puoliso oli trustista saatavaan tuottoon nähden toissijainen edunsaaja. A:n kuollessa toissijaisista edunsaajista tulisi trustin ensisijaisia edunsaajia. Toissijaisista edunsaajista saattoi tulla ensisijaisia jo ennen A:n kuolemaa, jos trustee hänelle kuuluvalla oikeudella nimittäisi toissijaisten edunvalvojen joukosta henkilöitä ensisijaisiksi edunsaajiksi kirjallisella suostumuksella. Trusteena toimi ulkopuolisen palveluntarjoajan omistama trustiyhtiö. Trusti ei ollut Jerseyllä itsenäinen erillinen oikeussubjekti eikä myöskään erillinen verosubjekti. Trusteen velvollisuutena oli hoitaa trustissa olevaa omaisuutta edunsaajana olevan hakijan hyväksi ja trustivarallisuuden tuotto kertyi edunsaajan hyväksi. Trustee oli omaisuuden muodollinen omistaja ja pystyi tässä ominaisuudessa tekemään omaisuutta koskevia oikeustoimia edunsaajan intressin asettamin rajoituksin. Edunsaajalla oli trustivarallisuuteen kohdistuva asiallinen omistusoikeus, jota kuitenkin rajoitti trusteeen hallintaoikeus. Trusteen lisäksi trustissa oli komitea, johon perustamiskirjan mukaan kuuluivat A ja A:n elossa olevat vanhemmat sekä A:n kuoleman jälkeen tietyin edellytyksin A:n 25 vuotta täyttäneet lapset. Komitea nimitti trustille suojelijan, joka valvoi edunsaajien edun toteutumista ja jolla oli oikeus vaihtaa tai erottaa trustee. Komitea puolestaan saattoi vaihtaa suojelijan. Trustin perustamiskirjan mukaan suojelijana ei voinut toimia trustin asettaja eikä trustee. Trusteen tuli antaa suojelijalle tiedoksi varojen jakoa koskevat päätökset, ja lisäksi suojelijan suostumus tarvittiin tiettyihin, trustin säännöissä tarkemmin määriteltäviin toimenpiteisiin. Suojelija pystyi aina halutessaan kysymään neuvoa komitealta. A:n isä oli trustin asettajana esittänyt trusteeelle erillisen toivomuskirjeen, jonka mukaan trustin varojen kerryttämää tuottoa voitaisiin jakaa A:lle tämän kohtuullisten kustannusten kattamiseksi. Toivomuskirjeen mukaan trustiin laitettua pääomaa ei tullut jakaa, vaan se tuli säilyttää perheen tulevia sukupolvia ajatellen. Toivomuskirjeellä ei ollut oikeudellisesti sitovaa vaikutusta.

A pyysi Verohallinnolta ennakkoratkaisua seuraaviin kysymyksiin:

1. Katsotaanko trustiin siirretyn varallisuuden tulevan hakijan omistukseen ja määräysvaltaan perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla

- lahjasaannolla vasta sillä hetkellä, kun hakija saa sanottuja varoja tosiasiallisesti haltuunsa trustin määräysten mukaisesti?
2. Jos varojen ei katsota tulevan hakijan omistukseen ja määräysvaltaan sillä hetkellä, kun hakija saa sanottuja varoja tosiasiallisesti haltuunsa trustin määräysten mukaisesti, millä hetkellä sanottujen varojen katsotaan tulevan hakijan omistukseen ja määräysvaltaan ja pidetäänkö tuolloin tapahtuvaa saantoa perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna lahjasaantona?
  3. Soveltuuko kysymyksiin 1 tai 2 annettu ennakkoratkaisu myös kysymyksessä 1 tarkoitettujen varojen kerryttämän tuoton siirtymiseen hakijan omistukseen ja määräysvaltaan?
  4. Jos tuoton siirtymiseen hakijan omistukseen ja määräysvaltaan ei sovelleta kysymyksiin 1 tai 2 annettua ennakkoratkaisua, milloin tuoton katsotaan tulevan hakijan omistukseen ja määräysvaltaan ja pidetäänkö tuolloin tapahtuvaa saantoa perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna lahjasaantona?
  5. Onko hakijan maksettava varojen saannosta lahjaveroa perintö- ja lahjaverolain 11 §:ssä ja 19 a §:ssä tarkoitetulla tavalla 1. veroluokkaan sovellettavan asteikon mukaisesti?
  6. Mikäli trustin perustaja, hakijan isä, kuolee ennen kuin edellä tarkoitettua varallisuutta tulee hakijan omistukseen ja määräysvaltaan, katsotaanko sanotuissa kysymyksissä tarkoitetun varallisuuden tulevan hakijan omistukseen ja määräysvaltaan siitä huolimatta perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetulla lahjasaannolla vasta sillä hetkellä, kun hakija saa sanottuja varoja tosiasiallisesti haltuunsa trustin määräysten mukaisesti?
  7. Mikäli ennakkoratkaisu kysymykseen 6 on kielteinen, pidetäänkö trustijärjestelyä trustin asettajan eli hakijan isän kuoleman jälkeen perintö- ja lahjaverolain 7 §:ssä tarkoitettuna lykkäväehtoisena perintösaantona?
  8. Mikäli ennakkoratkaisu kysymykseen 6 on kielteinen eikä trustijärjestelyä pidetä kysymyksessä tarkoitettuna lykkäväehtoisena perintösaantona, jätetäänkö trustijärjestelyn tarkoittamasta varallisuudesta kuitenkin

perintövero määräämättä, kun sillä ei voida katsoa olevan arvoa hakijan kädessä määräysvallan ja siten tosiasiallisen saannon kyseisten varojen osalta täysin puuttuessa?

Verohallinto lausui ennakkoratkaisunaan seuraavaa:

1. Hakijan katsotaan hakemuksessa kuvatuissa olosuhteissa saavan perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun lahjan silloin, kun hän saa tosiasiallisesti varoja haltuunsa trustista.
2. Verohallinto ei anna ennakkoratkaisua kysymykseen 2 ottaen huomioon kysymykseen 1 annetun ennakkoratkaisun sisällön.
3. Trustiin kuuluvien varojen kerryttämän tuoton osalta hakijan katsotaan saavan perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun lahjan silloin, kun hän saa tosiasiallisesti haltuunsa varoja trustista.
4. Verohallinto ei anna ennakkoratkaisua kysymykseen 4 ottaen huomioon kysymykseen 3 annetun ennakkoratkaisun sisältö.
5. Hakijan on maksettava lahjaveroa I veroluokan mukaisesti edellä kysymyksissä 1 ja 3 tarkoitettujen lahjasaantojen osalta.
6. Hakijan katsotaan saavan varoja trustista perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentin tarkoittamalla lahjasaannolla sillä hetkellä, jolloin hän saa varat tosiasiallisesti haltuunsa, vaikka trustin perustaja, hakijan isä, kuolisi ennen kuin hakija saa trustista varoja haltuunsa.
7. Verohallinto ei anna ennakkoratkaisua kysymykseen 7 ottaen huomioon kysymykseen 6 annetun ennakkoratkaisun sisältö.
8. Verohallinto ei anna ennakkoratkaisua kysymykseen 8 ottaen huomioon kysymykseen 7 annetun ennakkoratkaisun sisältö.

Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö valitti Verohallinnon tekemästä ennakkoratkaisusta ja vaati ensisijaisesti, että kysymyksiin 1,3 ja 6 annettu ennakkoratkaisu kumotaan ja uutena ennakkoratkaisuna lausutaan seuraavaa:

1. Trustiin siirretyn varallisuuden katsotaan hakemuksessa kuvatuissa olosuhteissa tulleen A:n omistukseen jo trustin perustamishetkellä. Siten A ei saa perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua lahjaa silloin, kun hän saa varoja trustista.
3. Trustiin siirretty omaisuus on A:n omistuksessa. Hänen ei siksi katsota saavan lahjaa, kun trustista siirretään hänelle trustin varojen kerryttämää tuottoa.
6. Trustiin siirretty omaisuus on siirtynyt A:n omistukseen hakemuksessa kuvatuissa olosuhteissa jo trustin perustamishetkellä. Siten hänen ei katsota saavan lahjaa hänen saadessaan varoja trustista. A:n isän mahdollisella kuolemalla ei ole asiassa merkitystä.

Ennakkoratkaisu on muilta osin poistettava. Ennakkoratkaisu on toissijaisesti poistettava kokonaan, koska asiassa ei ole esitetty sen ratkaisemiseksi tarvittavaa selvitystä.

Hallinto-oikeus hylkäsi Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituksen ja perusteli päätöstään seuraavasti: trustin perustamiskirjassa sekä sen lisäyksessä ja täydennyksessä trusteeelle määrättyjen tehtävien perusteella trusteeella oli laaja harkintavalta toimia edunsaajien ja siten ensisijaisesti hakijan edun mukaisesti trustiomaisuuden hallinnoinnin sekä trustin varojen ja varojen tuoton jakamisen suhteen, kuitenkin trustin asettajan toivomukset huomioon ottaen. Trustin asettajan trustia perustettaessa antama toivomuskirje ilmensi trustin asettajan tahtoa trustivarallisuuden säilyttämisestä ja jaosta. Toivomuskirjeellä ei saadun selvityksen mukaan ollut trusteea suoraan velvoittavaa vaikutusta eikä se oikeudellisesti välittömästi rajoittanut trusteeen harkintavaltaa, vaikka trustee ottikin sen tosiasiallisesti huomioon trustia hallinnoidessaan. Toivomuskirjeen ei siitä saatu selvitys huomioon ottaen toisaalta voitu myöskään katsoa luovan hakijan oikeutta trustivarallisuuteen trustin perustamisasiakirjassa asetettua vahvemmasi muuten kuin siltä osin, että trusteeen voitiin olettaa lähtökohtaisesti jakavan trustivarallisuuden hakijalle toivomuskirjeessä esitetyllä tavalla. Trustille asetetun suojelijan tehtävänä oli trustin perustamisasiakirjasta ja sen muutoksesta ilmenevän sekä asiassa esitetyn muun selvityksen perusteella puolestaan lähinnä valvoa

trusteeta tämän käyttäessä toimi- ja harkintavaltaansa trustivarallisuuden hallinnoinnissa ja varojen jakamisen suhteen sekä yleisemmin ottaen valvoa edunsaajien etuja. Suojelijalla ei kuitenkaan saadun selvityksen perusteella ollut suoranaista määräysvaltaa suhteessa trusteehen. Esitetyn selvityksen perusteella myöskään komitealla ei ollut suoranaista määräysvaltaa suojelijaan tai trusteehen nähden.

Hallinto-oikeus katsoi, että asiassa oli pidettävä sinänsä riidattomana sitä, että keskeisiä syitä trustin perustamiselle olivat olleet perheen varallisuuden säilymisen turvaaminen sukupolvelta toiselle, hakijan isän omaisuuden osittainen siirtäminen hakijalle sekä trustivarallisuuden tuoton osittainen jakaminen hakijalle trustin ensisijaisena edunsaajana. Samalla riidattomana seikkana oli pidettävä myös sitä, ettei trustin perustamisen tosiasiallisena tarkoituksena ollut ollut siirtää varallisuutta trustin edunvalvojan omistukseen Suomen oikeusjärjestyksen tarkoittamalla tavalla. Tämän perusteella ei kuitenkaan voinut suoraan katsoa hakijan saaneen trustivarallisuutta perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla haltuunsa tai varallisuuden siirtyneen hakijan omistukseen trustia perustettaessa, eikä tätä johtopäätöstä voinut hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tehdä myöskään toivomuskirjeen sisällöstä taikka edunvalvojan, suojelijan tai komitean tehtävistä saadun selvityksen perusteella siitäkään huolimatta, että niiden pääasiallisena tarkoituksena oli valvoa edunsaajien eli tässä tapauksessa ensi sijassa hakijan etua. Kun otettiin huomioon nyt kyseessä olevan trustin edellä esitetyt erityispiirteet, hallinto-oikeus katsoi, ettei hakijalle ollut trustia perustettaessa syntynyt itsenäistä ja muista riippumatonta hallintaoikeutta, määräysvaltaa tai Suomen oikeusjärjestyksen mukaista omistusoikeutta trustivarallisuuden taikka hakijan saaneen sen jo tällöin perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla haltuunsa. Edelleen kun otettiin huomioon, ettei hakijalla ollut oikeutta itsenäisesti tai edes yhdessä trusteeen kanssa päättää trustivarallisuuden käytöstä tai sen luovuttamisesta, ei voinut myöskään katsoa, että hakijalle olisi trustia perustettaessa syntynyt trustin omaisuuteen yhdessä trusteeen kanssa rinnakkainen tai yhteisomistussuhde ja hakijan tämän vuoksi

saaneen trustivarallisuuden osittaisesti haltuunsa perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Hallinto-oikeus katsoi, että trustia oli saadun selvityksen perusteella pidettävä edellä mainituissa Verohallinnon ohjeissa tarkoitettuna trustina, jossa trustivarojen luovuttaminen edunsaajalle riippuu trustin haltijan harkinnasta, ja että olosuhteet näiltä osin vastasivat korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO 2013:51 mukaista tilannetta, jossa edunvalvojan trustin varallisuutta koskevan määräys- ja harkintavallan vuoksi hakijan oli katsottava saavan trustivarallisuutta haltuunsa vasta siinä vaiheessa, kun varojen luovutus tosiasiallisesti tapahtui hänelle. Kun otettiin huomioon edellä mainittu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu, sen perustelut ja ratkaisun perusteena sovellettu oikeusohje sekä toisaalta nyt kyseessä olleen trustin trusteen määräys- ja harkintavalta trustivarallisuuteen nähden, hallinto-oikeus katsoi, ettei asiaa ollut myöskään nyt kyseessä olevassa asiassa arvioitava toisin lahjanlupauslain 4 §:n säännöksen perusteella. Ennakkoratkaisua ei näin ollen ollut Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön valituksen takia syytä muuttaa.

Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö pyysi lupaa valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä ja valituksessaan vaati, että uutena ennakkoratkaisuna lausutaan kysymyksiin 1, 3 ja 6 seuraavasti:

1. Trustiin siirretyn varallisuuden katsotaan hakemuksessa kuvatuissa olosuhteissa tulleen A:n omistukseen jo trustin perustamishetkellä. Siten A ei saa perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua lahjaa silloin, kun hän saa varoja trustista.
3. Trustiin siirretty omaisuus on A:n omistuksessa. Hänen ei siksi katsota saavan lahjaa, kun trustista siirretään hänelle trustin varojen kerryttämää tuottoa.
6. Trustiin siirretty omaisuus on siirtynyt A:n omistukseen hakemuksessa kuvatuissa olosuhteissa jo trustin perustamishetkellä. Siten hänen ei katsota

saavan lahjaa hänen saadessaan varoja trustista. A:n isän mahdollisella kuolemalla ei ole asiassa merkitystä.

Ennakkoratkaisu on poistettava muilta osin.

Oikeudenvallontayksikkö perusteli vaatimuksiaan seuraavasti: tapauksessa oli kysymys siitä, milloin trustin edunsaajan katsottiin saaneen trustiin siirretyt varat haltuunsa perintö- ja lahjaverolain 20 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Asiassa oli siten kysymys siitä, kenellä oli Suomen oikeusjärjestyksen mukaan omistusoikeus ja määräysvalta trustin omaisuuteen trustin perustamisen jälkeen. Oikeudenvallontayksikön mukaan hallinto-oikeus ei ottanut ratkaisussaan huomioon käsillä olleen trustijärjestelyn erityispiirteitä. Lisäksi ratkaisussa ei ollut riittävästi otettu huomioon niitä seikkoja, joissa käsillä ollut trusti erosi ratkaisussa KHO 2013:51 käsillä olleesta trustista. Suomen verolainsäädäntö ei tunne trusteja eikä se sisällä nimenomaisia trusteja koskevia säännöksiä. Verotuskäytännössä on tapauskohtaisesti tutkittu se, mihin trustijärjestelyllä on pyritty ja mitkä ovat olleet trustijärjestelyyn osallisten henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Trustijärjestelyn oikeusvaikutukset määräytyvät tämän kokonaistarkastelun perusteella. Järjestely voitiin lahjoituksen täyttymishetken osalta rinnastaa lahjanlupauslain 4 §:ssä säädettyyn tilanteeseen. Ennakkoratkaisuhakemuksen mukaan trusti oli peruuttamaton ja trusteeen oli todettu hoitavan omaisuutta edunsaajan hyväksi. Kun otettiin huomioon hakijan oikeuksien sisältö suhteessa trustivarallisuuteen, kuten tosiasiallinen määräysvalta ja hallinta, hakijan oli katsottava saaneen trustivarallisuuden haltuunsa lahjaverovelkasuhteen synnyttävällä tavalla jo trustin perustamishetkellä. Tätä osoitti erityisesti myös se, että Suomen oikeusjärjestyksen kannalta trustivarallisuutta ei voitu pitää trustin asettajan tai trusteeen omaisuutena. Trustivarallisuus ei ollut omistajattomassa tilassa. Trustee pystyi siinänsä olemaan trustivarallisuuden nimellinen omistaja. Tällä ei kuitenkaan ollut merkitystä, kun arvioitiin trustiomaisuuden asiallista omistusoikeutta. Trustissa oli niin sanottu suojelija, joka valvoi trustin edunsaajan etuja, jolle annettiin tiedoksi trustin varojen jakoa koskevat päätökset ja jonka valtuutus vaadittiin tiettyihin toimiin. Suojelijalla oli myös oikeus erottaa tai vaihtaa trustee. Suojelijan asetti komitea, jolta suojelija pystyi myös kysymään neuvoa. Komitealla puolestaan oli

oikeus erottaa tai vaihtaa suojelija. Hakijan lisäksi komiteaan kuuluivat hänen vanhempansa. Trusteella ei ollut tosiasiallisesti itsenäistä ja yksinomaista omistajaan rinnastettavaa päätöksentekovaltaa trustin omaisuuteen tai sen jakamiseen edunsaajille. Edunsaajalla oli vahva, trusteeen kanssa rinnakkainen omistaja-asema trustin sisältämään omaisuusmassaan nähden jo ennen kuin edunsaaja konkreettisesti sai omaisuutta trustista haltuunsa. Viime kädessä se, että trustiin oli nimetty suojelija ja komitea, kavensi trusteeen itsenäisen määräysvallan käytännössä merkityksettömäksi, erityisesti, kun asiaa tarkasteltiin trustin varojen jakamisen kannalta. Tosiasiallinen määräysvalta varallisuusmassaan oli hakijalla, vaikkei kaikki omistusoikeuden osatekijät täytyisikään. Trustin tarkoituksena oli hoitaa trustiomaisuutta edunsaajan hyväksi ja jakaa varoja edunsaajalle eli hakijalle. Komitean ja edunsaajan etu oli yhtenevä trustin tarkoituksen kanssa. Fidusiariperiaatteen mukaan hakijan piti siis toimia komiteassa omaksi edukseen trustin tarkoituksen mukaisesti. Tämäkin seikka tuki käsitystä siitä, että omistusoikeus trustivarallisuuteen oli siirtynyt hakijalle perintö- ja lahjaverolain 20 §:ssä tarkoitetulla tavalla sillä hetkellä, kun trustin asettaja oli siirtänyt varat trustiin. Kysymyksessä ei ollut aidosti harkinnanvarainen trusti.

A antoi vastineen ja vaati, että Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön valitus hylätään. A totesi, että kysymys oli aidosti harkinnanvaraisesta ja siten ratkaisua KHO 2013:51 vastaavasta trustista. Harkinnanvaraisen trustin ollessa kyseessä verovelkasuhteen syntyajankohtana pidettiin hetkeä, jona edunsaajat saivat varoja trustista. Hakija ei ollut saanut trustivarallisuutta haltuunsa ja määräysvaltaansa trustin perustamishetkellä siten, että hän olisi jo tuosta hetkestä alkaen voinut käyttää omistajalle Suomen oikeuden mukaan kuuluvia oikeuksia. Hakijan ei voitu katsoa saaneen trustivarallisuutta jo perustamishetkellä perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla haltuunsa. Oikeudenvilvontayksikön väite, jonka mukaan hakijan kuuluminen komiteaan olisi antanut hakijalle omistajalle kuuluvan määräys- ja harkintavallan trustivarallisuuteen, sivuutti trusteeja vahvasti sääntelevän fidusiarielementin ja trustin oikeudellisen muodon. Suojelijan asettamisella trustiin ei ollut vaikutettu trusteeen toimivaltaan. Suojelijan asettamisen ei voitu myöskään katsoa vaikuttavan ensisijaisena edunsaajana

olleen hakijan oikeusasemaan hänen määräysvaltaansa siten lisäten, että hakijan olisi voitu tällä perusteella tosiasiallisesti katsoa saaneen trustivarallisuuden vallintaansa jo trustin perustamisen hetkellä. Oikeudenvallontayksikkö oli lisäksi jättänyt vaille huomiota sen, että trustissa oli myös toissijaisia edunsaajia. Trustee teki trustin varojen käyttöä koskevat päätökset. Hän valvoi kaikkien trustin edunsaajien, ei yksinomaan hakijan etua, eikä trusteeella ollut tätä tehtävää hoitaessaan oikeudellista velvoitetta toimia toivomuskirjeessä esitettyjen toiveiden mukaisesti. Trustee pystyi harkintansa mukaan arvioimaan tarpeensa toimia tai olla toimimatta asettajan toivomuksia vastaavasti. Trustin asettajan antamasta toivomuskirjeestä ei voitu tehdä oikeudellisesti merkityksellisiä johtopäätöksiä trustin harkinnanvaraista luonnetta vastaan puhuvina seikkoina. Perintö- ja lahjaverolain 20 §:ssä asetetun pääsäännön mukaan lahjaverovelka syntyi hetkellä, jona lahjansaaja sai lahjan haltuunsa. Haltuunotolla tarkoitettiin tässä lahjoituksen täyttymistä siten, että lahjoitus synnytti oikeusvaikutukset myös suhteessa kolmansiin, esimerkiksi velkoihin. Haltuunoton on oikeuskirjallisuudessa katsottu vastaavan siviilioikeuden traditiota. Hakijalle ei ollut muodostunut trustia perustettaessa eikä sen jälkeenkään omistajan oikeusasemaa trustivarallisuuden suhteen. Hänellä ei ollut myöskään ehdotonta toiset poissulkevaa valtaa pitää trustivarallisuutta hallussaan, käyttää sitä hyväkseen tai määrätä siitä kaikin tunnetuin tavoin. Lahjanlupauslain 4 § ei soveltunut nyt ratkaistavana olevaan asiaan. Kyse ei ollut hakijan nimiin tehdystä talletuksesta tai merkityistä arvopapereista, vaan trustiin siirretyistä, trusteeen tosiasiallisessa määräysvallassa olevista varoista. Hallinto-oikeuden pidättämistä testamenttimääräyksin ei voitu rinnastaa varojen sijoittamiseen trustiin trusteeen hallinnoitavaksi. Jos jotain rinnastuksia haluttiin tehdä, oikeampi vertauskohta olisi ollut jokin suomalaisen oikeus- ja verojärjestelmän tuntema sijoitusinstrumentti, kuten esimerkiksi säästöhenkivakuutus.

Korkein hallinto-oikeus myönsi valitusluvan ja tutki asian. Korkein hallinto-oikeus hyväksyi Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituksen osittain. Hallinto-oikeuden päätöstä muutettiin ja Verohallinnon ennakkoratkaisu kumottiin kysymyksen 6 osalta. Tältä osin uutena ennakkoratkaisuna lausuttiin, että hakijan ei katsottu saavan perintö- ja lahjaverolain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua

lahjasaantoa sillä hetkellä, kun hän sai varoja trustista tosiasiallisesti haltuunsa, jos trustin perustaja eli hakijan isä oli kuollut ennen tätä hetkeä. Muilta osin valitus hylättiin ja hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei enemmälti muutettu.

Korkein hallinto-oikeus lausui johtopäätöksensä seuraavaa: ennakkoratkaisukysymyksien 7 ja 8 osalta korkein hallinto-oikeus katsoi, että PerVL 39 a §:n 2 momentin mukaan perintöverotusta koskevaa ennakkoratkaisua pystyi hakemaan vasta perinnönjättäjän kuoleman jälkeen. Ennakkoratkaisuhakemus oli siten ollut kysymysten 7 ja 8 osalta ennenaikainen, ja Verohallinnon olisi tullut jättää hakemus näiltä osin tutkimatta. Koska kysymyksiin ei kuitenkaan ollut annettu ennakkoratkaisua, ennakkoratkaisun poistamiseen ei ollut aihetta.

Ennakkoratkaisukysymyksien 1 ja 3 osalta KHO lausui, että A oli saanut Verohallinnolta ennakkoratkaisun muun ohella siihen, katsottiinko hänen isänsä Jersey saarelle perustamaan trustiin siirretyn varallisuuden ja sen kerryttämän tuoton tulleen hakijan omistukseen ja määräysvaltaan PerVL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla lahjasaannolla sillä hetkellä, kun hakija sai trustista varoja tosiasiallisesti haltuunsa. Tältä osin asiassa oli Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituksen vuoksi kysymys siitä, katsottiinko trustiin siirretyn varallisuuden tulleen A:n omistukseen jo trustin perustamishetkellä niin, ettei hänen katsottu saavan lahjaa enää silloin, kun hän sai trustista varoja tai niiden tuottoa. Suomen oikeusjärjestelmässä ei ollut suoraa vastinetta trustille. Järjestelyn verokohtelua arvioitaessa tuli ottaa huomioon trustin tarkoitus ja trustin perustamisasiakirjoissa annetut määräykset trustiin osallisten henkilöiden oikeuksista, tehtävistä ja toimivaltuuksista. Perusmuotoisessa trustijärjestelyssä trustin perustaja siirsi omaisuutta tietyn luotetun henkilön haltuun niin, että tarkoituksena oli edunsaajatahon hyötyminen. Nyt kysymyksessä olleen järjestelyn erityispiirteenä oli se, että trustissa oli myös suojelija ja komitea. Asiassa oli riidatonta, että A:n isän tarkoituksena oli ollut trustin perustamisen avulla siirtää omaisuuttaan vastikkeetta A:lle tai toissijaisesti toissijaisille edunsaajille. Tarkoituksena ei ollut ollut siirtää varallisuutta trusteen omistukseen siten kuin suomalaisessa oikeusjärjestelmässä omistamisella ymmärretään, vaikka trustee onkin omaisuuden muodollinen omistaja.

Ottaen lisäksi huomioon, että asiassa esitetyn selvityksen mukaan nyt puheena ollut trusti ei ollut Jerseyllä itsenäinen erillinen oikeussubjekti eikä myöskään erillinen verosubjekti, korkein hallinto-oikeus katsoi, että trustiin siirrettyjä varoja ei voitu pitää Suomen verolainsäädännön soveltamisen kannalta trustin tai sen edunvalvojan omaisuutena. Trustijärjestelyyn oli kuitenkin kiinnitettävä huomiota arvioitaessa, oliko trustin ainoan ensisijaisen edunsaajan A:n katsottava saaneen lahjan haltuunsa PerVL 20 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla trustin perustamishetkellä. Trusteen tehtävänä oli hoitaa trustiin siirrettyä omaisuutta, eikä A:lla ollut tähän omaisuuteen kohdistuvaa määräysvaltaa, vaikka omaisuutta tulikin hoitaa hänen hyväkseen. Vaikka A oli ylintä valtaa trustissa käyttävän komitean jäsen, tämäkään seikka ei komitean edellä mainittu kokoonpano huomioon ottaen merkinnyt sitä, että hänen olisi voitu katsoa käyttävän trustissa tosiasiallista määräysvaltaa hänen vanhempiensa eläessä. Näin ollen ei ollut perusteita katsoa, että A:n lahjaverovelvollisuus olisi alkanut silloin, kun trusti oli perustettu. Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valitus on hylättävä ennakkoratkaisukysymyksiä 1 ja 3 koskevin osin.

Ennakkoratkaisukysymykseen 5 liittyen KHO lausui, että edellä olleen perusteella hakijalle oli tullut antaa ennakkoratkaisu hänen esittämäänsä sovellettavaa veroluokkaa koskevaan kysymykseen eikä ennakkoratkaisua ollut ollut kysymystä 5 koskevin osin poistettava. Valitus oli tältäkin osin hylättävä.

Ennakkoratkaisukysymykseen 6 liittyen KHO lausui A:n saaneen Verohallinnolta ennakkoratkaisun myös lahjaverovelvollisuuden alkamiseen siinä tapauksessa, että trustin perustaja ja A:n isä kuolisi ennen kuin A saisi trustista varoja tosiasiallisesti haltuunsa. Tältä osin asiassa oli Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituksen takia tutkittava, oliko ennakkoratkaisua muutettava sen vuoksi, ettei A:n katsottu saavan lahjaa enää silloin, kun hän sai trustista sinne siirrettyjä varoja tai niiden tuottoa. Edellä tässä päätöksessä on todettu, ettei A:n lahjaverovelvollisuuden voitu katsoa alkaneen vielä silloin, kun trusti on perustettu. Mikäli kuitenkin hakijan isä olisi tämän jälkeen kuollut, olisi trustin edellä tarkoitetun komitean kokoonpano samalla ratkaisevasti muuttunut. Komitean muodostivat

tällöin A ja hänen äitinsä tai, mikäli viimeksi mainittukin olisi kuollut, A yksin. Tällaisessa tilanteessa A:lle oli katsottava jo muodostuneen huomattava tosiasiallinen määräysvalta trustin varoihin ottaen huomioon, että komitea pystyi vaihtamaan suojelijan, joka puolestaan pystyi vaihtamaan trusteeen. Mainitussa tilanteessa ei voitu katsoa, että A saisi varoja haltuunsa PerVL 20 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla vasta silloin, kun trustee tosiasiallisesti siirsi hänelle trustista varoja tai niiden tuottoa. Hallinto-oikeuden päätöstä oli ennakkoratkaisukysymyksen 6 osalta muutettava sekä ennakkoratkaisu tältä osin kumottava ja uutena ennakkoratkaisuna lausuttava edellä päätöslauselmasta ilmenevällä tavalla.

Korkein hallinto-oikeus siis katsoi, että niin kauan kuin A:n vanhemmat olivat elossa, ei A:n voitu katsoa käyttävän tosiasiallista määräysvaltaa trustissa. Tämän vuoksi ei ollut perusteita katsoa, että A:n lahjaverovelvollisuus olisi alkanut silloin, kun trusti oli perustettu. Näin ollen A:n lahjaverovelvollisuus alkaisi silloin, kun A saisi PerVL 20 §:n 1 momentin mukaisesti varat tosiasiallisesti haltuunsa. Tämän muuttaisi kuitenkin A:n isän kuolema trustin perustamisen jälkeen, jolloin myös trustin komitean kokoonpano ratkaisevasti muuttuisi. Tällöin komitean muodostaisi A ja hänen äitinsä, tai jos A:n äitikin olisi kuollut, pelkästään A. Tällaisessa tilanteessa KHO katsoisi A:lle muodostuneen huomattavan tosiasiallisen määräysvallan trustin varoihin ja näin ollen ei voisi katsoa, että A saisi varoja haltuunsa PerVL 20 §:n 1 momentin mukaisesti vasta silloin, kun trustee tosiasiallisesti siirsi hänelle trustista varoja tai niiden tuottoa. Korkein hallinto-oikeus ei varsinaisesti lausunut, milloin A:n lahjaverovelvollisuus tällaisessa tapauksessa alkaisi. Luultavasti lahjaverovelvollisuus alkaisi isän kuolinhetkestä, jolloin A:n katsottaisiin saavan trustissa olevat varat haltuunsa. Näin luultavasti myös siinä tapauksessa, että varojen jakaminen isän kuoleman jälkeen edelleen perustuisi trusteeen harkintaan ja A ei välttämättä tosiasiallisesti saisikaan varoja trustista. Isän kuoleman jälkeen trustiomaisuuden kerryttämä tuotto luultavasti verotettaisiin A:n tuloverotuksessa.¹³⁴ Näin siis, jos katsottaisiin KHO:n tavoin, että komitean kokoonpanon muutos isän kuoleman myötä muuttaa varojen haltuun saamisen hetkeä.

---

¹³⁴ Katso myös Nykänen 2017, s. 6.

Tapauksen olisi lienee voinut ratkaista toisinkin, ottaen huomioon keskeiset syyt trustin perustamiselle, jotka olivat perheen varallisuuden säilymisen turvaaminen sukupolvelta toiselle, A:n isän omaisuuden osittainen siirtäminen A:lle ja trustivarallisuuden tuoton osittainen jakaminen A:lle trustin ainoana ensisijaisena edunsaajana. Syyt viitannevat siihen, että omaisuus haluttiin siirtää ensisijaisesti A:lle. Tätä tukee myös A:n isän trustia perustettaessa antama toivomuskirje, joka ilmensi A:n isän tahtoa trustivarallisuuden säilyttämisestä ja jaosta. Toivomuskirjeen mukaan trustin varojen kerryttämää tuottoa voitiin jakaa ensisijaisena edunsaajana olevalle A:lle tämän kohtuullisten kustannusten kattamiseksi. Trustiin laitettua pääomaa ei tullut jakaa, vaan se tuli säilyttää perheen tulevia sukupolvia ajatellen. A:n antaman selvityksen mukaan toivomuskirjeellä ei ollut trusteea suoraan velvoittavaa vaikutusta eikä se oikeudellisesti välittömästi rajoittanut trusteeen harkintavaltaa, vaikka trustee ottikin sen tosiasiallisesti huomioon trustia hallinnoidessaan. Näin ollen voidaan lähtökohtaisesti olettaa trusteeen jakavan trustivarallisuuden tuottoa A:lle toivomuskirjeessä esitetyllä tavalla. Tällöin vaikuttanee siltä, että trustin perustaja, A:n isä, on määritellyt, miten edunsaajan tulisi trustiomaisuudesta hyötyä ja trustee toteuttaisi tätä varoja jakaessaan.

Trustin harkinnanvaraisuuden voi kyseenalaistaa myös kyseiseen trustijärjestelyyn kuuluneiden erityispiirteiden perusteella. Trustissa oli komitea, joka käytti ylintä valtaa trustissa. Komiteaan kuuluivat A, A:n isä ja A:n äiti. Trustissa oli myös suojelija, jonka komitea pystyi vaihtamaan. Suojelija puolestaan pystyi erottamaan ja vaihtamaan trustiomaisuutta hallinnoivan trusteeen. Trusteen tuli antaa suojelijalle tiedoksi varojen jakoa koskevat päätökset, ja lisäksi suojelijan suostumus tarvittiin tiettyihin, trustin säännöissä tarkemmin määriteltyihin toimenpiteisiin. Suojelija pystyi halutessaan kysymään komitealta neuvoa. Eli käytännössä komitea pystyi vaihtamaan suojelijan, joka pystyi halutessaan kysymään komitealta neuvoa ja vaihtamaan trusteeen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että A:lle muodostuisi tosiasiallinen määräysvalta trustin varoihin vasta siinä vaiheessa, kun A:n isä kuolisi, sillä silloin komiteassa olisi enää A ja hänen äitinsä tai jos A:n äitikin olisi kuollut, A yksin. Tämän voinee kuitenkin kyseenalaistaa ottaen huomioon, että A:n lisäksi komiteassa olivat hänen omat vanhempansa ja trustin

tarkoitus oli jakaa omaisuuden tuottoa A:lle. Näin ollen ei voine ajatella, että A:n vanhemmat tekisivät komiteassa toimiessaan A:n edun vastaisia päätöksiä. Tämän vuoksi voinee katsoa, että A:lla oli trustissa vahvempi asema kuin harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajalla yleensä trusteen aidosti käyttäessään omaa harkintavaltaansa varojen jakamisen suhteen. Myös Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö huomautti tästä valituksessaan lausuen, että trustin tarkoituksena oli hoitaa trustiomaisuutta edunsaajan hyväksi ja jakaa varoja edunsaajalle eli hakijalle. Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön mukaan komitean ja edunsaajan etu oli yhtenevä trustin tarkoituksen kanssa. Fidusiaariperiaatteen mukaan hakijan piti VOVA:n mielestä toimia komiteassa omaksi edukseen trustin tarkoituksen mukaisesti. Tämäkin seikka tuki VOVA:n käsitystä siitä, että omistusoikeus trustivarallisuuteen oli siirtynyt hakijalle PerVL 20 §:ssä tarkoitettulla tavalla jo sillä hetkellä, kun trustin asettaja oli siirtänyt varat trustiin. Kysymyksessä ei ollut VOVA:n mielestä aidosti harkinnanvaraisten tulojen trusti. Tämä näkemys lienee oikeampi kuin KHO:n ratkaisussaan antama. Kaiken asiassa selvitetyn perusteella vaikuttanee siltä, että A:lla oli trustin perustamisesta lähtien vahvempi asema trustissa kuin tavanomaisella harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajalla. Komitean kokoonpano huomioon ottaen voinee katsoa, että A:lla oli trustin perustamisesta lähtien mahdollisuus vaihtaa suojelija ja näin ollen vaikuttaa ensinnäkin siihen, kuka trustissa toimi trusteena ja toiseksi varojen jakoon trustista hänelle itselleen. Näin ollen voinee katsoa, että A:n lahjaverovelvollisuus olisi syntynyt PerVL 20 §:n 1 momentin mukaisesti jo trustin perustamishetkellä ja A:n saaneen jo tuolloin trustivarallisuuden haltuunsa lahjana isältään. Näin ollen perustamishetken jälkeen trustissa olevien varojen omistajaksi olisi katsottu A ja trustista saadut trustiomaisuuden tuotot perustamishetken jälkeen olisivat kuuluneet A:n tuloverotukseen.

Jollei katsottaisi, että A:lla olisi tosiasiallinen määräysvalta trustissa olevaan omaisuuteen jo trustin perustamishetkellä, lienisi myös mahdollista pitää kyseistä harkinnanvaraisten tulojen trustia ennemminkin kiinteiden tulojen trustina, jossa trustin asettaja on etukäteen tarkoin määritellyt, miten edunsaajien tulee trustiomaisuudesta hyötyä ja trusteen tehtäväksi jää toteuttaa asettajan määräykset.

Asiassa saadun selvityksen perusteella trustee otti tosiasiallisesti huomioon varoja jakaessaan A:n isän toiveen varojen kerryttämän tuoton jakamisesta ensisijaisena edunsaajana olevalle A:lle tämän kohtuullisten kustannusten kattamiseksi. Olettaessa huomioon myös se, että trustissa oli suojelija, jolle trustee oli tilivelvollinen, jolla oli mahdollisuus kysyä halutessaan neuvoa komitealta ja joka pystyi myös erottamaan trusteeen, ei voine katsoa, että trusteeella olisi ollut sellainen hallinta- ja määräysvalta trustiomaisuuteen, joka olisi tehnyt siitä aidosti harkinnanvaraisten tulojen trustin. Näin ollen kyseinen järjestely lienisi lähempänä kiinteiden tulojen trustia, jossa trustee toteuttaa asettajan määräyksiä ilman omaa harkintavaltaa. Siten A:n asema vastaisikin enemmän sellaista kiinteiden tulojen trustin edunsaajaa, joka trustin asettajan määräyksestä nauttii trustiomaisuuden tuottoa. Tällöin voisi ajatella, että A PerVL 2 §:n 2 momentin mukaisesti olisi saanut elinkaudeksi tai määrävuosiksi lahjana annetun etuuden, jolloin varojen jako trustista A:lle verotettaisiin TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti joko pääoma- tai ansiotulona. Tässä tapauksessa A:n saamat trustiomaisuuden kerryttämät tuotot verotettaisiin luultavasti pääomatulona TVL 32 §:n perusteella.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhtenä tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää mitä trustit ovat ja miten ne muodostuvat. Trusti on erityisesti anglosaksisessa oikeusjärjestelmässä tunnettu oikeudellinen järjestely, jossa on määritetty kolmen eri intressitahon suhde tiettyyn järjestelyn alaisena olevaan omaisuuteen. Mielenkiintoisen trustista Suomen oikeusjärjestelmän kannalta tekee se, että omaisuuden omistusoikeus kuuluu yhtäaikaisesti sekä trusteeelle että edunsaajalle, joista trusteeella on omaisuuden lailinen omistusoikeus ja edunsaajalla asiallinen omistusoikeus. Suomen oikeusjärjestelmässä tällainen omistusoikeuden kahtiajakautuminen ei ole mahdollista, vaan omaisuuden ainoana omistajana pidetään täällä nimikirjauksen mukaista omistajaa. Trustijärjestelyssä tämän on kuitenkin mahdollistanut trustin alkuperämaan Englannin oikeusjärjestelmässä toisistaan erilliset equity- ja common law-oikeudet.

Trustit on mahdollista jaotella neljään pääluokkaan, joita ovat yksilöidyt trustit, jatketut trustit, konstruktiviset trustit sekä oletetut trustit. Näistä nykyaikana lähes merkityksettömiä ovat oletetut trustit, sillä niitä perustetaan vain harvoin. Trusteja voidaan jaotella perustamistavan ja sen mukaan, onko niiden tarkoituksena toimia asettajan elinaikana vai vasta hänen kuolemansa jälkeen. Asettajan elinaikana toimivista trusteeista käytetään termiä *inter vivos*-trusti ja kuoleman varalta tehdyistä *mortis causa*-trusti. Perustamistavan perusteella trustit voidaan jaotella asettajan perustamiin (yksilöidyt trustit), tuomioistuimen päätöksellä perustettuihin (konstruktiviset trustit) sekä automaattisesti syntyviin (jatketut trustit). Yksilöidyt trustit jakautuvat vielä harkinnanvaraisten tulojen, kiinteiden tulojen ja turvattujen tulojen trusteeihin¹³⁵. Niiden erona on trusteeella olevan määräys- ja harkintavallan laajuus: harkinnanvaraisten tulojen trustissa trusteeella on lähtökohtaisesti laaja määräys- ja harkintavalta trustiomaisuuteen siinä suhteessa kenelle, milloin ja kuinka paljon trustista varoja jaetaan. Kiinteiden tulojen trustissa trusteeella ei ole itsenäistä määräys- ja harkintavaltaa, vaan trustee toteuttaa

---

¹³⁵ Turvattujen tulojen trusti on sekoitus kiinteiden ja harkinnanvaraisten tulojen trustia.

asettajan tarkkaan antamia määräyksiä siitä, miten ja milloin varoja jaetaan edunsaajille.

Asettajan tahdonilmaisulla perustetun eli yksilöidyn trustin muodostaa lähtökohtaisesti kolme osapuolta: asettaja, trustee ja edunsaaja. Asettaja perustaa trustin siirtämällä omaisuuttaan trusteeelle, joka hallinnoi omaisuutta järjestelystä etua saavan tahon, eli edunsaajan hyväksi asettajan määräysten mukaisesti. Asiallisesta omistusoikeudesta huolimatta edunsaajan oikeus omaisuuteen on rajoitettu, sillä omaisuus on trusteeen hallussa ja hallinnoitavissa eikä edunsaaja voi antaa trusteeelle omaisuutta koskevia määräyksiä. Trustissa voi näiden kolmen osapuolen lisäksi olla myös suojelija ja komitea. Suojelijan tehtävänä on puolustaa edunsaajien oikeuksia ja toimia trusteeen ja edunsaajien välillä.

Toisena tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten trustin edunsaajaan tulisi suhtautua perintö- ja lahjaverotuksessa. Lisäksi oli tarkoitus löytää sopiva, trustin rakennetta ja tarkoitusta vastaava instituutio tai käsite perintö- ja lahjaverotustilanteisiin. Trustijärjestely herättää monia kysymyksiä edunsaajan verovelvollisuudesta ja sen syntyhetkestä. Epäselvää on myös se, keneltä omaisuuden voidaan katsoa tulevan. Lähtökohtaisesti Suomessa asuvan harkinnanvaraisten ja kiinteiden tulojen trustin edunsaajan on perinnönjättäjän kuolinhetkellä katsottava olevan velvollinen suorittamaan valtiolle veroa perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta PerVL 1 §:n 1 momentin, PerVL 4 §:n 1 momentin 1 kohdan ja PerVL 5 §:n perusteella. Perintö- ja lahjaverolain 5 §:n pääsäännöstä poiketen velvollisuus suorittaa veroa voi myös lykkääntyä perinnönjättäjän kuolinhetkeä myöhemmäksi PerVL 7 §:n mukaisesti. Näin voinee olla esimerkiksi aidosti harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksessa, jolloin edunsaajan perintöverovelvollisuus lykkääntyisi hetkeen, jona hän tosiasiallisesti saa varoja trustista itselleen. Myös tietynlaiseen kiinteiden tulojen trustijärjestelyyn voinee ajatella sisältyvän lykkäävän ehdon, jolloin edunsaajan tulisi suorittaa perintövero vasta sitten, kun omaisuus on saatu. Näin ollen voitaneen todeta, että PerVL 5 §:n mukainen verovelvollisuuden syntyhetken määrittäminen lienee hyvä peruslähtökohta, mutta ottaen huomioon trustien huomattavatkin erot toisiinsa nähden

ja jokaisen trustijärjestelyn omat erityispiirteet, voidaan kuitenkin perustellusti todeta, ettei perintöverovelvollisuuden voitane katsoa jokaisessa tapauksessa alkavan jo asettajan kuolinhetkestä.

Se keneltä omaisuuden katsotaan perimysjärjestyksen mukaisesti perintönä tulevan, ei ole yksinkertaista ainakaan harkinnanvaraisten tulojen trustien ollessa kyseessä. Tämä sen takia, ettei omaisuuden voitane katsoa olevan edunsaajan hallussa. Näin ollen esimerkiksi tilanteessa, jossa isoäiti on perustanut harkinnanvaraisten tulojen trustin testamentissaan, ei voine katsoa, että trustiomaisuus olisi siirtynyt hänen edunsaajana olevan lapsensa hallintaan sillä tavoin, että hänenkin kuoltuaan hänen myöskin edunsaajana olevan lapsensa voisi katsoa saaneen varat vanhemmaltaan. Kuitenkin jos edunsaajalla on edes välillinen mahdollisuus vaikuttaa trustiomaisuuden hallintaan ja jakoon siten, että hänellä voi katsoa olevan tosiasiallisen määräysvallan trustissa olevaan omaisuuteen, lienee perusteltua katsoa, että edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa lapsen voisi katsoa saaneen varat vanhemmaltaan. Täten varojen voitaneen lähtökohtaisesti katsoa siirtyvän lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti, mutta esimerkiksi aidosti harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksessa tästä voinee olla syytä poiketa.

Eri valtioiden oikeus verottaa sisäisen lainsäädäntönsä perusteella voi joissakin tapauksissa johtaa siihen, että sama saanto tulisi verotetuksi kahdessa valtiossa. Tällöin kaksinkertainen verotus poistetaan joko PerVL 4 §:n 2 momentin mukaisesti hyvitysmenetelmällä tai jos Suomella on kyseisen valtion kanssa perintöverosopimus, tätä sopimusta soveltamalla. Perintöverosopimus on ensisijainen PerVL 4 §:n 2 momenttiin nähden. Voinee olettaa, että jos Suomessa asuvan trustin edunsaajan katsotaan saavan ulkomailta perintö- tai testamenttisaannon, kaksinkertainen verotus poistetaan edellä mainitusti. Tietyssä tilanteessa perintöverosopimus voinee rajoittaa Suomen verotusoikeutta siinä määrin, ettei trustin edunsaajalle voine määrätä perintöveroa ulkomailla sijaitsevan trustiomaisuuden perusteella lainkaan.

Perustunnusmerkkiensä perusteella testamentti soveltuu kuolemanvaralta perustetun trustin vastineeksi perintöverotukseen liittyviä kysymyksiä ratkaistaessa. Erityisesti tuotto-oikeustestamentti vaikuttaisi tietyissä tilanteissa sopivan sekä kiinteiden että harkinnanvaraisten tulojen trustien vastineeksi. Perinteisellä käyttöoikeustestamentilla ei vaikuttane olevan yhtymäkohtia kiinteiden tai harkinnanvaraisten tulojen trustin kanssa lukuun ottamatta oikeutta nauttia omaisuuden tuottamasta tuotosta. Käyttöoikeustestamentiksi lukeutuva omistajattoman tilan testamentti vaikuttaisi sen sijaan sopivan vastineeksi erityisesti kiinteiden tulojen trustille, ottaen kuitenkin huomioon kuinka paljon asettajan antamat määräykset vaikuttavat trustiin. Täysi omistusoikeus testamentti ei soveltuine niin kiinteiden kuin harkinnanvaraisten tulojen trustillekaan vastineeksi antaessaan saajalleen täyden omistusoikeuden omaisuuteen. Myöskään rajoitetun omistusoikeustestamentin ei voine yleisesti katsoa soveltuvan vastineeksi trustijärjestelylle lukuun ottamatta erityistä harkinnanvaraisten tulojen trustia koskevaa tilannetta. Näin ollen voinee katsoa, että tietyissä tilanteissa tietyt testamenttityypit voinevat sopia trustijärjestelyn vastineeksi, jolloin trustien edunsaajien verovelvollisuuden syntyhetken ja sen, miten heitä trustista saaduista varoista verotetaan, voitaneen katsoa rinnastuvan vastineen verokohteluun.

Asettajan perustaessa trustin elinaikanaan voitaneen katsoa olevan kyseessä elinaikana tapahtunut vastikkeeton luovutus. Tällaisten elinaikana tapahtuneiden vastikkeettomien luovutusten ollessa kyseessä lahjaverotuksen toimittaminen on tullut kyseeseen periaatteessa aina lahjan kriteerien täytyessä. Tarkasteltaessa lahjan neljää perustunnusmerkkiä, varallisuuden siirtymistä vastikkeetta henkilöltä toiselle, varallisuuden luovutuksen seurauksena antajan varallisuuden vähenemistä ja vastaanottajan varallisuuden lisääntymistä, luovutustoimen vapaaehtoisuutta ja luovutukseen sisältyvää lahjoittamistahtoa, on mahdollista pitää elinaikana perustetusta trustista edunsaajalle luovutettuja varoja lahjana.

Perintö- ja lahjaverolain 18 §:n 1 momentin mukaan lahjaveroa on suoritettava, kun omaisuus lahjana siirtyy toiselle, jos lahjanantaja tai lahjansaaja asui lahjoitushetkellä Suomessa. Trustin asettajan voinee katsoa olevan lahjanantajan

useimmissa tapauksissa. Poikkeuksen tähän voinee tehdä tilanne, jossa ensisijaisella edunsaajalla on tosiasiallinen määräysvalta trustin alaisena olevaan omaisuuteen jo trustin perustamishetkestä. Näissä tilanteissa lahjanantajaksi voinee katsoa ensisijaisen edunsaajan niissä trusteissa, joissa on myös toissijaisia edunsaajia. Perintö- ja lahjaverolain 18 §:n 1 ja 4 momentin perusteella lahjaverot tulee näin ollen suoritettavaksi, kun trustista luovutetaan varoja edunsaajalle ja joko trustin asettajalla¹³⁶ tai edunsaajalla on Suomessa varsinainen asunto ja koti. Jos trustin edunsaajan katsotaan saavan varoja ulkomaisesta trustista lahjana, voitaneen mahdollinen kaksinkertainen verotus poistaa ensisijaisesti verosopimusta soveltamalla ja jollei verosopimusta ole, erityisen hyvityssäännöksen perusteella ottaen kuitenkin huomioon PerVL 18 §:n 1 momentin 2 kohtaan liittyvän rajoituksen.

Perintö- ja lahjaverolain 20 §:n 1 momentin mukaisesti trustin edunsaajan lahjaverovelkasuhteen voinee katsoa alkavan hetkellä, jona hän saa lahjan haltuunsa. Haltuunotolla tarkoitetaan lahjoituksen täyttymistä siten, että se synnyttää oikeusvaikutukset myös suhteessa kolmenteen¹³⁷. Näin voinee katsoa tapahtuvan vasta, kun edunsaaja tosiasiallisesti saa trustista varoja haltuunsa. Harkinnanvaraisten tulojen trustien tapauksissa tämä tapahtuu trustien harkinnasta ja tiettyihin asettajan määrittelemiin tarkoituksiin. Omaisuuden lahjoitus voi sisältää myös lykkäävän ehdon, jolloin verovelkasuhteen alku siirtyy hetkeen, jolloin ehto täyttyy ja oikeuden omistusoikeus siirtyy lahjansaajalle. Lykkäävän ehdon voinee katsoa sisältyvän esimerkiksi kiinteiden tulojen trustiin, jossa asettaja on määrännyt ensin omaisuuden tuoton nautintaoikeuden A:lle tämän eliniäksi, ja A:n kuoltua omaisuuden täyden omistusoikeuden B:lle. Tällaisessa tapauksessa B:n lahjaverovelkasuhteen alkuehto siirtyy A:n kuolinhetkeen. Sekä harkinnanvaraisten että kiinteiden tulojen trustien tapauksessa ei voine katsoa, että kyseessä olisi yksi lahja, joka suoritetaan useammassa osassa. Tämä sen vuoksi, ettei harkinnanvaraisten tulojen trustissa ensimmäisten varojen maksuhetkellä ole välttämättä tiedossa, tuleeko trustista maksettavaksi varoja samalle edunsaajalle

---

¹³⁶ Tai ensisijaisella edunsaajalla tilanteissa, joissa hänet katsotaan lahjanantajaksi.

¹³⁷ Puronen 2015, s. 374.

uudelleen ja jos tulisi, niin minkä määräisenä. Kiinteiden tulojen trustin edunsaajan trustista säännöllisesti saamat varat voitaneen katsoa edunsaajan ansio- tai pääomatuloksi PerVL 2 §:n 2 momentin ja TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti tilanteissa, joissa edunsaajalle on määritelty omaisuuden tuoton nautintaoikeus eliniäksi. Tällöin näitä suorituksia ei pidettäisi lahjana.

Perintö- ja lahjaverolain 15 §:n 2 momentti on mielenkiintoinen lahjaveroluokkien ja trustijärjestelyn kannalta ainakin niissä tilanteissa, joissa ensisijaisen edunsaajan on voitu katsoa saaneen trustiomaisuuden haltuunsa jo trustin perustamishetkellä ja jossa on myös toissijaisia edunsaajia. Tällöin toissijaisen edunsaajan lahjaveroluokka määräytynee hänen ja trustin asettajan välisen sukulaisuussuhteen mukaan eikä hänen ja ensisijaisen edunsaajan välisen sukulaisuussuhteen mukaan.

Lahjojen kumulointi voinee tulla kyseeseen esimerkiksi harkinnanvaraisten tulojen trustin tapauksessa, jos edunsaajan katsotaan saavan trustista lahjaveronalaisia lahjoja kolmen vuoden sisällä. Myös PerVL 19 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiset verovapaat lahjat tullee kumuloitaviksi, jos edunsaaja saa ne kolmen vuoden kuluessa ja niiden arvo ylittää verovapausrajan. Näissä tilanteissa tulee kuitenkin ottaa huomioon aiempien lahjojen kumuloinnin olevan mahdollista vain, jos Suomella on ollut lahjoihin PerVL 18 §:n 1 momentin mukaan verotusoikeus. Näin ollen, jos edunsaajalla ei ole ollut varojen saantihetkellä Suomessa varsinaista asuntoa ja kotia, näitä lahjoja ei voi yhteenlaskea myöhempään lahjaan, jonka edunsaaja Suomessa asuessaan saa.

Varoja, joita edunsaaja trustista saa, ei voine katsoa verovapaiksi PerVL 19 §:n 2 kohdan mukaan, sillä verovapaus edellyttää, että lahja annetaan sellaisin muodoin, ettei sitä voida käyttää muihin tarkoituksiin. Trustijärjestelyn ollessa kyseessä tämä tarkoittanee, ettei asettajan trustin perustamiskirjassa antamat määräykset varojen käyttötarkoituksesta ole riittävä edellytys lainkohdan soveltamiselle, sillä edunsaajalla ei tulisi olla mahdollisuutta käyttää varoja muuhun kuin tähän määriteltyyn tarkoitukseen. Käytännössä varat maksettaneen kuitenkin

trustista suoraan edunsaajalle itselleen, jolloin edunsaajalla on mahdollisuus käyttää saamansa varat haluamallaan tavalla. Perintö- ja lahjaverolain 19 §:n 3 kohdan mukaiset veroasteikon alarajan alittavat lahjat tullee sen sijaan katsoa verovapaiksi, kuitenkin sillä rajoituksella, ettei edunsaajan trustista saamien varojen yhteinen arvo nouse vähintään 5 000 euroon, jolloin lahjat yhteenlaskettaen keskenään ja vero tulee suoritettavaksi yhteenlaskettujen lahjojen perusteella.

Tutkimuksen neljännen luvun lopussa tarkasteltiin ja analysoitiin korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja 2013:51 ja 2017:149. Johtopäätöksenä KHO 2013:51 ratkaisusta voitaneen todeta, että se lienee oikea ja lainmukainen ottaen huomioon, että ulkomaisen trustin tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa lähtökohtana on oltava vieraiden oikeusjärjestelmien kunnioituksen ja toisaalta myös sen, että trustin asettajan tarkoitukset toteutetaan mahdollisimman suurella määrällä. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että PerVL 20 §:n 1 momentin mukaisesti edunsaajan lahjaverovelvollisuus alkoi, kun hän tosiasiallisesti sai varoja trustista haltuunsa. Tähän vaikutti kyseessä olleen trustin luonne: kyseessä oli harkinnanvaraisten tulojen trusti, jossa trustiomaisuutta hallinnoivalla trusteeella oli niin merkittävä hallinto- ja määräysvalta omaisuuteen, ettei edunsaajien voitu katsoa saaneen omaisuutta haltuunsa jo trustin perustamishetkellä tai muullakaan hetkellä ennen kuin varojen siirto trustista heille tosiasiasa tapahtui. Muunlaisen tulkinnan kuin korkeimman hallinto-oikeuden tekemän tulkinnan lahjaverovelvollisuuden syntyhetkestä ei olisi voinut myöskään katsoa olevan veronmaksukykyperiaatteen mukainen, sillä edunsaajalla voi katsoa olevan lahjaveron maksukykyisyyttä vasta hetkellä, jona hän varsinaisesti saa tuloja trustista. Ratkaisussa ei otettu kantaa siihen keneltä lahjoituksen katsottiin tulleen. Trusteeta ei voine laillisesta omistusoikeudesta huolimatta katsoa lahjanantajaksi, sillä varojen jako trustista ei vähentänyt hänen henkilökohtaista varallisuuttaan. Myöskään edunsaajan isän ei voine katsoa olleen lahjoituksen tekijä, sillä varojen jako trustista ei vähentänyt myöskään hänen henkilökohtaista varallisuuttaan eikä hänellä katsottu olevan oikeutta määrätä trustiin kuuluneesta omaisuudesta. Mikään osa trustissa olleesta omaisuudesta ei kuulunut myöskään hänen kuolinpesäänsä. Jäljelle jää näin

ollen asettaja, jonka varallisuutta lahjoitusten voinee myös katsoa viime kädessä vähentävän.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa 2017:149 oli kyse harkinnanvaraisten tulojen trustista. Se mikä erotti tämän trustin KHO 2013:51 ratkaisussa kyseessä olleesta trustista oli, että tässä trustissa oli myös komitea ja suojelija. Komiteaan kuuluivat trustin ensisijainen edunsaaja ja hänen vanhempansa, joista toinen oli myös trustin asettaja. Trustissa oli komitean, trusteeen ja edunsaajien lisäksi myös suojelija, joka valvoi edunsaajien oikeuksia, jolla oli mahdollisuus kysyä neuvoa komitealta ja joka pystyi tarvittaessa erottamaan ja vaihtamaan trusteeen. Komitea puolestaan pystyi vaihtamaan suojelijan. Korkein hallinto-oikeus katsoi trustijärjestelyn ja komitean kokoonpanon huomioon ottaen, ettei edunsaajan katsottu saaneen lahjaa haltuunsa vielä trustin perustamishetkellä, vaan tämä tapahtui vasta siinä vaiheessa, kun hän sai varallisuuden trustista tosiasiallisesti haltuunsa. Mikäli hakijan isä oli kuitenkin kuollut ennen kuin hakijalle tosiasiallisesti siirrettiin varoja trustista, komitean kokoonpano ja sen myötä hakijan vaikutusvalta trustivarallisuuteen oli tällöin ratkaisevasti muuttunut ennen varojen siirtämistä trustista. Kyseisessä tilanteessa korkeimman hallinto-oikeuden mukaan ei voitu enää katsoa, että edunsaaja saisi lahjan silloin, kun hän sai varat tosiasiallisesti haltuunsa. Ratkaisusta voinee olla myös toista mieltä, sillä trustin harkinnanvaraisuus lienee mahdollista kyseenalaistaa. Edunsaajan isä oli esittänyt trusteeelle toivomuskirjeen trustissa olevien varojen jaosta. Vaikkei kirjeellä ollut trusteea suoraan velvoittavaa vaikutusta eikä se oikeudellisesti välittömästi rajoittanut trusteeen harkintavaltaa, trustee otti sen kuitenkin tosiasiallisesti huomioon trustia hallinnoidessaan. Näin ollen voidaan lähtökohtaisesti olettaa trusteeen jakavan trustivarallisuuden tuottoa edunsaajalle toivomuskirjeessä esitetyllä tavalla, jolloin vaikuttanee siltä, että trustin perustaja, edunsaajan isä, on määritellyt, miten edunsaajan tulisi trustiomaisuudesta hyötyä ja trustee toteuttaisi tätä varoja jakaessaan. Trustin harkinnanvaraisuuden voinee kyseenalaistaa myös kyseiseen trustijärjestelyyn kuuluneiden erityispiirteiden, komitean ja suojelijan, perusteella. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että edunsaajalle muodostuisi tosiasiallinen määräysvalta trustin varoihin vasta siinä vaiheessa, kun edunsaajan isä

kuolisi, sillä silloin komiteassa olisi enää edunsaaja ja hänen äitinsä tai jos edunsaajan äitikin olisi kuollut, edunsaaja yksin. Tämän voinee kuitenkin kyseenalaistaa ottaen huomioon, että edunsaajan lisäksi komiteassa olivat hänen omat vanhempansa ja trustin tarkoitus oli jakaa omaisuuden tuottoa edunsaajalle. Näin ollen ei voine ajatella, että edunsaajan vanhemmat tekisivät komiteassa toimissaan edunsaajan edun vastaisia päätöksiä. Tämän vuoksi voinee katsoa, että edunsaajalla oli trustissa vahvempi asema kuin harkinnanvaraisten tulojen trustin edunsaajalla yleensä trusteen aidosti käyttäessään omaa harkintavaltaansa varojen jakamisen suhteen. Komitean kokoonpano huomioon ottaen vaikuttanee siltä, että edunsaajalla oli trustin perustamisesta lähtien mahdollisuus vaihtaa suojelija ja näin ollen vaikuttaa ensinnäkin siihen, kuka trustissa toimi trusteeena ja toiseksi varojen jakoon trustista hänelle itselleen. Näin ollen tapauksessa olisi voinut katsoa, että omistusoikeus trustivarallisuuteen oli siirtynyt edunsaajalle PerVL 20 §:ssä tarkoitetulla tavalla jo sillä hetkellä, kun trustin asettaja siirsi varat trustiin ja edunsaajan saaneen jo tuolloin trustissa olleet varat lahjana isältään. Tämän jälkeen omaisuuden tuotot olisivat kuuluneet edunsaajan tuloverotukseen. Jollei edunsaajalla olisi katsottu olevan tosiasiallista määräysvaltaa trustissa olevaan omaisuuteen jo trustin perustamishetkellä, olisi liennyt myös mahdollista pitää kyseistä harkinnanvaraisten tulojen trustia ennemminkin kiinteiden tulojen trustina, jossa trustin asettaja on etukäteen tarkoin määritellyt, miten edunsaajien tulee trustiomaisuudesta hyötyä ja trusteeen tehtäväksi jää toteuttaa asettajan määräykset. Tällöin edunsaajan asema olisikin vastannut enemmän sellaista kiinteiden tulojen trustin edunsaajaa, joka trustin asettajan määräyksestä nauttii trustiomaisuuden tuottoa. Tällöin olisi voinut ajatella edunsaajan saaneen PerVL 2 §:n 2 momentin mukaisen elinkaudeksi tai määrävuosiksi lahjana annetun etuuden, jolloin varojen jako trustista edunsaajalle olisi verotettu TVL 37 §:n 2 momentin mukaisesti joko pääoma- tai ansiotulona. Tässä tapauksessa edunsaajan saamat trustiomaisuuden kerryttämät tuotot olisi verotettu luultavasti pääomatulona TVL 32 §:n perusteella.

Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen voinee sanoa, että trustin edunsaajan perintö- ja lahjaverotuksesta on mahdollista esittää tietynlaisia ratkaisuja ja

lähtökohtia. Erilaisia trustijärjestelyjä ja niihin liittyviä erityispiirteitä on kuitenkin paljon ja on mahdotonta ajatella, että esitetyt ratkaisut sopisivat aina ja jokaisessa tilanteessa esimerkiksi kaikkiin harkinnanvaraisten tai kiinteiden tulojen trusteihin. Vaikuttanee siltä, että trustitapauksia käsitellessä on aina lähdettävä alusta ja mietittävä mikä on trustin tarkoitus, miten trusti on rakentunut ja minkälaisia toimijoita trustiin kuuluu. Vain tällä tavalla lienee mahdollista ottaa trustin edunsaaja parhaiten huomioon Suomen perintö- ja lahjaverotuksessa.

Trusti on mielenkiintoinen järjestely ja sen verotukseen liittyy monia kysymyksiä. Jatkotutkimusehdotuksena esitetäänkin trustin edunsaajan tuloverotusta, jolloin olisi mahdollista syventyä esimerkiksi trustin luokitteluun verotuksessa. Tutkimuksessa voitaisiin pohtia myös väliyhteisölakia ja sen yhteyttä trustin edunsaajan verotukseen. Mielenkiintoinen kysymys olisi myös, miten trustijärjestelyn verotus tulisi toimittaa, jos saanto ei olisi vastikkeeton. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi sellainen, jossa trustin asettaja on myös trustin edunsaaja.